

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Radek Riedl

**Srovnání hlavních institucí
českého a německého autorského zákona**

Diplomová práce

OLOMOUC 2011

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Srovnání hlavních institucí českého a německého autorského zákona“ vypracoval sám, bez cizí pomoci, a že uvádím všechnu použitou literaturu a prameny.

V Uničově 11.02.2011

Poděkování:

Děkuji Prof. JUDr. Ivu Telcovi, CSc. za odborné vedení diplomové práce, poskytování rad a podkladů k práci.

Děkuji Aleně Kimmerové za pomoc při překladu některých německých textů.

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	6
ÚVOD	7
METODA KOMPARACE	9
KAPITOLA 1. Exkurz do historicko-právního vývoje autorského práva Spolkové republiky Německo a České republiky	11
1.1 Počátky a vývoj autorského práva do počátku 19. století	11
1.2 Srovnání historického vývoje českého a německého autorského zákona od počátku 19. století	13
1.3 Autorské právo z evropské perspektivy	17
KAPITOLA 2. Systematické a obsahové srovnání; ústavní zakotvení a vztahy lex generalis a lex specialis; subsidiarita	20
2.1 Systematická a obsahová komparace zákonů	20
2.1.1 Struktura českého a německého autorského zákona	20
2.1.2 Doktrinní pojetí autorského práva	24
2.2 Vztahy lex generalis a lex specialis; subsidiarita	28
2.3 Ústavní zakotvení	30
KAPITOLA 3. Pojem díla a jeho pojmové znaky	33
3.1 Obecné pojednání	33
3.2 Pojem díla	34
3.3 Pojmové znaky díla	37
3.3.1 Dílo jako výsledek tvůrčí duševní činnosti	38
3.3.2 Objektivní vnímatelnost a objektivní vyjádření díla	39
3.4 Kategorie a druhy děl	41
3.5 Výjimky z ochrany podle AZ a UrhG	45
3.6 Zaměstnanecké dílo	46
3.6.1 Úprava z pohledu českého autorského zákona	47
3.6.2 Úprava z pohledu německého Urheberrechtsgesetz	49
KAPITOLA 4. Autorství	51
4.1 Autor (der Urheber)	51
4.2 Spoluautoři (Miturheber)	53
4.3 Anonym a pseudonym	54
4.4 Zákonná domněnka autorství (Vermutung der Urheber- oder Rechtsinhaberschaft)	55

KAPITOLA 5. Ochrana autorského práva	57
5.1 Obecné pojednání	57
5.2 Soukromoprávní prostředky ochrany	58
5.3 Trestněprávní a správněprávní ochrana	64
5.4 Doplnující ustanovení o ochraně	66
KAPITOLA 6. Kolektivní správa práv	67
6.1 Vývoj a současný stav	67
6.2 Základní pojmy	70
6.3 Monopolní postavení vs. systém volného zakládání	70
6.4 Udělování povolení a základní povinnosti kolektivních správců	71
ZÁVĚR	73
SHRNUTÍ/SUMMARY	76
POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	78
KLÍČOVÁ SLOVA/KEYWORDS	80

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AZ	zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů
BGB	německý občanský zákoník – Bürgerliches Gesetzbuch
BGH	Bundesgerichtshof, Spolkový soudní dvůr
BVerfG	Bundesverfassungsgericht, Spolkový ústavní soud
ČR	Česká republika
GG	Grundgesetz (tzv. Základní zákon odpovídá českému pojmu Ústava)
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
RBÚ	revidovaná Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl
SRN	Spolková republika Německo
TRIPS	Dohoda o obchodních aspektech práva duševního vlastnictví
UrhG	Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz) – německý autorský zákon
UrhWG	Urheberrechtswahrnehmungsgesetz – německý zákon zakotvující kolektivní správu autorských práv
WIPO	World Intellectual Property Organisation (Světová organizace duševního vlastnictví)

ÚVOD

V diplomové práci se zabývám srovnáním hlavních institucí českého a německého autorského zákona, který v obou zemích spadá do širší skupiny zákonů obecně upravujících právo duševního vlastnictví. Předmětem komparace se staly instituty českého zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále již jen „autorský zákon“ nebo „AZ“) a německého Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (dále jen „UrhG“) z 9.9.1965¹, ve znění pozdějších předpisů, jako stěžejním zákonům upravujícím výšeč práva duševního vlastnictví, kam autorské právo bezesporu patří.

V úvodu každé odborné práce je jeho autorovi ponechán prostor nejen k stručné charakteristice předloženého díla nebo k vyslovení hypotéz a zvolenému metodologickému přístupu, ale i k čistě subjektivnímu, osobnímu vyjádření k důvodům, které ho vedly k volbě daného tématu. Mám-li odpovědět na otázku proč právě komparace autorského zákona českého a německého, nelze za tím hledat nic složitého. V první řadě je to „pouhý“ zájem o autorské právo, neboť se domnívám, že tato problematika, stejně tak spolu s ním i právo duševního vlastnictví, bude stále aktuální. S jistým nadhledem bych předešlou tezi mohl přeformulovat tak, že oblast autorského práva bude aktuální tak dlouho, dokud bude existovat technologický pokrok a touha jedince tvořit.

Další odpověď by mohla směřovat k onomu termínu „srovnání“, ve kterém se skrývá možnost poznání zahraniční úpravy a jejího konfrontování s normou tuzemskou, kdy výsledkem by molo být minimálně hlubší zamyšlení nad jednotlivými institucemi autorského práva. Kontinuita, stabilita a kvalita německého autorského práva by pak mohla posloužit českému zákonodárci jako vzor, nebo naopak novost a modernost (aktuálnost) českého autorského zákona by mohla objevit případné nedostatky zahraniční úpravy. Pokud by měly být mé subjektivní pohnutky vyčerpány beze zbytku, pak mohu tuto část úvodu ukončit slovy, že prohloubení jazykových znalostí je již pouze onou pomyslnou „třešničkou na dortu“.

Diplomová práce si nedělá ambice na to, aby byla ucelenou komparační prací, tedy aby podávala ucelenou komparačně právní analýzu dvou právních úprav států s rozdílným historicko-politickým vývojem, který bývá pro utváření práva často zcela zásadní. Cílem práce je provedení překladů a následně srovnávacích rozborů vybraných institucí obou

¹ Ve stejném roce (25.3.1965) se tehdejší Národní shromáždění Československé socialistické republiky usneslo na zákoně č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), který byl účinný od 1.7.1965 a byl zrušen až 1.12.2000. Dále byl ve stejném roce vydán i Gesetz über Urheberrecht der Deutschen Demokratischen Republik. Na tuto skutečnost dále ještě upozorním.

zákonů, pokud mohu svůj postup psaní diplomové práce takto nazvat. Metodě komparace věnuji krátkou pasáž hned po úvodu, přičemž budu vycházet z poznatků prof. Viktora Knapa.

Tato diplomová práce by měla přinést přehled a srovnání základních institucí, mezi které patří – dle mého názoru – zejména pojem díla (se zaměřením na dílo zaměstnanecké), autorství, dále pak ochrany práv vyplývající z autorského zákona a systém kolektivní správy v Německu a v České republice. Otázkou tedy je, zda lze u výše vybraných institucí najít rozdíly, podobnost, nebo dokonce úplnou shodu srovnávaných právních předpisů.

V úvodní kapitole jsem stručně nastínil okolnosti historicko-právního vývoje autorského zákona, i když v podstatě nemůžeme do 19. století hovořit o autorském právu tak, jak jej chápeme dnes. Věnuji se zde více méně počátkům a společné cestě zrodu autorského práva na obou územích. Paralelní sledování a vzájemná komparace historického vývoje od 19. století jsou tak zařazeny až do druhé podkapitoly. Obsahem kapitoly je dále i vliv evropského *acquis communautaire* a mezinárodních smluv na formování AZ (resp. jeho předchůdce) a UrhG.

Kapitola druhá se pak zabývá systematickým a obsahovým srovnáním obou zákonů s důrazem na odlišné doktrinní pojetí obsahu autorského práva, dále jejich vztahu jako *lex specialis* k zákonu obecnému, *lex generalis*. Zohledněny jsou též některé otázky ústavněprávního charakteru. Následující kapitoly pak rozvádí některé vybrané a výše zmíněné instituce autorského práva v tomto pořadí: kapitola třetí – pojem díla a jeho pojmové znaky, kapitola čtvrtá – autorství, kapitola pátá – ochrana autorského práva a kapitola šestá zabývající se základními principy kolektivní správy práv.

Zvolené téma diplomové práce není nikde souhrnně zpracováno v podobě monografie nebo v jiné rozsáhlejší publikaci, a proto se domnívám, že práce může být v tomto smyslu přínosem a poskytnout v základních rysech přehled a komparaci probíraných institucí autorského práva. Z dlouhodobějšího pohledu se zde naskýtá příležitost a prostor pro rozšíření jak ve smyslu kvantitativním (rozšíření srovnání o další instituce), tak ve smyslu kvalitativním (případný podrobnější a hlubší rozbor již zpracovaných institucí).

Jako podklad pro napsání diplomové práce mi kromě právních předpisů a jejich komentářů² sloužily monografie a články renomovaných zahraničních i tuzemských autorů. V práci samozřejmě odkazuji i na judikaturu. Některé informace jsem čerpal z internetu. Malým zpestřením práce je stručný dobový případ z poloviny 19. století, který poukazuje a přibližuje typický problém, se kterým se ještě v tomto období autorské právo potýkalo (kapitola 1.2).

² Jedná se zejména o komentáře českých autorů Ivo Telce a Pavla Tůmy, Heleny Chaloupkové a Petra Holého, Jana Kříže a kol., z německých autorů pak Friedricha Karla Fromma a Wilhelma Nordemanna, Thomase Dreiera a Gernota Schulze a zejména komentář Gerharda Schrickera, se kterým autorsky spolupracovaly osobnosti jako Adolf Dietz nebo Ulrich Lowenheim.

METODA KOMPARACE

Jak vyplývá již ze samotného názvu této práce, hlavní vědeckou metodou má být metoda právně srovnávací, neboli komparatistická. Protože si uvědomuji fakt, že komparace je, dle mého názoru, poměrně složitý proces a často je výsledkem pouhý popis daných skutečností, budu se v mé práci snažit využít a držet se poznatků prof. V. Knapa³, který v prostředí české právní nauky tuto metodu teoreticky rozpracoval. Dále na tomto místě stručně uvedu základy jeho komparatistické teorie s přihlédnutím k tématu mé práce.

Co je již na první pohled zřejmé, je okolnost, že srovnávací právní věda slouží k poznávání odlišných právních systémů a řádů. Nachází uplatnění v právní teorii a zejména v legislativní praxi a je vnímána jako plnohodnotná součást právní vědy a její metodologie. Jak však samotnou metodu použít v konkrétním případě a jaká jsou její východiska?

Vezmeme-li v úvahu, že srovnávání samotné je induktivním postupem, kdy se od jednotlivých faktů přechází k všeobecným pojmům a kdy výsledkem jsou hypotézy, jejichž platnost má být testována, potom podle V. Knapa předemtná metoda předpokládá vymezení tří základních prvků. Jsou jimi tzv. comparatum, comparandum a tertium comparationis. Comparatum je východiskem – to, z čeho vycházíme. V mém případě za tento prvek považuji český autorský zákon. Comparandum je pak tím, s čím se vychází comparatum srovnává, tedy z logiky věci půjde o německý Urheberrechtsgesetz. Zvolené pořadí nevychází z žádného klíče typu srovnání moderního AZ se „starým“ UrhG, jde pouze o fakt, že český AZ je mi bližší, a navíc se nedomnívám, že by opačné pořadí mělo jakýkoli vliv na výstupní výsledky.

Třetí prvek, tertium comparationis, je logickým vztahem mezi prvními dvěma pojmy. Jak ve své publikaci prof. Knap upozorňuje, s uvedenými pojmy a naznačeným postupem si nemusíme vždy vystačit, a proto je někdy nutné přidat další složku.

Při srovnávání různých právních řádů, či jejich jednotlivých institutů, je často třeba přikročit k vytvoření tzv. metapojmu, který není doslova obsažen v žádném z právních řádů, jenž však umožní vymezení tertium comparationis. Zdá se, že platí přímá úměra vyjádřitelná formulí „čím odlišnější je právní tradice comparata a comparanda, tím více se zvyšuje potřeba konstruovat metapojmy“. V nejširším ohledu bychom tuto úměru mohli zřetelně pozorovat při srovnávání celého systému – a tím spíše jednotlivých institutů – kontinentálního a anglo-amerického, které by s ohledem na zvolené téma porovnával systém např. Urheberrecht a Copyright. V případě této práce, kdy srovnáváme dva právní řády kontinentálního systému s ne příliš rozdílnou právní tradicí, která se navíc v této oblasti práva nalézají již pod

³ KNAP, Viktor. Velké právní systémy (Úvod do komparatistiky). Praha : C.H.Beck, 1996.

dlouhodobým vlivem evropských a mezinárodních harmonizačních tendencí, by byla, dle mého názoru, nutnost operací s metapojmy menší.

Dále prof. Viktor Knap ve svých teoretických úvahách uvádí, že comparatem bývá pravidelně součást vlastního právního řádu, s ním je následně srovnáváno comparandum, jako výšeč právního řádu cizího. Tertium comparationis se profiluje jako určitá srovnatelná část obou právních řádů, nebo srovnatelný institut těchto právních řádů. Srovnávání je ve své podstatě proces vzájemný, a tedy oboustranný. Tertium comparationis, stojící v podobě abstraktního pojmu nad oběma zbývajícími prvky, je tak nadáno zvláštním významem.

Nelze opominout i fakt, že komparační proces může být provázen nejrůznějšími komplikacemi a nebezpečími, kterých je nutno se vyvarovat. Jednak jde o nebezpečí subjektivity, což se jednoduše projeví např. v tom, že kde jeden hovoří o shodnosti nebo podobnosti, druhý může konstatovat různost. Navíc právo jako takové je jevem dynamickým a je proto důležité stanovit okamžik, ke kterému se komparace právních předpisů vztahuje. Pozdější, a to velmi časté, změny a nejasné časové určení by mohlo výsledky práce znehodnotit. V tomto ohledu se komparační proces vztahuje zejména na období od září 2010 do února 2011.

KAPITOLA 1

Exkurz do historicko-právního vývoje autorského práva Spolkové republiky Německo a České republiky

1.1 Počátky a vývoj autorského práva do počátku 19. století

Autorské právo je, tak jak ho chápeme dnes, z pohledu historického vývoje poměrně „mladé“. Můžeme říci, že teprve s vynálezem knihtisku a příchodem humanismu v období novověku přišla určitá konkrétnější idea chránit autora, tvůrce díla, právní cestou. Pokud bychom chtěli pátrat hlouběji v historii, tak ani kulturně, politicky, a konec konců i právně věhlasná antika neznala pojem autorského práva. Zpracování literární látky nejrůznějšími umělci a dalšími autory bylo zcela běžné, stejně tak jako přejímání a pozměňování písní a hudebních děl jinými hudebníky. S tím souvisí i nedostatek – ne-li absence – ochrany práv tvůrce díla, což z dnešního pohledu někdy vedlo až k absurdním situacím. Podle dochovaných zpráv se ten, kdo chtěl své dílo ochránit, uchýloval k praktikám, které měly dotyčného provinilce zastrašit například tím, že na něj uvalil kletbu v podobě malomocenství⁴.

V období středověku vznikala téměř veškerá vědecká a kulturní tvorba v kláštorech. Byly zde uchovávány antické a ranně křesťanské spisy, které se opisovaly a tímto způsobem vlastně kopírovaly, studovaly, překládaly, komentovaly a vytvářely se z nich dále nejrůznější kompilace podle potřeby církve. V podstatě většina jmenovaných činností by podle moderního autorského práva podléhala přísnému režimu ochrany práv autora. Teprve ve 12. století se u tzv. komentátorů počalo probouzet určité uvědomění role tvůrce, tedy někoho, kdo svým vlastním tvůrčím myšlenkovým a originálním postupem vytvořil něco nového – nové dílo. Tento proces uvědomování se a vnímání sebe sama jako autora pak vedlo a napomohlo k zesilování touhy po ocenění a uznání. To například dokládá zvýšený počet uváděných jmen autorů u jejich komentářů a jiných děl, a to dokonce i na jejich kopiích⁵.

Pro vývoj autorského práva však bylo rozhodující až objevení knihtisku. Tímto počínem Johan Gutenberg v polovině 15. století změnil od základu předpoklady pro masové vytváření kopií a písemných děl.⁶ Ačkoli to možná není na první pohled zřejmé, domnívám se, že se od tohoto okamžiku počala odvíjet a utvářet změť událostí a problémů, která vedla k čím dále větší potřebě a hlubšímu pochopení jednotlivých institucí autorského práva. Zmíněný proces

⁴ REHBINDER, Manfred. *Urheberrecht*. 14. Aufl. München : C.H.Beck, 2006, S. 10.

⁵ SCHRICKER, Gerhard. *Urheberrecht : Kommentar*. 2. neubearb. Aufl. München : C.H.Beck, 1999, S. 31.

⁶ LETTL, Tobias. *Urheberrecht*. München : C.H.Beck, 2008, S. 21.

sice netrval jen několik desetiletí, ale byl minimálně nutnou etapou vývoje této nezastupitelné a specifické oblasti práva.

S pomocí Gutenbergova postupu bylo možné „produkovat“ i obsáhlé spisy ve větším množství, v kratším čase a hlavně za mnohem nižší cenu než kdy dříve. Na základě těchto skutečností lze říci, že netrvalo dlouho a s postupným rozvojem obchodování vznikl prostor pro konkurenci – pro ty, co dělali další otisky a kopie, ovšem z dnešního pohledu nelegálně (v německé literatuře se pro ně používá pojem „die Nachdrucker“⁷ – např. R.A. Gehring, T. Dreier nebo T. Lettl). Obstarávali si nově vytisknuté knihy, často se jim podařilo získat i části zkušebních tisků ještě nevytisknutých knih a tyto materiály pak sami ve vlastní dílně tiskli a prodávali levněji než ostatní. Z logiky věci musela původnímu tiskaři vzniknout ztráta, neboť měl často vyšší náklady a přitom poptávka byla nižší.

Nastíněný problém byl vyřešen poměrně brzy a pragmaticky. Již do roku 1475 se datují tzv. „tiskařova privilegia“, která jednotlivému konkrétnímu tiskaři přiznávala právo smluvit si na určitou dobu (většinou na dva roky) výhradní právo k tisku určitého písemného díla. K tomuto problému uvádí Schricker konkrétní příklad, kdy do roku 1468 datuje první zjištěný případ udělení privilegia jistému Johannu von Speyerovi. Díky privilegii se stal na pět let výlučným vydavatelem díla „Signoria Venedigs“ ve městě.⁸ V případě výše uvedeného exkluzivního tiskařského práva se také často stávalo, že nebylo vykonáváno, a tak zaniklo, neboť s privilegiem byla spojena povinnost tisku⁹ Konkurence, které bylo zakázáno vytvářet kopie či jiné písemnosti patřící oprávněnému tiskaři, si tuto skutečnost hlídala, aby následně mohla zánik privilegia uplatnit a získat ono „výhradní“ právo pro sebe. Teritoriální rozsah privilegia však nebyl neomezený. Robert A. Gehring ve svém článku uvádí: „Již v dalším větším městě, nanejvýš ale do zemských hranic, ztrácelo tiskařské privilegium na významu a platnosti“¹⁰.

Ačkoliv se během následujících tří staletí nevytvořil žádný jednotný typ privilegia, tedy jakýsi vzor, který by byl použitelný ve kterékoli zemi, přesto se postupně vytvořily předpoklady umožňující rozmnožování a snadnější rozšiřování děl duševního vlastnictví.

⁷ Pro tento pojem lze těžko najít český jednoslovný ekvivalent. Německo-české slovníky znají pouze slovo „der Nachdruck“, což znamená „patisk“ nebo také „dotisk, přetisk“ (např. Německo-český právní slovník autorky Mileny Horákové, nakladatelství LEDA, 2003, 384 s.).

⁸ SCHRICKER, Gerhard. *Urheberrecht : Kommentar*. 2. neubearb. Aufl. München : C.H.Beck, 1999, S. 32. Privilegia byla vydávána jednak samotným císařem a později mnohem více samotnými zeměmi.

⁹ Dle mého názoru je zde možné – ve zjednodušené podobě – najít paralelu k institutu, který je obsažen v současném moderním autorském zákoně, a sice v odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele (§ 53 AZ a § 41 UrhG). Ustanovení podobně stanoví, že autor může od smlouvy odstoupit, pokud nabyvatel výhradní licenci vůbec nebo dostatečným způsobem nevyužívá.

¹⁰ GEHRING, R.A. Geschichte des Urheberrechts. [cit. 3. března 2012] Dostupné na <http://www1.bpb.de/themen/Z1SGXH.0.0.Geschichte_des_Urheberrechts.html>

Teprve později, zejména v době renesance, se umělec jako individuální subjekt autorského práva „posunul“ do centra autorskoprávní ochrany.

Další vývoj autorského práva závisel na jednotlivých geografických oblastech. To, že tak dlouho trvalo – až do počátku 19. století, než se v německých zemích vydal zákon, který by se dal označit za základ „Urheberrechtsgesetz“, se přisuzuje vleklým náboženským válkám vedoucím k reformaci, k rozdrobenosti a nejednotnosti malých zemí (ve smyslu správního členění – Länder). Naproti tomu v tradičně centralistických státech jako v Anglii (se Statutami královny Anny z roku 1709), ve Francii (se svým Droît d'auteur z let 1791-1793), ale také v USA (s „copyrightovou“ klausulí vloženou do Ústavy roku 1790), byl proces vývoje autorského práva znatelně rychlejší¹¹.

1.2 Srovnání historického vývoje českého a německého autorského zákona od počátku 19. století

Zatímco vývoj autorského práva na území Německa a Česka plynul do počátku 19. století více méně souběžně a vycházel ze společných základů, počaly se od tohoto období, v návaznosti na zákonodárné tendence v ostatních zemích, snahy o vlastní úpravu autorskoprávních vztahů. Jako předlohy mohly posloužit dvě rozdílné autorskoprávní koncepce – angloamerická a francouzská. První z nich nebyla převzata, protože si německá, a podobně i česká, právní nauka vzala za vzor model francouzský a podpořila tak tzv. kontinentální model. Ten staví tvůrce a jeho osobnostní práva do přední pozice zájmu, kdežto veřejný zájem, který je naopak upřednostňován v angloamerickém systému, zde hraje až podřízenou roli. Prvním náznakem se ukázal být zákon tehdejší země Bádensko z roku 1810, který v podstatě kopíroval některá ustanovení francouzské úpravy¹².

Z časového hlediska se tuto problematiku jalo dříve upravit Prusko. Chopilo se iniciativy roku 1837 a vydalo zákon na ochranu vlastnictví k vědeckým a uměleckým dílům. Tento první moderní německý autorský zákon byl koncipován trestněprávně jako zákaz pořizovat nedovolené otisky a kopie. Byl jasně postaven na ochraně autorova tvůrčího myšlení, přinášel nově také úpravu práv k provozování hudebních a dramatických děl a stanovil třicetiletou ochranou lhůtu, jejíž počátek běžel od smrti autora. Naproti zmíněnému pruskému právnímu předpisu bylo Spolkovým shromážděním připraveno usnesení, které

¹¹ Nejsm si jist, zda je možno takto uvedený Gehringův názor zevšeobecnit, neboť Rakouská monarchie byla taktéž silně centralizovaným státem, ale výraznějších zákonodárných úspěchů v této oblasti bylo dosaženo později než v rozdrobených německých zemích.

¹² Ta ještě tehdy stanovovala ochranu díla pouze na dobu života autora. GEHRING, R.A. Geschichte des Urheberrechts. [cit. 3. března 2010] Dostupné na <http://www1.bpb.de/themen/Z1SGXH.0.0.Geschichte_des_Urheberrechts.html>

spolkovým zemím ukládalo povinnost, aby chránily díla pouze deset let od jejich zveřejnění. Toto usnesení bylo změněno až roku 1845, kdy se po vzoru Pruska ochranná lhůta podstatně prodloužila na třicet let po smrti autora. Ke sjednocení všeobecné ochrany poskytované autorům se tak v jednotlivých zemích dospělo postupně. Přesto v polovině 19. století docházelo k typickým situacím jako např. v německé literatuře známému případu Schelling. Pro zajímavost a pro nastínění dobového problému jej stručně uvádím¹³:

Případ se týkal německého filozofa F.W.J. von Schelling, který přes třicet let nepublikoval žádnou knihu nebo odborný text, a přestože často přednášel o své filozofické koncepci zabývající se problematikou teologického fenoménu zjevení, nikdy nic na toto téma nezveřejnil. Během zimního semestru roku 1841/42 Schelling přednášel na Berlínské univerzitě a jeho současník, heidelberský profesor teologie H.E.G. Paulus, se tehdy zúčastnil jeho první přednášky. Tu nechal záhy doslovně přepsat a vydal ji pod názvem „Doslovný text dlouho očekávané Schellingovy pozitivní filosofie zjevení“. Schelling byl přesvědčen, že se jedná o patisk a snažil se dosáhnout zabavení Paulem vydaných knih. Ten se ale obrátil na policii s tvrzením, že ač si je vědom toho, že tato nauka je původem Schellingova, poukazuje na skutečnost, že nebyla pouze opsána, ale byla jím doplněna o předmluvu, úvod a vlastní vysvětlení problematiky. Z tohoto důvodu Paulus trval na svém stanovisku, že jeho dílo splňuje znaky díla autorského, neboť Schellingova přednáška tvoří součást knihy pouze z jedné čtvrtiny. Procesy, které byly vedeny proti Paulovi a jeho nakladateli, byly prvními spory týkající se nedovoleného tisku. Všechny Schellingovy žaloby byly neúspěšné. Kniha nikdy nebyla označena jako patisk a na její zabavení Schelling neměl, podle rozhodujícího soudu, právní nárok. Schelling po tomto konfliktu dokonce přestal přednášet z obavy, aby nedošlo k podobnému sporu.

V tomto případě není pochyb o tom, že se jednalo o chybné posouzení soudu. Souhlasím s Rehbinderem, že přestože rozhodnutí zveřejnit dílo náleží jeho autorovi, v tomto případě Paulovi, ten nesměl zveřejnit Schellingovu přednášku bez jeho souhlasu.

Autorskoprávní ochrana se měla zlepšit teprve díky rozsáhlé novele z roku 1870. Jednalo se o návrh zákona Severoněmeckého spolku týkajícího se autorů děl literárních, obrazových, dramaturgických a hudebních kompozic. Vlivem historických událostí však došlo k tomu, že byl vyhlášen až roku 1871 a o pět let později doplněn o zákon o autorském právu k dílům výtvarného umění, zákon k ochraně fotografií a zákon k vzorům a modelům. Bez zajímavosti není, že první dva doplňující zákony byly zrušeny až vydáním moderního

¹³ Přeloženo z REHBINDER, Manfred. *Urheberrecht*. 14. Aufl. München : C.H.Beck, 2006, S. 11.

a zároveň současného německého UrhG roku 1965. Mezi tím vstoupily v platnost ještě zákon o dílech literárních a hudebním umění (19. června 1901) a zákon o právu autorském k dílům výtvarného umění a fotografiím (9. ledna 1907).

O první úpravě autorského práva jako takového na území dnešní České republiky¹⁴ můžeme vážněji hovořit až ke konci první poloviny 19. století, kdy byl vydán rakouský císařský patent z roku 1846¹⁵. Tehdy byla poprvé zakotvena ochrana některých druhů děl proti jejich rozmnožování a veřejnému provozování¹⁶. Podobně jako německé, inspirovalo se české autorské právo modelem francouzským¹⁷. Není to dle mého názoru nikterak překvapivé, neboť nezanedbatelný význam a vliv na velkou část Evropy měla v tomto období francouzská politika, kultura a konec konců i válečná tažení a dobývání císaře Napoleona.

Pokud bychom však hledali srovnatelnou zákonnou úpravu s úpravou německou, je zřejmé, že dalším počinem v této oblasti práva by bylo až vydání zákona o právu původcovském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým z roku 1895 (říšský zákon č. 195/1895). Po vzniku Československé republiky roku 1918 byl zákon recipován (recepční normou č. 11/1918) a podstoupil v průběhu let, tak jako zákony v jiných zemích, řadu změn jak s ohledem na vědecko-technický a kulturní rozvoj, tak na mezinárodně právní vývoj. Kvůli nastíněným procesům vstoupil v platnost zákon o právu autorském č. 218/1926 Sbírky zákonů a nařízení¹⁸, který např. zavedl registraci děl, u nichž nebylo uvedeno pravé jméno autora. Mezitím byl např. roku 1923 vydán zvláštní zákon o nakladatelské smlouvě¹⁹.

V roce 1953 a 1965 (viz poznámka pod čarou č. 1) pak byly na našem území vydány autorské zákony odpovídající novým ideologickým východiskům. První z nich navíc reagoval na přijetí občanského zákoníku z roku 1950 a zabýval se postavením autorskoprávních organizací a kulturních fondů. Jak z uvedeného vyplývá neměl dlouhého trvání. Posledně uvedený zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon) o 54 paragrafech, platil až do devadesátých let 20. století, ve kterých byl několikrát novelizován. Předmětným zákonem pro diplomovou práci je však až nový, moderní, na

¹⁴ Je nutno brát na zřetel, že dnešní území České republiky bylo do roku 1918 součástí Rakousko-Uherského císařství, popř. dříve Rakouské monarchie, a proto byly císařské patenty, zákony, výnosy aj. platné i v našich tehdejších historicko-politických hranicích. V českých zemích tedy platilo rakouské právo.

¹⁵ Úplný počátek ochrany autorského práva v českých zemích spadá již do roku 1811, kdy byla v rakouském všeobecném občanském zákoníku (ABGB) upravena nakladatelská smlouva.

¹⁶ TELEČEK, I. *Autorský zákon. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 1997, s. 464-470.

¹⁷ GEHRING, R.A. *Geschichte des Urheberrechts*. [cit. 3. března 2010] Dostupné na <http://www1.bpb.de/themen/Z1SGXH.0.0.Geschichte_des_Urheberrechts.html>

¹⁸ Zákon dostupný např. na internetové adrese http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/4vo/tisky/T0118_00.htm. [cit. 2. dubna 2010] Jak je z úvodního textu zřejmé, zohledňoval nový zákon mezinárodní úmluvy, ke kterým Československo „čerstvě“ přistoupilo.

¹⁹ ŠVESTKA, Jirí - Knappová, Marta, a kol. *Občanské právo hmotné 3. 4.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha : ASPI 2007, s. 186-187.

mezinárodněprávní a evropský vývoj reagující zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, vydaný v roce 2000²⁰. Přestože Česká republika v této době ještě nebyla členem Evropské unie, text AZ již vycházel z přijatých i připravovaných směrnic Evropských společenství²¹.

Ve stejném roce, jako byl vydán náš socialistický autorský zákon, byl uveden v život dosud platný německý Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, jenž nahrazoval předešlé zákony z roku 1901 a 1907. UrhG již tehdy posouval padesátiletou ochranou lhůtu díla na sedmdesát let po smrti autora. K větším doplněním a přepracováním tohoto právního předpisu došlo v letech 1973, 1985 a 1990²². Jak správně upozorňuje komentář autorské dvojice Fromm a Nordemann, ve stejné době vznikly autorské zákony dva. Jeden byl určen pro tehdejší Spolkovou republiku (výše zmíněný) a druhý, Gesetz über Urheberrecht der Deutschen Demokratischen Republik, pro Německou demokratickou republiku. Oba předpisy nabyly účinnosti k datu 1.1.1966.²³

Jak je z uvedeného historického srovnání zřejmé, německé i české zákonodárství dokázalo poměrně hbitě, i když oproti jiným, v tehdejším pojetí, velmocím o poznání později, reagovat na rozvíjející se vědu, techniku a potřeby autorů – tvůrců. Německé zpracování autorského zákona bylo pravděpodobně vždy „o krůček“ před českým, a to platilo zejména v období po roce 1965, z kterého pochází dva autorské zákoníky. Jeden, ten německý, platí s nezbytnými úpravami až dodnes, ten druhý, český, byl zastaralý a poplatný době a prostředí, ve kterém se zrodil, a proto musel být po několika zásadních novelizacích (v devadesátých letech) – zejména po pádu komunismu – nahrazen zcela novým, moderním autorským zákonem. Na tomto místě se nabízí otázka, jak byla řešena situace s dvěma paralelně existujícími zákony po opětovném sjednocení SRN 3.10.1990. Situace byla vyřešena jednoduše. V nově vzniklých spolkových zemích měl platit a také začal platit UrhG.

Další podrobnější srovnání vývoje autorského práva v obou zemích je podle mého mínění na tomto místě zbytečné, neboť by se zřejmě jednalo o pouhý výčet zapracovávaných

²⁰ Ve znění zákona č. 81/2005 Sb., zákona č. 61/2006 Sb., zákona č. 186/2006 Sb., zákona č. 216/2006 Sb., zákona č. 168/2008 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 153/2010 Sb. s účinností od 1. července 2010. a zatím posledního zákona č. 424/2010 Sb.

²¹ Z tehdy připravovaných to byly např. směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících a směrnice 2001/84/ES o právu na opětovný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla.

²² Podrobněji k provedeným novelám viz např. PÜSCHEL, Heinz. *Urheberrecht : eine Einführung in das Urheberrecht mit dem TRISPS-Abkommen über handelsbezogene Aspekte der Rechte des geistigen Eigentums*. Berlin : Haufe 1997, S. 23-24 nebo REHBINDER, Manfred. *Urheberrecht*. 14. Aufl. München : C.H.Beck, 2006, S. 4-5 a 18-20.

²³ FROMM, Friedrich Karl – NORDEMAN, Wilhelm. *Urheberrecht : Kommentar zum Urheber-rechtsgesetz und zum Urheberrechtswahrnehmungsgesetz ; mit den Texten der Urheberrechtsgesetze Österreichs und der Schweiz*. 9., überarb. und erb. Aufl. Stuttgart; Berlin; Köln : Kohlhammer, 1998, S. 48.

předpisů vyplývajících z členství obou států v Evropské unii, a to není zajisté hlavním a jediným předmětem diplomové práce. Naopak se zaměříme na některé jednotlivé instituce autorských zákonů.

Český i německý právní řád je podstatně ovlivněn evropským komunitárním právem. Navíc, jak již bylo naznačeno, na základě ústavního zákona č. 4/1993 Sb. (tzv. recepční normy), se Česká republika zavázala dodržovat mezinárodní smlouvy, kterými byla vázána tehdejší ČSFR. Po vzniku samostatné České republiky se k těmto smlouvám přidala řada dalších mezinárodních smluv na ochranu duševního vlastnictví, k nimž konec konců přistoupila i Spolková republika Německo²⁴. Zákonodárství obou zemí nebylo v tomto smyslu formováno a inspirováno pouze posledních zhruba dvacet let, nýbrž i mnohem dříve. Oba státy se staly členy významných mezinárodních organizací a participovaly na mezinárodních smlouvách již dříve (např. WIPO, Římská úmluva, Bernská úmluva aj.).

1.3 Autorské právo z evropské perspektivy

Domnívám se, že problematiku mezinárodních smluv a evropského *acquis communautaire* můžeme zařadit do této kapitoly, neboť z dnešního pohledu jsou jednotlivé dokumenty a akty již součástí historicko-právního vývoje každého ze států, a jak již bylo výše naznačeno, měly vliv na legislativní a novelizační proces. Konkrétním projevem může být, ne však výlučným a jediným, např. nahrazení původního autorského zákona z roku 1965 zákonem novým, což je způsobeno právě i četnými novelami, které se snažily přiblížit na úroveň ochrany práv srovnatelnou se zeměmi Evropské unie.

Jak dokládá důvodová zpráva k vládnímu návrhu autorského zákona z 15. listopadu 1999, zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), platil v nezměněné podobě až do roku 1990. Naproti tomu po roce 1989 byl do vydání nového AZ předpis šestkrát novelizován. Pokud bych měl hodnotit uvedenou disproporci, je zřejmé, že to byla pouze přirozená a nutná reakce jak na pokrok v oblasti technologií (hlavně tzv. informačních), tak zejména na zásadní společenské změny, kdy po socialistickém zřízení nastoupilo tržní hospodářství v demokratickém zřízení. Co by se možná dalo těmto reakcím – novelizacím – vytknout, by pravděpodobně byla jejich nesystematičnost.

Ještě jednou bych poukázal na text důvodové zprávy vládního návrhu AZ. Ačkoli pouze dvě novely měly pro české autorské právo zásadní význam, spolu s převzetím *acquis*

²⁴ TELEČEK, Ivo - TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. 2. 1. vydání. Brno : Doplněk, 2006, s. 17-18. V této publikaci je uveden zevrubný přehled mezinárodních organizací a smluv, jichž je ČR členem a na kterých se účastní.

communautaire v oblasti duševního vlastnictví již situace vyžadovala zpracování nového právního předpisu. V důvodové zprávě je dokonce napsáno: „I Legislativní rada vlády konstatovala, že předpisy Evropských společenství byly sice do autorského zákona částečně promítnuty, ale v důsledku četných novel se tento zákon stal nepřehledným a byla narušena jeho systematika.“²⁵

Konkrétně došlo zákonem č. 89/1990 Sb. k zrušení povinného zprostředkování užití děl do zahraničí a ze zahraničí, k prodloužení trvání práv výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových a televizních vysílatelů z 25 na 50 let tak jako v zemích Evropských společenství nebo novela např. zavedla poprvé v ČR ochranu počítačových programů. Zákonem č. 86/1996 Sb. pak byly zejména upraveny závazky vyplývající z Dohody o obchodních vztazích mezi vládou ČR a USA (dohoda se týkala ochranou počítačových programů, databází a zvukových záznamů) nebo bylo autorům a ostatním nositelům práv výslovně přiznáno právo na pronájem a půjčování originálu či rozmnoženin díla aj.

U německé právní úpravy nemůžeme hovořit o takové disproporci jako v případě českém. Je to dáno tím, že novelizace byly prováděny systematicky v průběhu kontinuální platnosti UrhG v demokratickém prostředí. V historicko právním exkurzu jsem poukázal na tři zásadní, nikoli ale jediné, novely z let 1973, 1985, 1990. Za poznámku stojí připomenout, že v této práci probíraný zákon je původní předpis Spolkové republiky Německo a že i tyto úvahy směřují vůči předmětnému UrhG. Naopak v případě autorského zákona tehdejší Německé demokratické republiky bychom mohli, podobně jako u nás, uvažovat o jakémsi „šoku“, kdy po 3. říjnu 1990 vstoupil v platnost i pro východní část Německa ideově odlišný Urheberrechtsgesetz.

Pokud jsem výše podal konkrétní projev vlivu *acquis communautaire* na změny v oblasti autorského práva, mohl bych tak učinit i v případě UrhG, částečně by ale korespondovali s novelami provedenými v českém právním řádu (např. zakomponování ochrany počítačových programů a databází, problematika týkající se „informační směrnice“ atp.). Jen podotknu, že k nejčastějším zásahům do původního UrhG docházelo až v poslední dekádě 20. století.

Domnívám se, že z uvedeného lze dovodit silné postavení a vliv komunitárního práva na autorskoprávní problematiku. Pokud bychom se měli vůbec zamyslet nad tím, z čeho vyplývá ona možnost regulace a jakými prostředky je uskutečňována, je nutné vzít v úvahu čl. 94 a 95 Smlouvy o založení Evropském společenství. Vyjdeme-li již z všeobecně známé

²⁵ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), s. 2.

proklamace, že hlavním cílem společenství je kvalitní a bezproblémové fungování společného trhu, má společenství v této oblasti pravomoci udělené mu obecně právě těmito články. Jelikož se autorské právo s jeho rostoucím hospodářským významem ve společnosti společného trhu velice úzce dotýká, lze konstatovat příslušnost Evropského společenství k harmonizaci v této oblasti v zájmu společného trhu.

Zároveň však zásady přiměřenosti a subsidiarity v Evropských společenstvích dovolují zásah do chování států jen v nezbytně nutném rozsahu a je třeba vždy použít ze strany ES ten prostředek, který suverenitu členských států omezuje co nejméně. Z tohoto důvodu spočívá úprava společného evropského autorského práva na harmonizaci výlučně pomocí směrnic.

KAPITOLA 2

Systematické a obsahové srovnání; ústavní zakotvení a vztahy *lex generalis* a *lex specialis*; subsidiarita

2.1 Systematická a obsahová komparace zákonů

V této části práce bych chtěl provést systematické srovnání aktuálního stavu obou předpisů. Pro přehlednost jsem vypracoval tabulku základní struktury obou autorských zákonů, neboť se domnívám, že i pouhá struktura zákona nám může napovědět mnoho o jeho obsahu a být v jistém smyslu i oporou a vodítkem při vzájemném srovnávání. Jak z následujících rozborů vyplyne, některé instituty, resp. ustanovení o nich, jsou obsahově zcela totožné nebo podobné, jsou zde však i taková ustanovení, která jsou oproti druhému srovnávanému zákonu odlišná a v podstatě ojedinělá.

Za zmínku jistě stojí fakt, že oproti AZ v UrhG zcela chybí pasáž o kolektivní správě, která je ve Spolkové republice Německo obsahem samostatného zákona z 9. září 1965, Urheberrechtswahrnehmungsgesetz, o čtyřech částech a 38 paragrafech (dále jen UrhWG). Nicméně kolektivní správa před platností AZ, do jehož čtvrté části byla přímo včleněna, měla taktéž samostatnou legální úpravu. Pokud bychom hledali opačný případ, kdy některá část absentuje v českém AZ a v německém UrhG se vyskytuje, mohl bych uvést část IV., oddíl 3 UrhG normující zvláštní pravidla pro výkon rozhodnutí týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících. Tato část je plně předmětem úprav českých procesních předpisů. Stejně tak je tomu i v případě ustanovení o trestněprávní ochraně autorského práva (kapitola 5.3).

Jestliže jsem v předešlých odstavcích uvedl obsahové odlišnosti právních úprav, mohu zmínit i případ podobnosti a faktické totožnosti. Příkladem jsou ustanovení § 27 AZ o trvání majetkových práv, kdy majetková práva autora trvají i 70 let po smrti autora, v případě spoluautorů 70 let po smrti posledního ze spoluautorů nebo stejnou dobu i u díla anonymního a pseudonymního po jeho zveřejnění. Stejně lhůty pro trvání majetkových práv uvádí i UrhG v §§ 64, 65 odst. 1 a 66 (rozpracování do vícera ustanovení dle mého názoru nesnižuje míru podobnosti). Shodné je i určení počátku běhu doby trvání majetkových práv (§ 27 odst. 7 AZ a § 69 UrhG).

2.1.1 Struktura českého a německého autorského zákona

Český autorský zákon má v současné podobě 118 paragrafů rozdělených do dvanácti částí. Vzhledem k tématu práce, ale i z obecného hlediska, je podstatnou částí část první, která

obsahuje samotnou úpravu autorskoprávní materie. Zbývajících jedenáct částí pak zahrnuje ustanovení měnící a rušící některé zákony nebo stanoví účinnost AZ. Naproti tomu UrhG obsahuje 143 paragrafů rozdělených pouze do pěti částí. Pro lepší přehlednost jsem informace o systematice obou kodifikací vložil vedle sebe do přehledné tabulky.

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)	Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte
Část I. – Právo autorské a práva s ním související (§ 1-107)	Část I. – Autorské právo (§ 1 – 69g)
Hlava I. – Právo autorské (§ 2 – 66)	Oddíl 1 – Všeobecné ustanovení
Díl 1 – Předmět práva autorského	Oddíl 2 - Dílo
Díl 2 – Autorství	Oddíl 3 - Autor
Díl 3 – Vznik a obsah práva autorského	Oddíl 4 – Obsah práva autorského
Oddíl 1 – Obecná ustanovení	Pododdíl 1 – Všeobecné ustanovení
Oddíl 2 – Osobnostní práva	Pododdíl 2 – Osobnostní právo
Oddíl 3 – Majetková práva	Pododdíl 3 – Majetková práva
Oddíl 4 – Jiná majetková práva	Pododdíl 4 – Jiná práva autora
Oddíl 5 – Společná ustanovení pro majetková práva	Oddíl 5 – Právní styk v autorském právu
Oddíl 6 – Trvání majetkových práv	Pododdíl 1 – Právní nástupnictví
Oddíl 7 – Volné dílo a první zveřejnění nezveřejněného volného díla	Pododdíl 2 – Uživací práva
Díl 4 – Výjimky a omezení práva autorského	Oddíl 6 – Omezení práva autorského
Oddíl 1 – Obecné ustanovení	Oddíl 7 – Trvání autorského práva
Oddíl 2 – Volná užití a zákonné licence	Oddíl 8 – Zvláštní ustanovení pro počítačové programy
Oddíl 3 – Bezúplatné zákonné licence	
Díl 5 – Ochrana práva autorského	Část II. – Práva související s právem autorským (§ 70 – 87e)
Díl 6 – Úprava smluvních typů	Oddíl 1 – Ochrana určité tvorby
Oddíl 1 – Licenční smlouva	Oddíl 2 – Ochrana fotografií
Oddíl 2 – Zvláštní ustanovení pro licenční smlouvu nakladatelskou	Oddíl 3 – Ochrana výkonných umělců
Oddíl 3 – Podlicenční smlouva	Oddíl 4 – Ochrana výrobce zvukového záznamu
Díl 7 – Zvláštní ustanovení o některých dílech	Oddíl 5 – Ochrana rozhlasového a televizního vysílatele
	Oddíl 6 – Ochrana pořizovatele databáze
Hlava II. – Práva související s právem autorským (§ 67 – 87)	
Díl 1 – Práva výkonného umělce k uměleckému výkonu	Část III. – Zvláštní ustanovení pro filmová díla
Díl 2 – Právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu	Oddíl 1 – Filmová díla
Díl 3 – Právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho prvotnímu záznamu	Oddíl 2 – „Laufbilder“ (probíhající obrázky)
Díl 4 – Právo rozhlasového a televizního vysílatele k jeho vysílání	

	Část IV. – Společná ustanovení pro autorské právo a práva související s právem autorským
Hlava III. – Zvláštní právo pořizovatele databáze (§ 88 – 94)	Oddíl 1 – Doplnující ochranná ustanovení
Hlava IV. – Kolektivní správa práv (§ 95 – 104)	Oddíl 2 – Porušování práv
Hlava V. – Souběh ochrany (§ 105)	Pododdíl 1 – Občansko právní předpisy
Hlava VI. – Správní delikty (§ 105a – 105c)	Pododdíl 2 – Trestní a přestupkové předpisy
Hlava VII. – Ustanovení přechodná a závěrečná (§ 106 – 107)	Pododdíl 3 – Předpisy o použití prostředků celních úřadů
	Oddíl 3 – Výkon rozhodnutí
	Část V. – Rozsah použití, přechodná a závěrečná ustanovení

Na první pohled je zřejmé, že členění předmětných právních předpisů není až tak odlišné, jak by se mohlo na první pohled zdát. Celá první část AZ a UrhG se věnuje autorskému právu a až v části druhé (UrhG), resp. hlavě druhé (AZ), jsou probírána práva související s právem autorským.

Pokud mám dále reflektovat předložený přehled, upozornil bych například na komplexnější pojetí ochrany při porušování práv v UrhG. Ten věnuje pozornost skutkovým podstatám občanskoprávním, správním i trestněprávním, přičemž AZ neupravuje skutkové podstaty trestněprávní. Tento stav by mohl vycházet ze základní zásady trestního práva hmotného, respektive z ústavního principu, který zní „nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege“. Zásada stanoví pravidlo „není trestného činu ani trestu bez zákona“, což znamená, že skutková podstata trestného činu (a sankce za něj) může být stanovena pouze zákonem. I když oba předpisy splňují uvedenou podmínku zákonné formy, dal český zákonodárce oproti úpravě „rozdobené“ přednost komplexní úpravě v trestněprávním předpisu.

Jinak oba zákony ve svých úvodních ustanoveních definují některé základní pojmy, bez nichž by tato specifická oblast práva – a její ochrana především – nemohla existovat. Autorský zákon §§ 2 až 4 uvozuje jako „Předmět autorského práva“, kde definuje pojem díla, vypočítává výjimky z ochrany ve veřejném zájmu a definuje taktéž pojmy zveřejnění a vydání díla. Protějškem těchto ustanovení v UrhG jsou § 2 s demonstrativním výčtem chráněných děl, § 3 s ustanovením o tvůrčím zpracování a překladu díla, dále § 4 zabývající se díly soubornými a databázemi, následně pak §§ 5 a 6 definující nejdříve tzv. úřední díla a následně způsob a podmínky zveřejnění a vydání díla. Německý zákon tento oddíl uvozuje velmi jednoduše a věcně jako „Dílo“ (das Werk).

Z této podrobné paragrafové komparace úvodních ustanovení plyne, že jsou si, ponecháme-li stranou jejich doslovné znění a výklad, z hlediska systematiky velice blízká. V tomto ohledu bych poukázal, dle mého názoru, na vhodnější legislativně-technickou

a v konečném důsledku především i na „uživatelskou“ přehlednost UrhG, který rozpracovává obsah jednotlivých ustanovení do většího počtu paragrafů (s obvyklým počtem 1-3 odstavců) a činí tak tento zákon přehlednější. U autorského zákona českého je běžné, že jediný paragraf obsahuje větší kvantum „témat“ a má běžně i více než 6 odstavců.

Výše zmíněná blízkost úvodních ustanovení není ojedinělým jevem. Ne jinak je tomu např. i v další části zabývající se autorem (§§ 5-8 AZ, §§ 7-10 UrhG), kam jsou zahrnuty definice autora (Urheber), spoluautorů (Miturheber) a zákonné domněnky autorství (Vermutung der Urheber- oder Rechtsinhaberschaft). Z této podobnosti však vybočuje institut děl anonymních a pseudonymních (anonyme und pseudonyme Werke), neboť ta jsou německým zákonodárcem zařazena až do § 66 (oddíl o trvání autorského práva) a § 138 a nejsou definována.

Díl 3 AZ a Oddíl 4 UrhG se věnují především autorskému právu a jeho obsahu, o kterém blíže pojednám v následující podkapitole. Mohu ale již naznačit, že se by se v této části obou zákonů měl projevit koncepční rozdíl mezi německým monistickým přístupem a českým tzv. kvazidualistickým doktrinálním pojetím (viz níže). Na Také si nadále můžeme povšimnout, že UrhG na rozdíl od AZ pomíjí výslovnou úpravu vzniku autorského práva (§ 9 AZ) a neřadí sem ani úpravu trvání majetkových práv, jež nalezneme až v samostatném Oddílu 7 (§§ 64-69) o trvání autorského práva.

Do navazujícího čtvrtého dílu autorského zákona, normujícího omezení autorských práv, spadají volná užití, bezúplatné zákonné licence a jiná majetková práva. Obdobnou problematiku ošetřuje UrhG v Oddíle 4 s názvem „Omezení autorského práva“, jenž má těžiště v ustanoveních o volném užití a doplněných zvláštními ustanoveními o povinnosti uhradit odměnu a o její výši. Dále se v obou předpisech vyskytuje část týkající se ochrany autorského práva, přičemž AZ ji pojímá do pátého dílu (§§ 40-45) a svou obdobu má v samostatné Části IV UrhG (§§ 97-111a), která se však zabývá nejen civilněprávní ochranou, ale stanoví i trestněprávní a správněprávní postih při porušení autorských práv.

Zvláštní a svým způsobem samostatný Díl 6 AZ upravuje institut licenční smlouvy, jež má v UrhG přímou obsahovou obdobu v Oddíle 5 (Pododdíl 2) jako „Nutzungsrechte“ (tedy tzv. užívací práva), a můžeme tvrdit, že tato ustanovení ve své podstatě plní stejnou funkci. V tomto momentě se dostáváme k závěrečnému dílu první hlavy AZ, který definuje některé další pojmy, příkladmo zaměstnanecké a kolektivní dílo, audiovizuální dílo, počítačové programy aj., a nemá v UrhG jasnou paralelu. To ale neznamená, že by v něm absentovali. Je to jednoduše proto, že podobná ustanovení jsou „roztroušena“ v rámci celého UrhG na několika místech (např. ustanovení o zaměstnaneckém dílu je předmětem § 43 – Urheber in

Arbeits- oder Dienstverhältnisse – v Oddílu 5; počítačové programy nalezneme dokonce v samostatném Oddílu 8).

Systematicky jsou v obou autorskoprávních předpisech od sebe oddělena, což už v podstatě vyplývá i z názvů obou zákonů, autorská práva a práva související s právem autorským, kterým je v AZ zákonu zvlášť vyhrazena celá Hlava II a v UrhG celá Část II a která se dále rozpadají do úprav jednotlivých práv souvisejících. Hlava III AZ věnující se úpravě databází má v UrhG obdobu na úrovni Oddílu 6. Jak bylo v úvodu kapitoly zmíněno, Hlava IV autorského zákona o kolektivní správě práv jde svým obsahem naprosto mimo předmět úpravy UrhG, a proto v něm nemůžeme její obdobu hledat. Zbývající konečná ustanovení obou zákonů jsou tradičně ustanoveními přechodnými a závěrečnými a jsou do jisté míry i poukazem na společnou právní tradici.

Po takto podaném přehledu a zároveň stručném srovnání bychom na základě zobecnění výše uvedených poznatků mohli učinit shrnutí, že některé základní instituty (dílo, autor) mají v obou zákonech své tradiční místo a jsou nejčastěji situovány v úvodu. Mají dokonce i podobné rozčlenění v rámci stejné úrovně. Naopak ve struktuře AZ a UrhG lze nalézt rozdíl, jenž dán několika důvody. V první řadě není oběma předpisy sledován zcela stejný předmět úpravy, což se projevuje nejmarkantněji u institutu kolektivní správy. Dále můžeme vysledovat, že zákonodárce každé země kladl větší důraz na jinou oblast v rámci tohoto právního předpisu (např. oblast ochrany práv, ustanovení o počítačových programech nebo o výkonu rozhodnutí v UrhG). Dokladem může být i skutečnost, že tyto součásti jsou často vyčleněny do samostatné strukturální jednotky. Naopak strukturální členění UrhG, které se navenek projevuje shodně s AZ, by nám mohlo poukazovat na dualistické doktrinální pojetí německého autorského práva, ačkoliv je tomu jinak. O monismu a dualismu pojedná následující podkapitola.

Nelze opominout i změny, resp. novelizace, ke kterým docházelo v průběhu platnosti obou zákonů a které se odrazily v jejich systematice. Z tohoto pohledu se to týká spíše kontinuálně děletrvajících UrhG než stále poměrně nového AZ. Tyto zásahy jsou ve struktuře patrné zvláště pro novost některých zaváděných institutů (databáze, počítačové programy aj.), a nemůže nám proto uniknout skutečnost, že z celkových 143 paragrafů je do UrhG celých 63 postupně nově včleněno.

2.1.2 Doktrinální pojetí autorského práva

V předešlém oddílu jsem podal zevrubnější srovnávací přehled některých ustanovení a nyní bych se v této souvislosti rád pozastavil nad § 10 (a násl.) AZ a § 11 (a násl.) UrhG,

neboť se nám zde nabízí zajímavý pohled na ustanovení o obsahu autorského práva, která v AZ po roce 2000 prošla velkou změnou. Některé důvody, proč bylo přistoupeno ke schválení nového předpisu, jsou uvedeny výše. Z právně teoretického hlediska však zavedl nový autorský zákon změnu pojetí autorských práv z pozice monistické koncepce, podle níž osobní a majetková práva tvoří nedílný celek, na koncepci dualistickou, lépe řečeno spíše kvazidualistickou nebo také dle Telce na monistickou koncepci s některými prvky autorskoprávního dualismu²⁶. Základem tohoto pojetí se stala směsice výlučných osobnostních práv a výlučných majetkových práv.

V odborné literatuře je zastáván názor, že nejde o ryzí dualismus, ale pouze o účelové legislativní rozčlenění práv na osobnostní a majetková, neboť ve své podstatě neexistují práva ryze majetkové povahy.²⁷ V těchto právech se vzhledem k občanskoprávní skutečnosti vytvoření díla vždy promítá osobnostněprávní prvek. Tato teze platí i naopak, a proto mezi oběma kategoriemi nelze vést jednoznačnou a ostrou hranici. Rozdělením práv autora na výlučná práva osobnostní a výlučná práva majetková se tak autorský zákon navrácí k pojetí obsaženému v zákonné úpravě z roku 1953 a potažmo i v úpravách předchozích.

Uvedená změna se nám vyprofiluje nejen ve srovnání s dřívějším zákonem z roku 1965, ale především s ohledem na téma práce i ve srovnání s německým UrhG, který je koncipován na původní německé monistické doktríně.

K tomuto posunu se vyjadřuje i důvodová zpráva k autorskému zákonu: „Oproti dosavadní úpravě, podle níž osobní a majetková práva tvořila nedílný celek i z hlediska přechodu těchto práv pro případ smrti, je základem navrhované právní úpravy koncepce dualismu práv osobnostních a práv majetkových.“²⁸ Konkrétní projev je zřejmý např. v tom, že v dualistickém pojetí osobnostní práva zanikají mortis causa a majetková práva přecházejí na dědice. V případě odúmrti by potom podle ustanovení § 487 ObčZ připadla státu. Dalším důsledkem této koncepce je skutečnost, že dílo se nemůže stát volným před uplynutím doby trvání práv, což je podstatný rozdíl od pojetí podle autorského zákona z roku 1965.

Přes tento teoretický posun, který je spíše systematický a právně technický, zůstávají autorská práva pevně postavena na osobnostním základě a tedy na principech kontinentálního chápání autorských práv. Dle Telce „...se zde projevuje zejména inspirace původně

²⁶ Např. TELEC, Ivo. Některé základní a obecné otázky nového českého autorského práva. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 3, s. 42; KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KRŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon. Komentář a předpisy související*. 2. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2005. s. 28 a 80; TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 141.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), s. 2.

francouzskou dualistickou koncepcí autorských práv osobnostních a autorských práv majetkových, ...²⁹ Zároveň však tamtéž dodává, že: „Současné legální pojetí obsahu autorského práva nepřebírá dualistický koncept ve všech směrech, ale stojí na pomezí obou pojetí.“

Z uvedeného můžeme „vycítit“ převažující a v podstatě stále přítomný osobnostní charakter a výše uvedenou neúplnost dualismu lze navíc dokázat na čtyřech charakteristikách majetkových práv spočívajících v jejich omezení. Jedná se o³⁰:

- 1) zákaz vzdání se absolutních majetkových práv (absolutností se rozumí fakt, že autorské právo je právem výlučným působícím erga omnes a autor je oprávněn s dílem zejména nakládat, měnit jeho podobu nebo např. vyloučit ostatní z výkonu autorových výlučných oprávnění),
- 2) zákaz převoditelnosti absolutních majetkových práv autorských inter vivos,
- 3) zákaz postižení absolutních majetkových práv výkonem rozhodnutí (tzv. exekvovatelnost), vyjma pohledávek z odměn z nich vyplývajících a
- 4) zákaz zahrnutí absolutních majetkových práv do majetkové podstaty v případě úpadku (k tomu se vztahuje § 207 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon)).

Zatímco v AZ je obsah práva autorského hned zpočátku rozdělen na výlučná práva majetková a na výlučná práva osobnostní (§ 10) a následně jsou obě složky upraveny zvlášť, UrhG v § 11 tímto způsobem obsah nevynechává. Uvádí zde pouze, že autorské právo chrání autora v jeho duševním a osobnostním vztahu k dílu a ve využívání díla. Ačkoliv UrhG vychází z tradičního německého monistického pojetí autorského práva, lze polemizovat, tak jak jsem to učinil v případě českého kvazidualismu, zda je toto doktrinní pojetí čistě monistické. Nad vznesenou otázkou se pozastavuje i A. Dietz³¹, který si ve svém článku všímá skutečnosti, že německá úprava jako celek na první pohled vychází z monistického konceptu obsahu autorského práva, nicméně oddělená zákonná úprava osobnostních a majetkových práv v podstatě odhaluje dualistickou strukturu.

Musíme Dietzovi dát za pravdu, neboť když nahlédneme do UrhG na ustanovení §§ 12-14, která jsou jasně uvozena nadpisem „Urheberpersönlichkeitsrecht“ (osobnostní právo autora), a následných ustanovení §§ 15-24 nadepsaných jako „Verwertungsrechte“

²⁹ TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 141.

³⁰ TELEC, Ivo. Některé základní a obecné otázky nového českého autorského práva. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 3, s. 43.

³¹ DIETZ, Adolf. Francúzsky dualizmus a nemecký monizmus v autorskom práve – iba zdanlivý protiklad? *Právny obzor*, 88, 2005, č 1, S. 3-12.

(právo k využití díla), je zřejmé, že toto rozčlenění v postatě odpovídá českému AZ. Právo dílo užít je totiž základním majetkovým autorským právem a navazující ustanovení UrhG pak doplňují další majetková práva odpovídající např. českému právu na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro vlastní potřebu (§ 25 AZ). V zásadě jsou tedy obsahem „hospodářské složky“ obou zkoumaných předpisů stejná práva, a to právo na rozmnožování díla § 13 AZ (Vervielfältigungsrecht § 16), právo na rozšiřování díla § 14 AZ (Verbreitungsrecht § 17), právo na pronájem a půjčování díla §§ 15 a 16 AZ (Vergütung für Vermietung und Verleihen § 27), právo na vystavování díla § 17 AZ (Ausstellungsrecht § 18) a sdělování díla veřejnosti (např. Senderecht, Vortrags-, Aufführungs-, Vorführungsrecht).

Podobnost však nalezneme i u práv osobnostních, kde bych uvedl zejména právo dílo zveřejnit (Veröffentlichungsrecht § 12), osobovat si autorství (Anerkennung der Urheberschaft § 13) nebo právo na nedotknutelnost díla (Entstellung des Werkes § 14). Z tohoto pohledu bychom mohli tento systém označit za smíšený monisticko-dualistický systém.

Jak si tedy nejlépe představit teoretickou monistickou nauku, když i v ní jsou náznaky dualistické koncepce? Zásadním momentem pravděpodobně bude, zda se na autorské právo díváme jako na výlučná práva osobnostní a majetková, kdy každé plní svou funkci nezávisle na tom druhém), nebo jako na celek, který slouží jak osobním zájmům autora, tak i zájmům hospodářským, a proto není možné jednoznačně a beze zbytku ohraničit a vymezit tak obě obsahové složky, aniž by spolu nebyly navzájem provázané.

Zajímavě a názorně dokresluje výklad monistické koncepce Eugen Ulmer prostřednictvím A. Dietze. Tuto teorii představuje jako autorskoprávní strom, který vyrůstá jak z kořenů představujících na jedné straně osobnostní a duševní zájmy (práva) a na druhé straně zájmy hospodářské. Důležité je, že ony kořeny se spojují v jeden kmen, v jedno autorské právo, z kterého vyrůstá koruna a větve, což představuje jednotlivá konkrétní oprávnění čerpající prostřednictvím kmene z obou kořenů nebo dle potřeby pouze z některého z nich. Dietz k tomu dodává: „Už táto previazanosť a neoddeliteľnosť ochrany materiálnych a ideálnych záujmov autora je podľa nemeckej nauky argumentom pre syntetickú a integrovanú (monistickú) koncepciu autorského práva.“³²

Dle mého názoru je však nutno přihlédnout k tomu, že výše probíraná pojetí obsahu autorského práva jsou pouze teoretickými strukturami, které se v konečném důsledku prakticky mohou u různých institutů projevit různě.

³² DIETZ, Adolf. Francúzsky dualizmus a nemecký monizmus v autorskom práve – iba zdanlivý protiklad? *Právny obzor*, 88, 2005, č 1, s. 6.

2.2 Vztahy *lex generalis* a *lex specialis*; subsidiarita

Autorské právo je ve své podstatě právem subjektivním, a to subjektivním právem přirozeným. „Stát toto právo nikomu nepřiznává, nýbrž je jakožto právo nezadatelné pouze chrání svým státním předpisem (AZ) a vedle toho svým předpisem stanoví způsob výkonu tohoto nezadatelného, přirozeného práva.“³³ Dle právní teorie je autorské právo v objektivním smyslu souhrnem právních norem soukromoprávní povahy. Tyto normy pak tvoří zvláštní systém, jenž je dílčím subsystémem soukromého práva, a proto na tomto místě můžeme hovořit o vztazích *lex specialis* a *lex generalis*.

V rámci tématu se jedná zejména o vztah autorského zákona jako *lex specialis* a občanského zákoníku jako *lex generalis*, kdy jinými slovy přednostní úprava autorského zákona má přednost před obecnou soukromoprávní úpravou podle občanského zákoníku. Jistě by bylo vhodné zmínit i další zásadní právní předpisy (např. obchodní zákoník, zákoník práce nebo občanský soudní řád jako procesněprávní předpis aj.), které mají jak v českém, tak v německém právu vůči autorskému zákonu specifické postavení. Pro stručnost se budu věnovat pouze zákonu s nejužší vazbou na AZ, zákoníku občanskému.

Autorský zákon je občanskoprávním předpisem se vztahem speciality k ObčZ, což potvrzuje § 1 odst. 3 ObčZ, který uvádí, že právní vztahy vznikající z výsledků duševní tvořivé činnosti upravují zvláštní zákony. Nicméně je nutné odlišovat specialitu od pojmu subsidiarita. K tomuto tématu např. Tůma dodává, že subsidiarita je dovozována pouze doktrinálně, neboť výslovný odkaz v autorském zákoně na obecnou soukromoprávní úpravu chybí. Z ustanovení § 1 ods. 3 vyplývá pouze ona specialita, nikoli podpůrné použití ObčZ, resp. vzájemná podpůrná provázanost předpisů.³⁴ Autorský zákon a ani UrhG navíc nelze považovat čistě za soukromoprávní normy, neboť do AZ je např. začleněna i Hlava IV. věnující se kolektivní správě autorských práv a práv souvisejících s právem autorským a do UrhG pak ustanovení o trestných činech a správních deliktech aj. Tento fakt dokládá, že německý UrhG je stejně jako český AZ částečně i veřejnoprávním předpisem.

V rámci občanského práva tvoří autorské právo relativně samostatnou oblast, jež je upravena zvláštními právními normami a ovládána zvláštními zásadami. Pro řešení vztahů vzniklých v souvislosti s vytvořením a uplatněním autorských děl je třeba použít AZ ve všech případech, kde tento zákon obsahuje vlastní, přímou úpravu těchto vztahů. V případě, že vlastní přímou právní úpravu neobsahuje, je nutné zkoumat, zda ji obsahuje ObčZ, a pokud

³³ TELEEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 3.

³⁴ TŮMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 5.

ani ten ne, pak připadá v úvahu nejprve analogie AZ a potom analogie ObčZ.³⁵ Jako příklady za všechny mohou posloužit např. §§ 39 a 107 z obecných ustanovení ObčZ. Zatímco § 39 pod hrozbou neplatnosti postihuje právní úkony, které jsou svým obsahem *contra bonos mores, in fraudem legis* nebo *contra legem*, tak obsahem § 107 je délka promlčení v případě plnění z bezdůvodného obohacení.

Jiným případem by mohla být některá ustanovení části čtvrté, konkrétně § 415 a násl. a § 451 ObčZ týkající se ochrany autorského práva prostřednictvím odpovědnosti za škodu a vydání bezdůvodné obohacení (s výjimkou zvláštní úpravy bezdůvodného obohacení, kterou obsahuje AZ pro oblast práva autorského, práv souvisejících a práva pořizovatele databáze v § 40 odst. 3). Zvláštní kapitolou je oblast licenčního práva, kde OZ působí jako předpis podpůrný a kde AZ přebírá zejména základní zásadu občanského smluvního práva, tj. zásadu smluvní volnosti, a principy kontraktace.

I německé autorské právo představuje do jisté míry samostatný systém právních norem a stejně jako autorské právo české není součástí německého obecného občanského zákoníku. Mezi UrhG a Bürgerliches Gesetzbuch (dále jen „BGB“) existuje stejný vztah jako mezi českým AZ a ObčZ. Příkladem za všechny opět může být všeobecné deliktární právo upravené v BGB, jež je ve vztahu subsidiarity³⁶ k německému autorskému zákonu. Důležité je hned první ustanovení o náhradě škody v § 823 I BGB (die Schadensersatzpflicht) týkající se institutu náhrady škody, kterou je škůdce povinen nahradit při porušení uvedených práv – mimo jiné i práva vlastnického.

Thobias Lettl však poukazuje na fakt, že díky rozsáhlé právní ochraně zásahů do autorského práva v samotném UrhG (§§ 97 a násl.) není aplikace ustanovení deliktárního práva obsažená v BGB většinou zapotřebí a je méně využívána. K výše uvedenému nelze opomenout aplikaci § 830 BGB o „spoluškůdci“ a § 840 BGB o společné odpovědnosti více škůdců.³⁷ Ustanovení o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení dle §§ 812 a násl. BGB je však nutné uplatnit plně i na případy porušování autorského práva, neboť UrhG o tomto nároku vůbec nehovoří. Oproti autorskému zákonu normuje UrhG v § 102 přímý odkaz na § 852 BGB, kdy v případě potřeby se použije odpovídající ustanovení o promlčecí lhůtě.

I když vztahy subsidiarity a speciality obou předpisů vůči obecným občanským zákoníkům jsou postaveny na stejných principech, domnívám se, že z tohoto pohledu je německý UrhG přece jen komplexnějším a kompaktnějším předpisem.

³⁵ ŠVESTKA, Jiří - KNAPOVÁ, Marta, a kol. *Občanské právo hmotné 3. 4.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha : ASPI 2007, s. 193.

³⁶ K tomu shodně např. rozhodnutí BGH z 15. listopadu 1957, sp. zn. BGH - I ZR 83/56.

³⁷ LETTL, Tobias. *Urheberrecht*. München : C.H.Beck, 2008, S. 31-32.

2.3 Ústavní zakotvení

Účelem autorského práva, resp. autorského zákona je prioritně ochrana osoby autora, jiných subjektů v tomto zákoně stanoveném, ochrana práv souvisejících s právem autorským a chrání i autorská díla samotná. Jak bylo již uvedeno, koncepčně je autorský zákon vybudován na prvcích dualistického pojetí autorského práva, podle kterého se autorské právo chápe jako soubor výlučných práv osobnostních a výlučných práv majetkových.³⁸ Co se ústavního zakotvení týče, nejde tedy pouze o úpravu osobnostních práv, ale jde i o postavení autorského práva jako významného ekonomického faktoru projevujícího se v ochraně vlastnictví a užívání majetku. Ne jinak je tomu v německé právní úpravě, která vychází z kontinentálního pojetí autorského práva. Oproti dřívější, v našem právním řádu použité, monistické koncepci je zde zřejmý posun, který byl vyvolán nejen teoretickými a praktickými důvody, ale vedle toho také snahou o co nejširší kompatibilitu s komunitárním právem.³⁹

Česká republika je vázána mezinárodními smlouvami, k jejichž ratifikaci dal souhlas Parlament. Dle čl. 10 české Ústavy, který vyjadřuje vztah mezinárodního a vnitrostátního práva, jsou takto ratifikované smlouvy součástí českého právního řádu. Z tohoto ustanovení dále vyplývá fakt, že stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva (tzv. aplikační přednost mezinárodních smluv při rozporu se zákonem). Stejně je tomu i v případě práva Evropský společenství vycházejícího z judikatury Evropského soudního dvora. Německo řeší vztah mezinárodních smluv a vnitrostátního práva podobně, avšak jejich závaznost je založena na jiném principu. Ve vícefázovém schvalovacím procesu je odpovídajícím výchozím ustanovením čl. 59 odst. 2 Základního zákona – tzv. Grundgesetz⁴⁰ (dále již jen „GG“). Článek deklaruje, že k uzavření mezinárodní smlouvy, jenž se týká politických vztahů Spolku nebo jeho zákonodárných pravomocí je nutný schvalovací zákon. Ratifikace se pak uskuteční na základě tohoto schvalovacího zákona, který podepíše spolkový prezident. Na základě proběhlého zákonodárského procesu je zákon o smlouvě vydán ve Spolkové sbírce zákonů.

Autorské právo je ústavně zakotveno v Listině základních práv a svobod (dále jen „Listina“), která je součástí ústavního pořádku ČR. Listina obsahuje v čl. 11 hlavní přirozenoprávní a ústavněprávní východisko – právo vlastnit majetek, včetně majetku

³⁸ TELEČEK, Ivo - TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. 2. 1. vydání. Brno : Doplněk, 2006, s. 24.

³⁹ ŠVESTKA, Jiří - KNAPOVÁ, Marta, a kol. *Občanské právo hmotné 3*. 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha : ASPI 2007, s. 181.

⁴⁰ Grundgesetz byl přijat po 2. světové válce (1949) jako německá provizorní ústava. Německý pojem pro ústavu „Verfassung“ nebyl zvolen právě z důvodů jeho prozatímnosti. Měl být nahrazen, což se však v důsledku historických událostí nakonec nestalo a s provedenými změnami z let 1994 a 2002 platí i po sjednocení Spolkové republiky Německo do dnes.

nehmotného, a pak zejména v čl. 34 odst. 1, jenž deklaruje zákonnou ochranu práv k výsledkům tvůrčí duševní činnosti. Tato ústavní práva vyplývající z mezinárodních lidskoprávních úmluv náleží každému na českém území, a to i cizinci (čl. 42 odst. 2 Listiny)⁴¹. Zároveň je nutné zdůraznit, že pojetí „majetku“ je širší, než je pojetí uvedené v § 118 ObčZ týkající se „majetku disponibilního“. Ústavní chápání zahrnuje vlastnění jakéhokoliv předmětu, který je aspoň potencionální majetkovou hodnotou – ať hmotnou nebo nehmotnou.⁴² Oporou zde může být i mezinárodní úprava, která běžně užívá pojmu vlastnictví i ve smyslu vlastnictví duševního. V tomto směru zde přetrvává určitá nejistota a rozpolcenost. Např. dle komentáře Jana Kříže a kol. (str. 27) duševní vlastnictví stále není možné vnímat jako podmnožinu vlastnictví.

Jednou ze základních zásad, která se v autorském právu uplatňuje, je zásada smluvní svobody (resp. smluvní volnosti) vyplývající jak z čl. 2 odst. 4 Ústavy, tak i z čl. 2 odst. 3 „každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nemůže být nucen činit, co zákon neukládá“. Uvedená zásada je tak plně v souladu s ObčZ a tím pádem nutně i s Ústavou, což zmiňuje i Důvodová zpráva k AZ⁴³.

Jak již bylo výše naznačeno, je nutné zaměřit se i na hospodářský význam autorského práva, a to zejména autorskoprávní licence, jež je výrazem práva provozovat hospodářskou činnost. Ačkoliv listina v čl. 26 o tomto právu hovoří pouze obecně, je zřejmé, a není zde důvodu pochybovat, proč by do tohoto obecného vymezení nemohla spadat hospodářská činnost v oblasti literatury, umění nebo vědy. Jak uvádí ve své práci Tůma: „Autorskoprávní licence umožňuje, aby duševní vlastnictví tohoto druhu mohlo být řádně hospodářsky zhodnocováno a je tak zároveň významným nástrojem pro zjišťování ekonomické hodnoty literárních, jiných uměleckých a vědeckých nehmotných statků“⁴⁴.

Německý GG také poskytuje ochranu duševní tvůrčí činnosti prostřednictvím vícera ustanovení náležejících do oblasti základních práv, a to konkrétně skrze články 1, 2, 5, a 14. Základní práva mají v první řadě především zajišťovat ochranu svobody jednotlivce před zásahem veřejné moci, mají však také dopad na oblast práva soukromého. Stejně jako v případě českého právního řádu tak i zde, při výkladu a aplikaci ustanovení autorského zákona je třeba dbát na uvedené ústavní předpisy.

⁴¹ TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. 2. 1. vydání. Brno : Doplněk, 2006, s. 20.

⁴² TŮMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 3.

⁴³ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), s. 2.

⁴⁴ TŮMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 4.

Německá odborná literatura bere ústavní zakotvení autorského práva poměrně zešíroka, neboť shodně vychází již z čl. 1 GG, jenž prohlašuje, že každému náleží lidská důstojnost (v Česku čl. 1 odst. 1 Listiny), a z čl. 2 poskytujícího nárok na rozvoj osobnosti. Významným ustanovením je dále zejména čl. 14 GG. V německé právní nauce je označován jako „die Eigentumsgarantie“. Autorské právo s touto garancí vlastnit majetek souvisí i přes své monistické pojetí, neboť jak jsme výše rozebrali, vedle osobnostních práv jsou přítomna i výlučná práva majetková. Také v tomto případě se pojmem vlastnictví chápe každé majetkové právo⁴⁵. Za zmínku jistě stojí i Rehbindervův poukaz na to, že se v ústavách jednotlivých zemí (např. čl. 162 Ústavy Bavorska) objevují ustanovení, která mimo obecného pojmu vlastnictví používají zvlášť a výslovně termín duševní vlastnictví⁴⁶. Tento však do ústavního zákona Spolkové republiky nebyl zakomponován, a proto je nutné použít právního výkladu obecného pojmu vlastnictví.

Zbývající článek 5 GG je nadepisován jako „svobodné vyjádření názoru a umělecká a vědecká svoboda“, neboť obsahem prvního odstavce tohoto ustanovení GG je ochrana práva autora vyjadřovat a šířit slovem, písmem a obrazem své názory. S tím souvisí i zákaz cenzury (s výjimkou odst. 2). Druhou uvedenou svobodu pak nalezneme v odstavci třetím.

Ačkoliv nejsou jednotlivé uvedené články obou, resp. třech předpisů nejvyšší právní síly stejné, vychází z přirozenoprávních základů a svým obsahem jsou východisky pro srovnávané zákonné předpisy a jejich instituty. Rozdílnost faktů, že základní ústavní práva jsou obsažena v Listině základních práv a svobod (ne tedy přímo v Ústavě) na jedné straně, a přímo v Grundgesetz na straně druhé, nebo že v každé spolkové zemi platí mimo GG ještě Ústava vlastní, která nesmí odporovat Ústavě spolkové, podle mne nic nemění na obsahové podstatě a významu článků.

⁴⁵ Rozhodnutí BVerfG z 23. ledna 1990, sp. zn. 1 BvR 308/86 a BVerfG z 3. října 1989, sp. zn. 1 BvR 775/86.

⁴⁶ REHBINDER, Manfred. *Urheberrecht*. 14. Aufl. München : C.H.Beck, 2006, S. 56.

KAPITOLA 3

Pojem díla a jeho pojmové znaky

3.1 Obecné pojednání

V předešlých kapitolách jsem se věnoval srovnání spíše obecných otázek českého a německého autorského práva, a právním normám upravujícím tuto specifickou oblast soukromého práva. V následujících kapitolách mé práce se již zaměřím na konkrétní instituty německého autorského zákona, které budou blíže popsány v rámci komparace stejných nebo obdobných institucí s českým autorským zákonem a především s názory předních teoretiků autorskoprávní nauky a judikatury.

Předmětem v pořadí třetí kapitoly se stane klíčový pojem díla v jeho nejrůznějších podobách a další problematika s dílem související. V dalších částech práce se pak zaměřím na instituty autorství, ochrany autorského práva a kolektivní správy. Jednotlivé instituce byly vybrány tak, aby reprezentovaly základní a zásadní pojmy kontinentálního systému autorského práva, i když lze již v tento okamžik předjímat, že komparace na první pohled podobných institutů pravděpodobně nebude vést k zásadním rozdílům. I kdyby tomu tak opravdu bylo, domnívám se, že i drobné rozdíly mohou mít na poli právní teorie a praxe nezanedbatelný význam.

Jak jsem již napsal v Úvodu, práce si nedělá ambice na to, aby byla uceleným právně srovnávacím textem z důvodu svého rozsahového omezení a širokému spektru možných problémů. Aby tedy nebyla překročena přiměřená míra, nebudu se blíže věnovat ostatním, i když také velice důležitým institutům, autorského práva. Pominuty budou zejména práva související s autorským právem, neboť by jako celek mohla být předmětem samostatného zkoumání. Ačkoliv jsem se ve své práci původně zamýšlel zabývat důležitou oblastí autorského práva, právem licenčním, od mého záměru jsem ustoupil. Vedlo mě k tomu zjištění, že zmíněná oblast byla již několikrát souhrnně zpracována, a to dokonce i jako česko-německá komparatistická studie⁴⁷. Samostatným předmětem by mola být i oblast kolektivní správy, kterou jsem však do diplomové práce zařadil a jistě by mohla být námětem pro další rozšíření této práce.

Pominuty však budou i některé další jevy chráněné UrhG, jako například ochrana podobizny a korespondence, neboť dle českého práva je tato problematika upravena občanským zákonem (§ 11 a násl.) a spadají do oblasti tzv. všeobecných osobnostních práv.

⁴⁷ Např. PAVELKA, Jiří. Der Urheberrechtliche Lizenzvertrag nach tschechischem Recht. Eine rechtsvergleichende Analyse zum deutschen Recht. Hamburg : Verlag Dr. Kovač. 2005; TŮMA, Pavel. Smluvní licence v autorském právu. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007.

3.2 Pojem díla

Jistě nás hned v úvodu napadne otázka, proč právě „Dílo“ je vybraným a zároveň prvním srovnávaným institutem. Můžeme s jistotou říci, že autorské dílo hraje klíčovou roli v kontinentálním systému autorského práva, což dle mého názoru nepřímou dokazuje i pozice ustanovení, na které je pojem autorského díla upraven, a to jak v rámci mezinárodněprávních dokumentů tak na úrovni zákonné. Jeho definici můžeme dohledat jak v úvodní části RBÚ (čl. 2 odst. 1)⁴⁸, tak i v obou předmětných autorských zákonech. Ne jinak je tomu např. v autorských zákonech Slovenska (srov. § 6 zákona č. 383/1997 Z. z., Autorský zákon a zákon, ktorým sa mení a doplňa Colný zákon v znení neskorších predpisov), Rakouska (srov. § 1 rakouského Urheberrechtsgesetz) nebo Francie (srov. L112-1 Code de la propriété intellectuelle). Jednoduše můžeme říci, že na tomto pojmu je založen celý systém ochrany tvůrčí duševní činnosti v autorském právu a je z pohledu obou autorských zákonů určujícím pojmem pro jejich následnou aplikovatelnost.

Podle § 1 UrhG náleží autorům literárních, vědeckých a uměleckých děl ochrana na základě prostředků, které vyplývají právě z předmětného zákona. Dreier a Schulze úvodní ustanovení označují za jakousi preambuli UrhG (nebo dle mého názoru lze také chápat jako určitou generální klauzuli), která stanoví v nejširší míře jednak co tento zákon chrání – předmět (ein Werk der Literatur, Wissenschaft und Kunst), a jednak koho ochraňuje – subjekt (Urheber). K výše uvedenému můžeme dojít i na základě úvahy, že autorské právo je možno také popsat jako právo na ochranu kvalifikovaného lidského tvůrčího projevu, jenž je výsečí kulturně-hospodářských (ekonomických) práv. Tyto složky – složka imateriální a materiální – spolu neodmyslitelně souvisí. V tomto smyslu je nutné dodat, že mezi dílem a autorem musí existovat vztah, jenž by vyjadřoval, že dílo je autorovým osobním duševním výtvozem.

Výše vymezený předmět UrhG neopouští zákonodárce takto obecně nadefinovaný a hned v následujícím ustanovení podává názornější, avšak demonstrativní výčet, což konec konců dokládá použitý výraz „obzvláště“ (insbesondere), chráněných děl a děl, která jsou osobním duševním výtvozem (§ 2 odst. 2 UrhG) např. (je dodrženo pořadí uvedené v zákoně):

1. díla ústní, písemná, počítačové programy
2. hudební díla
3. pantomimická díla včetně děl tanečních
4. díla obrazového umění, architektonická díla a návrhy takovýchto děl

⁴⁸ Výraz „literární a umělecká díla“ zahrnuje všechny výtvozy z literární, vědecké a umělecké oblasti, bez ohledu na způsob nebo formu jejich vyjádření jako: knihy, brožury a jiná díla písemná; přednášky, proslovy, kázání a jiná díla téže povahy; dramatická nebo hudebně dramatická díla; choreografická díla a pantomimy, ... atd.

5. fotografie a díla vytvořená obdobným způsobem
6. filmová díla a díla vytvořená podobným způsobem
7. znázornění vědeckého nebo technického druhu jako výkresy, plány, mapy, náčrty, tabulky a prostorová znázornění⁴⁹

Jak se nadefinování pojmu díla dle UrhG odlišuje od AZ? Podstatným rozdílem mezi zákonným zněním dle UrhG a AZ je v UrhG absentující výslovnost podmínky objektivní vnímatelnosti díla (viz dále). Navíc UrhG předmětný pojem nedefinuje jako celek, ale jednotlivé znaky díla jsou roztroušeny v několika ustanoveních. Oproti tomu věta první § 2 odst. 1 AZ zní: „Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (dále jen "dílo")“.

Ocitovaný § 2 odst. 1 AZ je sice obdobnou, avšak mnohem přesnější, generální klauzulí jako v případě § 1 UrhG, kde je nadefinován jeho předmět. § 2 odst. 1 AZ je kogentním ustanovením, z kterého lze vyčíst tři základní pojmové znaky:

- 1) musí se jednat o dílo umělecké či vědecké, a to ve smyslu základní tvůrčí kategorie díla, resp. tvůrčího ztvárnění (vyjádření) díla způsobem, aby bylo objektivně vnímatelné jako dílo literární či jiné dílo umělecké či vědecké
- 2) dílo samo o sobě musí být jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, umělecké či vědecké jakožto činnosti duševní
- 3) dílo musí být vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě nezávisle na tom, zda trvale nebo pouze dočasně, jakož i na rozsahu díla, účelu, či významu, tedy bez jakékoli relevance času, rozsahu, účelu i významu⁵⁰

Dále si lze všimnout, že český zákon je na tomto místě koncipován jinak a je co do výčtu děl poněkud strohý, což ale, soudím, vůbec nevádí, neboť AZ se zde věnuje spíše než rozsáhlému výčtu druhů děl právě vymezení pojmových znaků díla. Dle mého názoru je to přesnější v tom smyslu, že z těchto znaků (při jejich naplnění) lze usuzovat, zda předmětné dílo autorský zákon chrání či nikoli. Na druhou stranu je zde nebezpečí možné desinterpretace a nesprávného výkladu a zařazení tvůrčího projevu do kategorie autorského díla, což je stejně tak možné i v případě comparanda.

⁴⁹ K problematice děl se váže bohatá judikatura, na tomto místě uvádím např. rozhodnutí BGH z 20. listopadu 1986, sp. zn. I ZR 160/84 (propagační plány) nebo BGH z 2. července 1987, sp. zn. I ZR 232/85 (topografické mapy), kdy soud posuzoval otázku způsobilosti k ochraně těchto děl dle UrhG (Urheberrechtsschutzfähigkeit).

⁵⁰ KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon. Komentář a předpisy související*. 2. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2005, s. 42.

Německý UrhG se ve svém ustanovení § 2 odst. 1 pravděpodobně snaží zdůraznit, že ochrana je poskytována nejen složitým tvůrčím projevům, ale i textům triviálnější povahy a demonstrativně uvést nejběžnější druhy děl. I v tomto případě musí být ale splněna podmínka, že jde o dílo literární, vědecké nebo umělecké a je osobním duševním výtvorem autora. Aby výtvor lidského ducha dosáhl kvality díla podle UrhG, musí být, jak z výše uvedeného vyplývá, splněny dvě kumulativní podmínky. Výtvor musí být jedinečným plodem duševní tvořivé činnosti a navíc spadat do jedné z vyjmenovaných oblastí literatury, vědy nebo umění.

K pojmu „dílo“ je vhodné podotknout, že byť současné znění autorského zákona vůbec výslovně neužívá běžně používaný pojem „autorské dílo“, nýbrž pouze pojem dílo, vyplývá z jednotlivých ustanovení, že AZ pojmem dílo rozumí právě dílo autorské, nikoli významově poněkud odlišný pojem díla ve smyslu občanského či obchodního zákona.⁵¹ Zároveň však nelze, jak by se mohlo např. z demonstrativního výčtu v UrhG zdát, zůstat u předloženého obecného tvrzení, že předmětem autorského práva jsou díla literární, umělecká a vědecká, neboť autorskoprávní ochrany nepožívají všechna díla, ale pouze ta, která naplňují objektivně a kumulativně dané pojmové znaky stanovené v AZ a UrhG. „Otázka předmětu autorského práva je AZ upravena kogentně, tzn. nelze ji právními úkony subjektů práv rozšiřovat, zužovat či jinak měnit.“⁵²

Podobně se k tomuto problému vyjadřuje i Schricker a dodává, že např. definice umění, jsou natolik neurčité a abstraktní, že je jen těžko možné je použít v autorském právu, a proto je pojem díla nutno chápat čistě normativně a ne umělecky nebo literárně vědecky.⁵³

Oba zákony zvolili metodu pozitivně formulovaného demonstrativního výčtu děl, a to jednak z důvodů aby byla poskytnuta ochrana dílům v co nejširší míře, a to i dílům, která nejsou do nynějška příliš rozšířena nebo dokonce nejsou druhově známa. Oba zákony pak, kromě pozitivního vymezení, dále stanoví, která díla autorskoprávní ochrany nepožívají. Na závěr obecného pojednání o autorském díle už jen uvedu, že v českém případě se oproti předchozí právní úpravě do textu AZ dostaly některé zásadní pojmy, které byly dříve pouze součástí doktrinálních výkladů.

⁵¹ KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon. Komentář a předpisy související*. 2. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2005, s. 41.

⁵² TELEČEK, Ivo - TUMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. 2. 1. vydání. Brno : Doplněk, 2006. s. 25.

⁵³ SCHRICKER, Gerhard. *Urheberrecht : Kommentar*. 2. neubearb. Aufl. München : C.H.Beck, 1999, S. 51.

3.3 Pojmové znaky díla

Pojmovými znaky díla nauka chápe soubor podmínek, které musí výtvar splňovat, aby mohl být považován za předmět autorského práva. Pokud by však požadavky kladené v § 2 odst. 1 AZ nenaplnil, mohli bychom hovořit o díle pouze v obecném právním smyslu, nikoli ale o díle, na něž by se vztahovala ustanovení autorského zákona. Jinými slovy by tento druh díla mohl požívat ochrany pouze na základě jiných právních předpisů.

Co se samotného sousloví „pojmové znaky díla“ týče, současný AZ tento termín, oproti dřívějšímu autorskému zákonu, nepoužívá. Jak z výše uvedeného vyplývá, neznamená to, že by v AZ nebyly přítomny. Právě naopak. Výsledkem členění pojmových znaků dle Kříže a kol. byly tři znaky (viz předešlá podkapitola). Telec a Tůma však ve svém komentáři pojmové znaky „rozměňují“ více do hloubky a na základě § 2 odst. 1 AZ rozeznávají znaky čtyři. Dílo podle nich musí naplňovat skutečnost, že je:

- a) výsledkem tvůrčí duševní činnosti autora (fyzické osoby),
- b) jedinečným autorovým počinem jako výsledek tvůrčí činnosti,
- c) možno objektivně jej vnímat jako výsledek literární nebo jiné umělecké tvůrčí činnosti a vědecké tvůrčí činnosti, a
- d) dílo vyjádřeno v jakékoli smysly objektivně vnímatelné podobě.

S tím samozřejmě souvisí i fakt, že dílo, aby bylo chráněno autorským právem, nesmí být vyloučeno z rozsahu ochrany (§ 3 AZ, § 5 UrhG).

V německé odborné literatuře můžeme hledat podobné členění základních znaků děl, které sice nauka nenazývá pojmovými znaky díla, avšak existuje zde zřejmá paralela s výše zmíněným českým pojetím. Ani UrhG, až na § 2 odst. 2, kde je výslovně zmíněn požadavek díla jako osobního duševního výtvaru (což by v uvedeném členění odpovídalo bodu a) a b)), nikterak nerozvíjí ve smyslu AZ požadavky na parametry díla. O bližší specifikaci se postarala až právní nauka a výklad nejvyššího soudnictví. Konkretizace pojmu díla jako takového je postavena na základě čtyř elementů. Zmíněnými nosnými elementy, které německá nauka označuje za „předpoklady ochrany“ (die Schutzvoraussetzungen), jsou ty, že:

- a) dílo je osobním výtvar (persönliche Schöpfung)
- b) dílo má tvůrčí duševní obsah (geistig Gehalt)⁵⁴
- c) dílo se musí nacházet ve vnímatelné podobě (wahrnehmbare Formgestaltung)⁵⁵
- d) dílo musí vyjadřovat tvůrčí individualitu autora (die Individualität des Urhebers)⁵⁶

⁵⁴ Rozhodnutí BGH z 9. května 1985, sp. zn. I ZR 52/83 (otázka míry kreativity).

⁵⁵ Rozhodnutí BGH z 10. listopadu 1983, sp. zn. I ZR 158/81.

Stejně tak jako v případě českého AZ je zde přítomna výslovná a logická podmínka odrážející se v § 5 UrhG, že dílo nesmí být vyloučeno z autorskoprávní ochrany, a i zde je nutno poukázat na následek, který je způsoben nenaplněním výše uvedených elementů, a sice že dílo nebude požívat autorskoprávní ochrany. Na některé pojmové znaky, resp. předpoklady ochrany díla se nyní podíváme zevrubněji.

3.3.1 Dílo jako výsledek tvůrčí duševní činnosti

Díla uvedená příkladmo v 2 odst. 1 jsou chráněna UrhG pouze tehdy, pokud jsou osobním duševním výtvorem, přičemž pod pojmem osobní si lze představit lidské jednání. Z předešlého můžeme vyvodit, že ochrana není poskytována např. strojovým výrobkům nebo výsledkům zvířecího jednání (šimpanzem „namalovaný“ obraz). Je zároveň ale nutné podotknout, že ochrana je poskytnuta i lidskému jednání, při kterém jsou použity technické prostředky (k tomu dále kapitola 4). Tento fakt však vyplývá nejen ze samotného pojmu „duševní“, tedy nejde o činnost mechanickou, řemeslnou nebo např. o organizační zdatnost, ale i z některých rozhodnutí Nejvyššího soudu (např. Rozh. NS ČSR, sp. Zn. Zm I 413/29).

Další důležitou skutečností je fakt, že dílo je vytvořeno člověkem, fyzickou osobou, což je jasně proklamováno v § 5 odst. 1 AZ, zatímco v UrhG je v § 7 zvolena pouze formulace, že autorem je tvůrce díla. Není v ní přítomno ono zaměření na tvůrce fyzickou osobu a z dikce tohoto ustanovení by se mohlo zdát, že by snad eventuálně německý zákonodárce přiřkl tvůrčího ducha i osobě právnické. Tento postup by však byl zcela nesprávný a je nutno, tak jak by to mělo podle mne vždy být, brát text zákona jako celek, a nikoli jen separovat jednotlivá ustanovení. Onu domněnku vyvrací § 2 odst. 2 UrhG, který v rámci ustanovení o dílech podotýká, že jimi mohou být pouze „nur persönliche geistige Schöpfungen“ s důrazem na slova „osobní“ a zejména „duševní“. Ta vylučují z autorství osoby právnické. Uváděné tvrzení lze podpořit i komentovanými výklady k předmětným §§ 2 a 7 UrhG⁵⁷.

Schöpfung (výtvor)

Uvedený pojem je jedním ze stěžejních pojmů německého autorského práva a odpovídá českému překladu „výtvor“. Označuje tak jednoduše vznik něčeho nového. Zároveň z tohoto pohledu můžeme obecně vyloučit, že výtvorem není pouhé opakování toho, co již jiný před

⁵⁶ SCHRICKER, Gerhard. *Urheberrecht : Kommentar*. 2. neubearb. Aufl. München : C.H.Beck, 1999, S. 54.

⁵⁷ Např. SCHRICKER, Gerhard. *Urheberrecht : Kommentar*. 2. neubearb. Aufl. München : C.H.Beck, 1999, S. 54 nebo 57-58. K této problematice uvádí i Telec: „... tvůrčí činnost je již povahově vzato vždy činností duševní.“ TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 16.

ním stejně tak řekl, napsal nebo namaloval, neboť by šlo o pouhou reprodukci (die Wiedergabe). Německá literatura dále uvádí, že jde o tvůrčí postup, při kterém vzniká obsah o určité kvalitě a také dosahuje ztvárnění na určité úrovni.⁵⁸

Je ovšem nutno poznamenat, že stejně jako v případě AZ, ochrana není poskytována procesu tvorby, ale pouze jeho výsledku, což je v § 2 odst. 1 AZ vyjádřeno doslovně jako „jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora“. Bylo by vhodné se zamyslet nad možným nahrazením – dle mého názoru méně přesného a příliš abstraktního – pojmu „výsledek“ termínem „výtvar“, který lépe vystihuje samotnou podstatu autorství. V této souvislosti bych ještě podotknul, že vytvoření díla není z právního hlediska právním úkonem, ale řadí se do skupiny tzv. jiných právních skutečností.

Autorské dílo, jakožto nehmotný statek, je odrazem osobnosti autora. V oblasti autorského práva, ale nejen této, je často vedle pojmu „duševní vlastnictví“ používán také výraz „nehmotný statek“, které se často při používání terminologicky slévají v jedno. Tůma se touto diferencí zabývá blíže a tvrdí, že z dogmatického hlediska nejsou pojmy „nehmotný statek“ a „duševní vlastnictví“ obsahově zcela totožné.

„Nehmotné statky (immaterielle Güter) jsou kategorií širší a souvisí především s právním pojetím předmětů soukromoprávních vztahů jako věcí hmotných na straně jedné, a nehmotných statků na straně druhé, které se legálně tradičně uplatňuje v německém občanském zákoníku a u nás od přijetí středního občanského zákoníku (tj. zák. č. 141/1950 Sb.). Pojem „duševní vlastnictví“ (geistiges Eigentum“) pak spíše odpovídá pojetí věci v právním smyslu jako věci hmotné a věci nehmotné, tj. vše, co je rozdílné od osoby a slouží k její potřebě. Jedná se o tradiční pojetí legálně uplatňované v obecném rakouském občanském zákoníku (ABGB) a vychází z něj rovněž návrh nového ObčZ připravovaného v rámci plánované rekodifikace soukromého práva.“⁵⁹

3.3.2 Objektivní vnímatelnost a objektivní vyjádření díla

Pro autorské dílo coby duševní výtvar, a tedy nehmotný statek, je typická jeho relativní nezávislost na čase a místě, což znamená, že autorská díla jako nehmotné statky, mohou být vnímána a užívána nezávisle na věci, resp. na nosiči nebo médiu, jejímž prostřednictvím jsou pouze hmotně vyjádřena. Ovšem ona materializace je důležitým znakem, od kterého nelze upustit. Neznamená to, že by dílo nutně muselo být „zachyceno“ do hmotného nosiče a tím by nabylo na trvalosti, v některých případech postačí i vyjádření díla pomíjivě zhmotnělé.

⁵⁸ LETTL, 2008, S. 39 nebo FROMM – NORDEMANN, 1998, S. 64.

⁵⁹ TŮMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. VII.

Uvedené můžeme vyčíst přímo z ustanovení zákona, kde lze požadovanou podmínku objektivní vnímatelnosti rozčlenit na schopnost díla být seznatelné pro jiné osoby a na povahovou vlastnost díla být objektivně vnímáno jako výsledek tvůrčí činnosti. V prvním případě jde již o výše zmiňovanou skutečnost trvalého nebo efemérního vyjádření, kdy vznik autorského práva není vázán ani na hmotnou fixaci díla na nosič, ale ani na jakýkoliv další formální úkon, např. registraci nebo evidenci, neboť subjektivní autorské právo vzniká okamžikem vytvoření díla ex lege. V případě druhém pak jde o povahovou vlastnost díla být literaturou, jiným uměním nebo vědou, resp. zda je dílo realizováno v zákonem stanovené formě.⁶⁰ Pokud vyjdeme z těchto premis, pak autorská díla mohou být užívána kdykoli a kdekoli na celém světě, následně i současně, neomezeným počtem subjektů, aniž by se spotřebovala a aniž by se užitím snižovala jejich kvalita. Uvedená vlastnost výsledku, resp. výtvoru je v literatuře označována jako tzv. „potenciální ubiquita“.

Urheberrechtsgesetz je ohledně znaků objektivní vnímatelnosti bez zmínky a ponechává je zcela až odbornému výkladu, který objektivní vnímatelnost (Wahrnehmbare Formgestaltung) popisuje podobně jako česká odborná literatura, a to jak v členění do výše zmíněných skupin:

- a) seznatelnosti díla jinými osobami (tedy zpřístupnění díla člověku prostřednictvím jeho smyslů) a
- b) naplnění povahové vlastnosti díla (splnění požadované formy být dílem uměleckým v širším významu a vědeckým),

tak v definování jejího smyslu a významu. Lowenheim poukazuje na to, že se nevyžaduje zhmotnění stejně tak, jako není relevantní trvalost možnosti výtvor vnímat. Jako příklad uvádí psané ale ještě neustálené slovní projevy, improvizovanou báseň nebo hudební improvizaci.⁶¹ Toto tvrzení dle mého názoru neodporuje českému chápání objektivní vnímatelnosti a s tím související potřebě výsledek zhmotnit, což bych mohl podpořit tvrzením, že za zhmotnění díla se považuje např. i pouhé vyjádření prostřednictvím zvukových či světelných vln.⁶²

Podmínky objektivní vnímatelnosti, ale i ostatních pojmových znaků, díla jsou v obou zákonech shodně splněny – a požívají tak autorskoprávní ochrany – i v případě, kdy dílo není dokončeno, je teprve v určitém vývojovém předstupu např. ve formě náčrtu nebo návrhu, popř. fragmentu. Na závěr bych citoval základní koncepci díla, kterou vystihuje sama důvodová zpráva k AZ. Ta říká: „Rozhodujícím znakem pro splnění podmínky ochrany podle

⁶⁰ TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 21-22.

⁶¹ SCHRICKER, Gerhard. *Urheberrecht : Kommentar*. 2. neubearb. Aufl. München : C.H.Beck, 1999, S. 59.

⁶² TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 22.

autorského zákona je, že dílo musí být výsledkem tvůrčí činnosti autora jako fyzické osoby a nepřihlíží se přitom k formě vyjádření díla, ani k účelu nebo k hodnotě výsledku této činnosti.⁶³

3.4 Kategorie a druhy děl

Existuje velké množství nejrůznějších tvůrčích projevů, které jsou, a v podstatě by i v budoucnu mohly být, předmětem autorskoprávní ochrany. Proto se nauka a zákon – aspoň v hrubých rysech – tyto projevy snaží rozdělit na určité sourodé kategorie a druhy. Otázkou je, co označují za kategorii co za druh díla, zda jsou předmětné pojmy shodné či nikoli. Na tomto místě chápu kategorii jako vymezení oněch tří, resp. dvou (viz dále) základních skupin: děl literárních, jiných uměleckých děl a děl vědeckých, neboť jsou dle mého názoru jakýmsi vyššími celky nebo společně „nadřazenými pojmy“. Jak je z uvedeného patrné, vycházím ze zákonného znění.

Druhy děl bych pak definoval jako bližší specifikace jednotlivých kategorií, které v rámci jednotlivé kategorie vykazují podobné a společné znaky. Jako příklad bych mohl jako zvláštní druhy uvést díla hudební, divadelní, výtvarná nebo fotografická, která však spadají do kategorie děl jiných uměleckých než literárních. Stejně tak kategorii děl literárních bychom mohli diferencovat na díla slovesná, odborná a ostatní.

Z tohoto pohledu je, jak jsem již výše uvedl, v AZ i UrhG možné rozčlenit díla na literární, jiná umělecká a vědecká. Je zajímavé, že i UrhG v § 1 vyčleňuje dílo literární jako zvláštní kategorii díla, neboť přísně vzato je literární dílo dílem uměleckým a ono speciální vyčlenění je, jako v případě českého AZ, nadbytečné a vychází pravděpodobně z určité právní tradice a zajisté i z toho důvodu, že je jí věnována zvláštní pozornost i na poli mezinárodně-právním. Proto bychom mohli hovořit pouze o dvou kategoriích – děl uměleckých a vědeckých.⁶⁴ Kategorizace děl je důležitá z pohledu objektivní vnímatelnosti, kdy je nezbytným předpokladem autorskoprávní ochrany dle AZ a UrhG, aby dílo příslušelo právě do jedné z nich.

Druhy děl lze vymezit jednak na základě podřazení do jedné z kategorií a jednak na základě demonstrativních výčtů nejběžnějších děl, které jsou obsaženy v § 2 odst. 1 UrhG a § 2 odst. 1 věta druhá. V této části práce jsem se rozhodl pouze naznačit členění děl podle

⁶³ Důvodová zpráva, s. 9.

⁶⁴ K tomuto problému snad již jen poznámka, že předešlý autorský zákon č. 40/1964 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), vymezoval předmět autorskoprávní ochrany jako díla literární, vědecká a umělecká (nikoli jiná umělecká).

české nauky a blíže se budu věnovat některým druhům děl dle německého modelu tak, jak jsou seřazeny v zákonném textu.

Při členění vycházející z AZ se od sebe použitá literatura nijak neliší a vychází striktně z podaného demonstrativního výčtu, aniž by díla byla řazena podle nějakých hlubších souvislostí nebo kritérií. Dle mého názoru by to z praktického hlediska nemělo činit žádný problém a jde spíše opravdu pouze o pouhý přehled tradičních a nejběžnějších děl. Navíc některé z nich se obsahově překrývají. O něco dál jde v dělení Telec a Tůma, kteří v tomto procesu vidí hlubší souvislosti. Jejich kategorizace vypadá následovně:

1. literární díla (literárně umělecká)	2. jiná umělecká díla než literární	3. vědecká díla
<i>a) slovesná</i> (psané i mluvené slovo)	<i>a) hudební</i> (s textem nebo bez textu)	<i>a) vědecká slovesná</i>
<i>b) odborná</i> (není v zákoně výslovně uveden a hraničí s díly vědeckými)	<i>b) divadelní</i> (není v zákoně výslovně uveden jako samostatný druh)	<i>b) kartografická</i>
<i>c) ostatní jiná díla literární</i>	<i>c) fotografická a vyjádřená postupem podobným fotografii</i>	<i>c) jiná díla vědecká</i>
	<i>d) audiovizuální</i> (kinematografická, televizní a jiná audiovizuální díla)	
	<i>e) výtvarná</i> (zákon je rozlišuje na malířská, grafická, sochařská a jiná díla výtvarná)	
	<i>f) architektonická</i>	
	<i>g) díla užitého umění a jiná umělecká díla</i>	

Kategorizace a druhy děl na základě AZ⁶⁵

Německý UrhG je podle mne v tomto ohledu systematicky postaven odlišně, neboť se domnívám, že ačkoli v § 2 zákonodárce neuvedl pojmové znaky díla a stejně tak jako v AZ podal (z logického důvodu) pouze demonstrativní výčet typických druhů děl, oddělil od sebe v textu zákona jednotlivé skupiny chráněných duševních výtvorů, které pak dále upřesňuje právním výkladem.

⁶⁵ TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 27-32. Další členění např. KŘÍŽ a kol., 2005, s. 44-53; ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, Adéla – SMEJKAL, Vladimír, 2009, s. 63-66.

Sprachwerke, wie Schriftwerke, Reden und Computerprogramme

Zákon na prvním místě jmenuje díla slovesná a ihned podává příklad nejčastějších forem, díla psaného a mluveného slova a počítačového programu, kdy výrazovým prostředkem je zde slovo. Z tohoto pohledu můžeme do toho druhu zařadit nejen díla literární, ale i jiná umělecká nebo vědecká, pokud budou vyjádřena slovní formou. Do vymezené skupiny typicky řadíme např. beletrii, libreta, příspěvky v novinách nebo časopisech, z konkrétně jmenovaných jsou to řekněme promluvy (Reden), dále přednesy v nejrůznější podobě (Vorträge) nebo kázání aj.

Režim ochrany autorského práva se však vztahuje i na počítačové programy, které se do textu UrhG ve své nejširší podobě dostaly na základě směrnice Rady (ze 14.5.1991), která zakotvovala právní ochranu počítačových programů. Ustanovení o ochraně byla následně – jak je z paragrafového označení patrné – vložena do osmém oddílu I. části UrhG (§§ 69a až 69g). S ochranou počítačového programu se však německé autorské právo setkalo již dříve, a to v rámci novely z 24. června 1985, která do předmětného ustanovení o slovesných dílech měla přidat formulku „stejně jako programy pro zpracování dat“. Ještě před vstoupením v platnost však Spolkový soudní dvůr vydal rozhodnutí (viz pozn. pod čarou č. 54) ve věci „Inkasso-programm“, v jehož výkladu stanovil závaznost dosavadního textu s tím, že počítačový program může požívat ochrany, neboť splňuje požadavky na dílo ve smyslu autorského práva.

Na rozdíl od německé úpravy není pojem počítačového programu ve výčtu druhů děl výslovně uveden. Splňuje-li však uvedené znaky autorského díla, není důvod, proč by neměly být chráněny jako díla ostatní. Pokud se na jejich ochranu podíváme zpětně, zjistíme, že do předešlého AZ byla vložena novelou z roku 1990. Plnohodnotné a moderní ochrany tomuto druhu děl přinesl až současný předpis.

Autorský zákon obsahuje ustanovení o počítačových programech v §§ 65 a 66, ale nikterak ho jako takový nedefinuje. Ani UrhG se nesnaží stanovit, co je počítačovým programem míněno. Pro představu slovenský autorský zákon z roku 1997 se v § 5 odst. 17 pokusil tento pojem vyložit následovně: „Počítačovým programem je soubor příkazů, a instrukcí použitých přímo nebo nepřímo v počítači.“⁶⁶ Domnívám se však, že přes chvályhodnou snahu slovenských zákonodárců poskytnout vodítko k tomu, co je počítačový program, vyšla poněkud „naprázdno“ a zákonná definice zní stejně tak abstraktně jako pojem sám, přičemž konečný výklad bude dozajista založen na odborném vědeckém posouzení.

⁶⁶ CHALOUPOKOVÁ, Helena - HOLÝ, Petr. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související : komentář*. 3. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 5.

Werke des Musik

Druhou skupinou jsou díla hudební, kde se za výrazový prostředek považuje spojení a sled tónů (zejména melodie, harmonie a rytmus). Na základě uvedeného bychom mohli zauvažovat nad tím, zda by jeden tón mohl být chápán jako hudební dílo, resp. zda by mohlo být jedno slovo dílem slovesným. Domnívám se, že by ani tón ani slovo nesplňovaly pojmové znaky díla a nenaplněly by ani znaky odborných výkladů (např. tón není sledem tónů a nemůže být vyjádřením tvůrčí myšlenky).

Zajímavý pohled na členění hudebních děl nám přináší německá literatura, neboť upozorňuje, že v praxi se užívá spojení „hudební díla velkého a malého práva“ (Musikwerken des großen und kleinen Rechts). Do první skupiny Püschell řadí celovečerní hudebně dramatická díla jako operu, operetu, muzikál aj., do druhé pak veškerý zbylý hudební repertoár (od symfonií po rozmanité formy M-Musik⁶⁷). Toto rozdělení je důležité proto, s kým má autor uzavřít smlouvu za účelem uveřejnění svého díla. Zatímco podmínkou uveřejnění hudebních děl „malého práva“ (včetně práv autorů k textům) je uzavření kolektivní smlouvy mezi autorem a kolektivním správcem (GEMA), tak k uvedení hudebního díla „velkého práva“ postačí, aby sám autor uzavřel odpovídající smlouvu přímo např. s hudebním nakladatelstvím nebo divadlem.⁶⁸

Pantomimische Werke einschließlich der Werke der Tanzkunst

Choreografické (např. balet) nebo pantomimické dílo je podle § 2 odst. 1 čísla 3 UrhG jsou chráněny autorským právem, pokud je jejich umělecký přednes jednoznačně spjat např. s pódii a nejsou písemně nebo jinak fixovány. Do tohoto druhu děl však nespadá pouhé nastudování díla prostřednictvím choreografa, neboť zde se pohybujeme již v oblasti ochrany práv výkonného umělce. Zatímco německá odborná literatura uvedená díla ponechává jako samostatný druh v kategorii děl uměleckých, tak Telec a Tůma je podřazují v rámci stejné kategorie pod díla divadelní.

Filmwerke

Celý název této skupiny děl zní „filmová díla včetně děl, která jsou vytvořena podobně jako díla filmová“. Jak si můžeme povšimnout, UrhG užívá sousloví filmové dílo, zatímco

⁶⁷ Němčina má pro označování různých hudebních oblastí zkratky E-Musik (ernste), U-Musik (unterhaltende) a F-Musik (funktionale). V našem případě M-Musik značí hudbu „odpočinkovou“, do níž spadá např. pop music, rock nebo jazz.

⁶⁸ PÜSCHEL, Heinz. *Urheberrecht : eine Einführung in das Urheberrecht mit dem TRISPS-Abkommen über handelsbezogene Aspekte der Rechte des geistigen Eigentums*. Berlin : Haufe 1997, S. 32.

AZ používá označení dílo audiovizuální, přičemž konkrétně uvádí dílo kinematografické. Vedle toho dále rozlišujeme audiovizuální díla televizní a jiná díla vyjádřená podobným způsobem. Urheberrechtsgesetz neuvádí, co máme rozumět pod předmětným pojmem, a proto na tomto místě uvedu zákonnou definici z AZ. Ten audiovizuálním dílem rozumí v § 62 dílo vytvořené uspořádáním děl audiovizuálně užitých, ať již zpracovaných, či nezpracovaných, které sestává z řady zaznamenaných spolu souvisejících obrazů, vyvolávajících dojem pohybu, ať již doprovázených zvukem, či nikoli, vnímatelných zrakem, a jsou-li doprovázeny zvukem, vnímatelných i sluchem. Pojem audiovizuální dílo je však také obsažen v zákoně č. 273/1993 Sb., o podmínkách výroby, šíření a archivování audio-vizuálních děl.

Filmové dílo je specifickým předmětem ochrany, protože je komplikovaným spojením a vrstvením duševní tvorby většího počtu tvůrců, jejichž jednotlivé příspěvky jsou často různého druhu a z různých oblastí umění, mají rozličnou hodnotu a nebo přínos. Filmové dílo je samostatným druhem, protože vlastně spojuje obraz a zvuk v jeden celek. Z tohoto pohledu se domnívám, že je příhodnější označení dílo audiovizuální. Nicméně je i tak zavádějící, neboť nemusí nutně dojít ke spojení obou složek – obrazové a zvukové (např. případ němého filmu). Oba zákony pak shodně považují za autora takovýchto děl režiséra.⁶⁹

3.5 Výjimky z ochrany podle AZ a UrhG

Vrátím-li se zpět k pojmovým znakům díla, je možné chápat podmínku nevyloučení díla z autorskoprávní ochrany v podstatě za zvláštní druh pojmového znaku. Specifičnost podle mne spočívá v tom, že je nejdříve nutné zkoumat, zda dílo není vyloučeno z ochrany a teprve potom se zabývat naplněním pojmových znaků díla. Je zřejmé, že pokud by dílo spadalo pod § 3 AZ, resp. § 5 UrhG, nemělo by smysl se dále zabývat pojmovými znaky.

Jak jsem výše předeslal, oba zákony obsahují ustanovení, prostřednictvím kterého vylučují určité typy děl z autorskoprávní ochrany, přitom ale každý jiným způsobem. Zatímco AZ stanoví výjimky z autorské ochrany ve veřejném zájmu, ačkoli jinak splňují pojmové znaky díla, německý předpis ustanovení o výjimkách podřazuje pod ustanovení o úředních dílech. Přestože obě tato ustanovení zjevně směřují ke stejnému cíli, liší se v některých jednotlivostech.

Dle mého názoru je německá úprava stručnější a pravděpodobně ponechává větší prostor rozhodovací praxi soudů. Jak sám název § 5 napovídá, UrhG demonstrativně vyjmenovává pouze zákony, nařízení, úřední výnosy, vyhlášky, rozhodnutí. Dále stanoví, že

⁶⁹ CHALOUPKOVÁ, Helena - HOLÝ, Petr. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související : komentář*. 3. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007 s. 62-64.

jsou vyjmuty i další úřední díla, která jsou zveřejněna v úředním zájmu (mimo zákonem stanovené výjimky). Jak lze z uvedeného vyčíst, zůstalo na soudech, aby do děl vyjmutých z ochrany zařadily např. veřejně přístupné rejstříky nebo úřední dokumentaci nejrůznějšího typu.

Naopak další druhy děl vyjmutých z ochrany dle § 3 AZ jako jsou výtvořky tradiční lidové kultury, politické projevy nebo státní symbol UrhG nezmiňuje. Z tohoto důvodu je možné českou úpravu, přes větší podrobnost (uvádí např. i úřední překlady takovýchto děl) vnímat jako širší. K tomu můžeme doplnit, že výjimky z ochrany ve veřejném zájmu jsou zaručeny i čl. 2 odst. 4 RBÚ, kde však – stejně jako v AZ – absentuje definice toho, co se rozumí pojmem veřejný zájem. Německý předpis jej nepoužívá vůbec. Dále bych upozornil na rozlišování výjimek z ochrany podle § 3 a děl, která nejsou vůbec díly dle § 2 odst. 6 AZ. V prvním případě jde zejména o to, že pro užití takových děl není třeba svolení autora ani zaplacení odměny podle AZ (i UrhG).

3.6 Zaměstnanecké dílo

V závěru pojednání o zásadním institutu autorského práva – dílu – bych se rád zmínil, ačkoliv tato problematika nebyla zdaleka vyčerpána (bylo by dále možno srovnávat instituce s dílem související např. zpracování, zveřejnění a vydání, souborná díla atd.), o zaměstnaneckém díle, které není systematicky zařazeno do úvodních ustanovení AZ ani UrhG (§ 58 AZ; § 43 a 69b UrhG). Domnívám se, že srovnání tohoto praktického institutu bude přínosnější než výše vypočtené instituty, jež jsou obsahově v podstatě totožné, neboť tento druh díla má přesah do oblasti práva pracovního a licenčního a lze vyzorovat odlišnosti jak na úrovni AZ a UrhG, tak i na úrovni AZ současného a předešlého.

Zvláštnost zaměstnaneckého díla (dle AZ) a díla, jehož autor je v pracovním nebo služebním poměru (dle UrhG), spatřuji ve zvláštních podmínkách a vztazích, ve kterých dílo vzniká, a zároveň v omezení výlučných majetkových autorských práv. Toho si byli jistě vědomi i zákonodárci, a proto oba předpisy vyčleňují režim autorské tvorby v pracovním poměru a mimo něj z obecných ustanovení o dílech. To, co odlišuje průběh tvorby zaměstnaneckého díla od „klasického“, jsou zejména materiální podmínky a pracovněprávní vztah mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem - autorem. Jde tedy o ustanovení, podle něhož vykonává zaměstnavatel na svůj účet a svým jménem autora majetková práva k dílu, bylo-li dílo vytvořeno ke splnění povinností vyplývajících z příslušného pracovního či obdobného vztahu.⁷⁰

⁷⁰ CHALOUPKOVÁ, Helena - HOLÝ, Petr. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související : komentář*. 3. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 91. Shodně také rozhodnutí BGH 10. května 1984, sp. zn. I ZR 85/82.

Můžeme si zároveň položit otázku, zda musí být sjednáno, že zaměstnanec vytvoří autorské dílo. Odpověď by zněla, že nemusí, za předpokladu, že je dílo vytvořeno při plnění pracovních povinností a bylo vytvořeno v rámci sjednaného druhu práce, tedy při plnění pracovněprávní smlouvy. Kříž a kol. upřesňuje, že „pokud zaměstnanec vytvoří pro zaměstnavatele dílo mimo rámec svých povinností vyplývajících z pracovního vztahu (např. jde o fotografii pořízenou redaktorem, u kterého není součástí pracovních povinností pořizovat fotografie), pak takové dílo nebude zaměstnanecké a zaměstnavateli nebude výkon majetkových práv k dílu náležet.“⁷¹ Jiná úvaha pak směřuje k tomu, že bychom nemohli považovat za spravedlivé, kdy by si užítky z díla autora přisvojovala třetí osoba, která se na jeho vzniku nepodílela, a vnesli bychom tak do dané problematiky i rozměr morální. To však z pochopitelných důvodů u zaměstnaneckého díla neplatí.

3.6.1 Úprava z pohledu českého autorského zákona

Ustanovení o zaměstnaneckém díle nacházíme (spolu s např. dílem kolektivním a školním) v první části, sedmém dílu AZ pod názvem „Zvláštní ustanovení o některých dílech“. Účelem této úpravy je, jak již bylo naznačeno, stanovení pravidel pro využití díla, které vzešlo z pracovního nebo služebního poměru. Oproti předchozí úpravě se zákonodárce rozhodl posílit postavení zaměstnavatele tím, že mu svěří výkon veškerých majetkových autorských práv⁷², a to jeho jménem a na jeho účet. Telec k tomu dodává: „Jedná se svou povahou o zákonné, byť zpravidla dispozitivní, omezení výlučných autorských práv (legální licence). Povahově a účelově se však jedná o jiný způsob zákonného omezení autorského práva, než jsou zákonné bezúplatné licence.“⁷³

V našem případě jde tedy pouze o derivativní nabytí oprávnění, nikoli o originální vznik užívacích práv zaměstnavatele. Domnívám se, že danou okolnost podporuje i skutečnost, že zaměstnavatel, který je právnickou osobou, nemůže být na základě § 5 AZ autorem díla. Z tohoto důvodu zde hovoříme pouze o oprávnění být nositelem práv (a povinností) vyplývajících z užití díla (např. dílo užít, udělit třetím osobám licenci k užití, pobírat užítky atd.), a proto ze strany zaměstnance nemůže dojít ke zcizení výlučných majetkových práv, a to ani dohodou mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Konec konců současná právní úprava ani převod těchto práv *inter viros* neumožňuje (viz § 26 odst. 1).

⁷¹ KŘÍŽ, Jan, a kol. *Aktuální otázky práva autorského. Present problems of copyright*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008, s. 173.

⁷² Předchozí úprava pouze vymezovala rozsah dovolených užití zaměstnaneckého díla ze strany zaměstnavatele a nově rozšířená práva se tehdy týkala pouze počítačových programů.

⁷³ TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 556.

Opodstatněnost zvláštního režimu zaměstnaneckého díla, jak jsem již v předešlé podkapitole naznačil, je však v tom, že v praxi činnost zaměstnavatelů směřuje k vytváření podmínek, ve kterých jsou autoři různě motivováni, jsou jim hrazeny potřebné náklady nebo poskytováno vybavení a jak vysvětluje sama důvodová zpráva k AZ, zaměstnavatel přejímá ekonomickou odpovědnost za využití výsledků zaměstnancovy tvůrčí činnosti. Z tohoto důvodu má zaměstnavatel právo žádat ochranu a zhodnocení do autora vynaložených investic, a proto se také následně, pokud není sjednáno jinak, ze zákona stává vykonavatelem majetkových práv k tomuto dílu.

Co se osobnostních práv týče, ta zůstávají na základě § 58 odst. 4 nedotčena, a jak se z ustanovení dále dovozuje, platí vyvratitelná zákonná domněnka autorova svolení ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby zaměstnavatel, který má právo výkonu autorských práv, uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem. „Jedná se o zásadní změnu oproti předchozímu právnímu stavu, kdy autor mohl do značné míry bránit zaměstnavateli užívat zaměstnanecké dílo, a to právě prostřednictvím striktního uplatňování svých osobnostních práv.“⁷⁴

Na základě rozboru zákona a odborné literatury mi v souvislosti se zkoumanou látkou vyplynulo pět situací, za nichž dílo může vzniknout:

1. Dílo je vytvořeno zaměstnancem v rámci svých pracovních povinností. Jde o klasické zaměstnanecké dílo, kdy na základě zákonné licence zákon svěřuje zaměstnavateli výkon všech majetkových práv.
2. Dílo je vytvořeno zaměstnancem v pracovním poměru avšak mimo rámec svých povinností. Nejde o zaměstnanecké dílo a zaměstnavateli tudíž nenáleží výkon majetkových práv.
3. Dílo vytvořené na základě objednávky mimo pracovní poměr, kdy se autor zaváže vytvořit dílo. Zaměstnavatel (v postavení objednatele) bude moci dílo užít jen v rozsahu vyplývajícím ze smlouvy.
4. V případě počítačových programů, databází a kartografických děl vytvořených na objednávku nacházíme oproti bodu 3 odlišnost, neboť objednatel je na základě nevyvratitelné zákonné domněnky zaměstnavatelem a platí pro něj plně § 58 (tedy bod 1.).

⁷⁴ TELEEC, Ivo. Některé základní a obecné otázky nového českého autorského práva. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 3, s. 46.

5. Autor ze svého vlastního podnětu vytváří nebo vytvoří dílo, které nabízí třetí osobě (nepřevezme tedy závazek). Oprávnění a povinnosti budou vyplývat z uzavřené licenční smlouvy.

Považuji ještě za důležité upřesnit, že výkon majetkových práv zaměstnavatelem není nutně stavem trvalým. Samotný autor zmíněná práva může vykonávat například tehdy, když zaměstnavatel jako právnická osoba zanikne a nemá žádného právního nástupce. Další možnost se autorovi naskýtá v případě, že zaměstnavatel tato práva je nevykonává vůbec nebo je vykonává nedostatečně. Ustanovení zákona navíc umožňuje autorovi požádat zaměstnavatele, aby mu za obvyklých podmínek udělil licenci k užití díla, avšak nadále je zde přítomna ochrana zaměstnavatelových zájmů, neboť ten může udělení licence odmítnout (jen pokud k tomu má závažný důvod). Role autora je nadále zvýrazněna alespoň v tom smyslu, že zaměstnavatel může právo k užití díla postoupit třetí osobě pouze se svolením autora.

3.6.2 Úprava z pohledu německého Urheberrechtsgesetz

Odůvodněnost zvláštní úpravy výsledku tvůrčí duševní činnosti vzniklého v pracovním nebo služebním vztahu v rámci SRN nám osvětluje Püschell, který poukazuje na fakt, že v oblasti kultury a vědy sice stále existují, použijí-li českého výrazu, autoři „na volné noze“, jejich podíl na celkovém počtu vytvořených děl však činí pouze 22%.⁷⁵

Oproti AZ se UrhG nesoustřeďuje na dílo jako takové, ale zaměřuje se na osobu autora, který je v pracovním nebo služebním poměru⁷⁶ (dále již jen „zaměstnanecké dílo“). Dále můžeme vidět odlišnost v tom, že UrhG zmiňuje zaměstnanecké dílo na dvou místech (§ 43 a 69b UrhG), a to poměrně stroze:

- 1) § 43 UrhG: „Ustanovení tohoto pododdílu [jedná se o ustanovení týkajících se užívacích práv] se použijí i v případě, kdy autor vytvořil dílo k naplnění svých povinností vyplývajících z pracovního nebo služebního poměru, pokud z obsahu nebo podstaty pracovního nebo služebního poměru nevyplývá jinak.“
- 2) § 69b UrhG: „Je-li počítačový program vytvořen zaměstnancem při plnění jeho úkolů nebo na základě pokynů svého zaměstnavatele, má zaměstnavatel výhradní nárok k výkonu všech majetkoprávních oprávnění k počítačovému programu, pokud není sjednáno jinak.“

⁷⁵ PÜSCHEL, Heinz. *Urheberrecht : eine Einführung in das Urheberrecht mit dem TRISPS-Abkommen über handelsbezogene Aspekte der Rechte des geistigen Eigentums*. Berlin : Haufe 1997, S. 217.

⁷⁶ Autorský zákon ještě zvlášť konkretizuje „nebo z pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem“.

Německá právní nauka vychází z tzv. „Schöpferprinzip“ (princip tvůrce), který má na území SRN dlouhou tradici. Spolkový soudní dvůr v roce 1952 stanovil⁷⁷, že autorskoprávní ochrana díla přísluší vždy osobě tvůrce a to i v případě, že byl k vytvoření díla zavázán pracovní nebo služební smlouvou. Z uvedeného vyplývá, že stejně jako v případě české koncepce osobnostněprávní prvek autorského práva nedovoluje zaměstnavateli bezprostřední převzetí práv.

Přílišná jednoduchost německé úpravy v podstatě odkazuje zaměstnavatele na smluvní opatření si uživatelských práv k dílu, vytvořeném v rámci pracovních povinností, neboť ze zákona mu žádná oprávnění nevznikají. Tato povinnost může být dohodnuta i výslovně ve zvláštní smlouvě nebo je dána na základě platné kolektivní smlouvy. Jinak se při uzavření pracovní smlouvy předpokládá, že autor dává konkludentně souhlas s užitím díla (tzv. *stillschweigende Einräumung*).⁷⁸ S tím je spojena otázka, kdy dojde k účinkům z hlediska oprávnění dílo užit. Zatímco účinky zákonné licence podle AZ nastupují v okamžiku vytvoření díla, v případě UrhG se povolení k užití díla vztahuje na okamžik předání díla a ve výjimečných případech (ze zvláště závažných důvodů na straně zaměstnavatele) k tomu může dojít již v okamžiku uzavření pracovního nebo služebního vztahu.⁷⁹

Domnívám se, že z výše uvedeného nám plyne i další odlišnost, a sice stanovení rozsahu, v jakém je zaměstnavatel oprávněn dílo užit. Zatímco zákonná licence mu umožňuje výkon veškerých majetkových autorských práv, německé autorské právo stranám umožňuje rozsah oprávnění smluvně dohodnout plně v souladu s principem smluvní svobody a ustanovení § 138 BGB, jenž zakazuje jednání přičící se dobrým mravům a lichvu. Osobnostní práva jsou stejně jako v ČR nedotčena a jsou omezena pouze v rozsahu výkonu majetkových práv (např. právo dílo zveřejnit).

Počítačový program jako zaměstnanecké dílo

Jiný režim platí, jak napovídá § 69b UrhG, u zaměstnaneckého díla v případě počítačových programů. Ustanovení se svou povahou blíží české úpravě, kdy v jejich případě zaměstnavateli ze zákona svědčí neomezené uživatelské právo, nebylo-li mezi stranami sjednáno jinak. Fakticky tak autorovi zůstává pouze tzv. „nuda proprietas“ a zaměstnavateli veškerá práva k majetkovému zhodnocení výtvoru. Původ české a německé úpravy je zřejmý, neboť je odkazem na Směrnici Rady 91/250/EHS z 14.5. 1991, o právní ochraně počítačových programů (čl. 2 odst. 3).

⁷⁷ Rozhodnutí BGH z 6. října 1951, sp. zn. I ZR 93/51.

⁷⁸ PAVELKA, Jiří. *Der Urheberrechtliche Lizenzvertrag nach tschechischem Recht. Eine rechtsvergleichende Analyse zum deutschen Recht.* Hamburg : Verlag Dr. Kovač. 2005, S. 257.

⁷⁹ SCHRICKER, Gerhard. *Urheberrecht : Kommentar.* 2. neubearb. Aufl. München : C.H.Beck, 1999, S. 688.

KAPITOLA 4

Autorství

4.1 Autor (der Urheber)

Po zakotvení předmětu ochrany v úvodních částech obou autorských zákonů, následují ustanovení o osobách, kterým svědčí původní a originární oprávnění k jimi vytvořeným dílům, autorům. Zaměříme-li se opět nejprve na zákonné znění, zjistíme, že definice autora sice není ve srovnávaných předpisech zcela totožná, ale jak již bylo v předešlých kapitolách zmíněno, výkladem se ona domnělá rozdílnost stírá.

Jde o skutečnost, že dikce AZ je znovu ve srovnání s UrhG poněkud explicitnější, neboť UrhG v § 7 označuje za autora díla pouze toho, kdo jej vytvořil. Autorský zákon v kogentním ustanovení § 5 odst. 1 vymezuje autora jako fyzickou osobu, která dílo vytvořila, přičemž odlišnost spočívá v důležitém pojmu „fyzická osoba“. Výkladem ustanovení UrhG lze snadno dojít k závěru (jak již bylo objasněno v podkapitole 3.3.1), že autorem díla může být také výlučně fyzická osoba, neboť právnická osoba samo sebou není schopna tvůrčí duševní činnosti⁸⁰. Jde tedy pouze o zřetelnější vymezení daného pojmu, které ponechává méně sporných otázek na zodpovězení praxi.

Již víme, že originálním subjektem autorského práva je pouze fyzická osoba a že právnická osoba se jím nestává ani v případě zaměstnaneckého díla. Osoba právnická může nabýt ze zákona pouze oprávnění k výkonu majetkových práv (mimo zaměstnaneckého díla je to tak např. ještě u kolektivního díla), a nebo jí může být zejména smluvně poskytnuto oprávnění k výkonu práva dílo užit. V obou případech jde o tzv. derivativní nabytí práv.

V normách je vyjádřen autorský princip nebo také, jak umožňuje překlad německého termínu *Urheberschaftsprinzip*, princip původcovský⁸¹, který vychází z tradičního kontinentálního pojetí objektivní pravdivosti autorství a z přirozenoprávního chápání jednoty duševního výtvaru a osobnosti jeho tvůrce.⁸² Protože pro vytvoření díla je potřebná tvůrčí schopnost, nabízí se zde otázka, zda ji může vyloučit nedostatek, nebo dokonce absence způsobilosti k právním úkonům. Tato skutečnost nemá na autorství v pravém slova smyslu vliv a projevuje se pouze v následném nakládání s dílem. Jak uvádí Kříž a kol. a shodně

⁸⁰ Na rozdíl od angloamerické copy-rightové koncepce, podle níž může být považována za originálního nabyvatele autorského práva i osoba právnická, např. výrobce filmu. Dále také rozhodnutí BGH z 27. září 1990, sp.zn. I ZR 244/88.

⁸¹ Označení autora jako „původce“ se v kontextu autorského práva používalo dříve, nyní se běžně využívá v oblasti práv průmyslových.

⁸² SCHRICKER, Gerhard. *Urheberrecht : Kommentar*. 2. neubearb. Aufl. München : C.H.Beck, 1999, S. 218; TELEČEK, Ivo - TUMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 92.

i Nordemann, nejde o právní úkon, pouze o faktickou činnost.⁸³ Druhý z autorů navíc poskytuje četné případy, kdy díla byla vytvořena nezletilými, popř. osobami z důvodu opilosti nezpůsobilými k právním úkonům.

Shodně jsou také na základě tvůrčí nezpůsobilosti z autorství vyloučeny stroje a zvířata, což platí i pro počítač, který např. vygeneroval elektronickou hudbu nebo uměleckou kresbu. Počítač však může autorovi posloužit jako pomocný nástroj k vytvoření díla. Dále literatura uvádí, že autorství nemůže vzniknout např. na základě organizační, technické, odborné, rutinní nebo automatické činnosti nebo že autorem díla není osoba, která ke vzniku díla přispěla pouze poskytnutím pomoci nebo rady technické, administrativní nebo odborné povahy nebo poskytnutím dokumentačního nebo technického materiálu anebo která dala pouze ke vzniku díla podnět (§ 8 odst. 2). Tato osoba se nepovažuje podle ustanovení AZ ani za spoluautora. Pomoc při tvorbě díla je v podstatě určitý stupeň součinnosti, která však nenaplnuje znaky spoluautorství, tedy stavu, kdy každému autoru náleží autorské právo k dílu vzešlému ze společné tvůrčí činnosti (subkapitola 4.2). Z logiky věci za „pomocníka“ považujeme někoho, kdo svým přičiněním přispěl ke vzniku díla, ale tato činnost neměla povahu jedinečného osobního charakteru.

Poukazuji opět na komplexnější úpravu AZ, který prostřednictvím demonstrativního výčtu forem pomoci pojem vymezuje a jasně deklaruje, že dotyčné osobě autorství nepřísluší. Ačkoliv v německé předloze výslovná regulace zcela chybí, opět můžeme, na základě prostudování odborné literatury [např. Schricker, S. 220; Lettl, S. 75-76], konstatovat podobu.

Na závěr považuji za důležité uvést výjimku z tzv. zásady objektivní pravdivosti autorství. Autorský zákon se od ní odchyluje v případě audiovizuálních děl, kdy kogentně stanoví fikci autorství ve prospěch režiséra audiovizuální díla (§ 63 odst. 1). Právní úpravy tímto způsobem reagují na komunitární právo, konkrétně na Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (čl. 2 odst. 1⁸⁴). Hlavním cílem této směrnice zřejmě měla být jednotná úprava postupu při určování autorství v případě specifické audiovizuální tvorby.

Otázce postavení autora v rámci zaměstnaneckého nebo obdobného vztahu jsem se již věnoval v podkapitole 3.6. Obsahem části věnované autorství je v AZ dále tzv. dílo souborné (§ 5 odst. 2), jehož úpravu v UrhG nacházíme již v ustanovení o dílech (§ 4 odst. 1), které ale

⁸³ KŘÍŽ, Jan, a kol. *Aktuální otázky práva autorského. Present problems of copyright*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008, s. 65. FROMM, Friedrich Karl – NORDEMANN, Wilhelm. *Urheberrecht : Kommentar zum Urheber-rechtsgezetz und zum Urheberrechtswahrnehmungsgesetz ; mit den Texten der Urheberrechtsgezetze Österreichs und der Schweiz*. 9., überarb. und erb. Aufl. Stuttgart; Berlin; Köln : Kohlhammer, 1998, S. 108.

⁸⁴ „Hlavní režisér kinematografického nebo audiovizuálního díla se považuje za jeho autora nebo jednoho z autorů.“

nebude z důvodů rozsahové omezenosti a také obsahové podobnosti dále probíráno. V krátkosti se kromě institutu spoluautorství ještě zaměřím na díla anonymní a pseudonymní a v závěru kapitoly se budu věnovat zákonné domněnce autorství.

4.2 Spoluautoři (Miturheber)

Tento institut je na rozdíl od předešlé pomoci v otázkách autorství relevantní, neboť jak totožně uvádějí oba předpisy (§ 8 AZ i UrhG), autorské právo náleží všem spoluautorům společně a nerozdílně, přičemž důležitým požadavkem je podmínka společné tvůrčí činnosti. V tomto prvku můžeme vycítit (např. oproti pomocníkovi) určitý vyšší stupeň součinnosti spoluautorů. Ze zákonných definic a důvodové zprávy k AZ jsem se pokusil vyseparovat základní znaky, resp. podmínky spoluautorství. Jde dle mého názoru o tyto:

- 1) společná tvůrčí činnost – činnost spoluautorů nemusí být v konečném důsledku současná a může se uskutečnit i postupně (německá literatura požaduje tzv. „Gesamtidee“). Pokud by došlo k činnosti po dokončení díla, jednalo by se sice o tvůrčí činnost, ale dodatečnou, a mohli bychom uvažovat o institutu zpracování díla (§ 2 odst. 4 AZ, resp. § 3 UrhG). Telec navíc upozorňuje, že by se tak mělo dít na základě činnosti stejného druhu.⁸⁵
- 2) dva a více autorů – k této jasné podmínce jen tolik, že UrhG tuto podmínku výslovně nestanoví, z jazykového a logického výkladu je však zřejmé, že při použití plurálu musí činnost vykonávat právě tento počet.
- 3) vznik jediného díla, které naplňuje pojmové znaky
 - a. Abychom vůbec mohli hovořit o spoluautorství, je třeba vytvoření kvalifikovaného díla (splněním pojmových znaků).
 - b. Jediné dílo na tomto místě musíme chápat ve smyslu jednotnosti a to platí, jak stanoví AZ, i když jednotlivé příspěvky spoluautorů výsledného díla lze rozeznat. Při tom o dílo spoluautorské jde právě v tom případě, kdy jednotlivé příspěvky nejsou způsobilé k samostatnému užití. Zde nacházíme pojmově odlišnou terminologii, neboť UrhG používá výraz „oddělitelnost“, avšak domnívám se, že výsledně jde o stejný požadavek nemožnosti jednotlivé části hospodářsky samostatně využít. Nezáleží na rozsahu spoluautorova příspěvku.⁸⁶
- 4) nejde o pomoc ve smyslu § 8 odst. 2 (viz předešlá podkapitola).

⁸⁵ TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 129.

⁸⁶ Např. rozhodnutí BGH ze 14. července 1993, sp. zn. I ZR 47/91.

Naplnění uvedených podmínek vede ke vzniku spoluautorství, což se následně projevuje v nutnosti vymezit práva a povinnosti jednotlivých spoluautorů. Mohli bychom zde v určitých mezích najít podobnost ve vymezování práv a povinností jako mezi spoluvlastníky – navenek a mezi sebou navzájem. I v případě spoluautorů je to nutné a dikce obou zákonů hovoří jasně. Autorské právo k dílu náleží všem společně a nerozdílně (§ 8 odst. 1 AZ a § 8 odst. 2 UrhG). Stejně tak platí i premisa pro právní úkony, ze kterých jsou spoluautoři oprávněni a povinni společně a nerozdílně.

Německé autorské právo zařazuje do vnitřních vztahů zejména právo každého spoluautora osobovat si spoluautorství, které může uplatnit vůči ostatním spoluautorům. Zákon dále váže možnost dílo zveřejnit, užít nebo změnit na souhlas ostatních spoluautorů, a to jak ve vztazích vnitřních, tak vůči třetím osobám. Spoluautor v tomto případě nemůže svůj souhlas k zveřejnění, užítí nebo změně díla odeprít pokud by to odporovalo dobrým mravům. V porovnání s českou úpravou, která obecně hovoří o nakládání s dílem, UrhG omezuje úpravu vztahů výslovně na zveřejnění, užítí a změnu díla, což někteří odborníci pokládají za nedostatek.

Další oprávnění týkajícího se uplatňování nároků vyplývajících z porušení společně vzniklého autorského práva jsou postaveny na stejném základě, a to včetně možnosti domáhat se práv jako celek i samostatně. V ustanovení § 8 odst. 3 UrhG se nadále hovoří o výnosech z užítí díla, jež spoluautorům náleží podle míry jejich spolupráce na tvorbě díla, pokud není mezi spoluautory dohodnuto jinak. Čeští zákonodárci šli v tomto případě o něco dál a vložili do textu, kromě poměrného rozdělení a rozdělení na základě dohody, i domněnku shodnosti podílů v případě, že příspěvky od sebe nelze rozeznat (§ 8 odst. 4 AZ). Ať byl jejich důvod jakýkoliv, domnívám se, že se tím zamezilo případným následným sporům a zatěžování soudní praxe.

Co naopak stanoví UrhG navíc, je možnost spoluautora zřici se svého práva k využití díla odpovídající jeho poměru, který pak následně přirůstá k částem ostatních spoluautorů.

4.3 Anonym a pseudonym

Dílu pseudonymnímu a anonymnímu jsem se z hlediska systematiky zákonů věnoval již v podkapitole 2.1.1. Zde pouze uvedu, že stejně jako má autor právo na uvedení svého jména, má stejně tak právo své pravé jméno na díle neuvést. Druhá varianta pak autorovi nabízí možnost, že takové dílo bude buď pseudonymní, kdy je uvedeno jiné než autorovo pravé jméno (např. krycí jméno nebo umělecká značka), anebo anonymní, kdy není uvedeno jméno

žádné. Takové možnosti dává v § 7 AZ autorovi díla výslovně pouze česká úprava, neboť UrhG v žádném ohledu nedefinuje, co by se mělo za tento druh díla považovat a podrobně se věnuje pouze určením doby trvání ochrany takovýchto děl. Právě i z uvedeného důvodu je ustanovení o anonymních a pseudonymních dílech vsazeno až do oddílu o trvání autorského práva (§ 66).

Za zajímavé v této věci považuji existenci zvláštního rejstříku anonymních a pseudonymních děl vedených na základě § 138 UrhG patentovými úřady. Ty provádí zápis aniž by zkoumaly oprávněnost požadavku nebo pravdivost uvedených údajů. Až v případě, že by vznikly pochybnosti, prověřoval by zmíněné skutečnosti a rozhodoval o nich Vrchní zemský soud podle sídla úřadu.

Podle naší současné právní úpravy neexistuje žádný rejstřík, resp. rejstřík anonymních nebo pseudonymních děl (souhrnně kryptonymních děl), ale jak se můžeme v odborné literatuře dočíst, ve starší právní úpravě z roku 1926 existoval. Dnes se v praxi můžeme setkat nanejvýš s různými slovníky literárních pseudonymů a podobnými pomůckami ovšem soukromého, literárněvědného apod. rázu.⁸⁷

4.4 Zákonná domněnka autorství (Vermutung der Urheber- oder Rechtsinhaberschaft)

Posledním příspěvkem kapitoly o autorství se stane pojednání o institutu, který je výrazem posílení právní jistoty v oblasti realizace svého autorského práva. Ve značné míře lze v textech obou zákonů (§ 6 AZ, § 10 UrhG) spatřit „rukopis“ RBÚ, konkrétně čl. 15 odst. 1⁸⁸, a i když bychom neočekávali hlubší rozpory mezi zkoumanými úpravami, několik jich postřehneme.

Podstatou všech ustanovení je posílení procesního postavení autora na základě vyvratitelné právní domněnky, že autorem (uvedené se vztahuje i na spoluautory, díla souborná, zpracování aj.) díla je fyzická osoba, jejíž pravé jméno je obvyklým způsobem uvedeno na díle. Přitom není rozhodné zda jde o díla zveřejněná či nezveřejněná. Zjednodušeně řečeno dojde k přenesení důkazního břemene z osoby, které zákonná domněnka svědčí na osobu, která ho popírá.

První větší rozdíl oproti AZ nalezneme v § 10 odst. 2 UrhG. Zabývá se případy, kdy díla nejsou označena podle prvního odstavce autorskou značkou. V tom případě se předpokládá, že takové označení je oprávněn učinit autorův vydavatel, popř. pokud ani ten není, nakladatel.

⁸⁷ TELEČ, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 119.

⁸⁸ „Aby autor literárního nebo uměleckého díla chráněného touto úmluvou byl, není-li prokázán opak, za takového považován a aby byl proto oprávněn soudně stíhat porušení svých práv ve státech Unie, postačí, aby jeho jméno bylo uvedeno na díle obvyklým způsobem.“

Smyslem tohoto ustanovení, které AZ vůbec neřeší, je umožnění stíhání vydavatelů a nakladatelů za porušení práv bez toho, aniž by se autor musel vzdát své anonymity.⁸⁹

Odlišnost nalezneme i v následujícím odstavci UrhG (§ 10 odst. 3). Jak je možno si povšimnout, v názvu ustanovení je navíc vložena „domněnka vlastnictví práva“- V prvním případě § 10 odst. 3 UrhG deklaruje, že zákonná domněnka se vztahuje i na vlastníka výhradní licence, pokud se jedná o řízení o uplatnění předběžné právní ochrany nebo o uplatnění nároku na zdržení se. To se příčí českému pojetí, z kterého, jak Telec uvádí, plyne, že: „Vyvratitelná domněnka platí pouze pro autora, nikoli pro výhradní či nevýhradní licenční nabyvatele či dědice majetkových práv.“⁹⁰

Jako poslední uvádím odlišnost spíše „kosmetického rázu“ o tom, že UrhG demonstrativně uvádí (AZ ne), jakých zveřejněných děl a jakých označení se týká (např. umělecká značka nebo i v AZ zmíněný pseudonym).

⁸⁹ SCHRICKER, Gerhard. *Urheberrecht : Kommentar*. 2. neubearb. Aufl. München : C.H.Beck, 1999, S. 236.

⁹⁰ TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 103.

KAPITOLA 5

Ochrana autorského práva

5.1 Obecné pojednání

Tvůrčí duševní činnost autorů je jednou z lidských aktivit, která je nesmírně důležitá pro společensko-kulturní růst a vývoj celé společnosti. Stejně jako byla člověku vlastní touha po poznání, objevování či duševní tvorbě v jakékoli podobě, tak zde paralelně existovala touha, nutkání člověka zasahovat do práv jiných za účelem zisku nebo i nemajetkového prospěchu. Dnes bychom ono porušování práv a oprávněných zájmů subjektů autorského práva mohli nazvat souhrnně jako neoprávněné zásahy do autorského práva a práv s ním souvisejících.

Jako klasický příklad porušení těchto práv můžeme uvést užití autorského díla či jiného předmětu ochrany bez souhlasu autora (či vykonavatelů autorských práv) nebo v rozporu s podmínkami uděleného souhlasu, které zakládá občanskoprávní, trestněprávní, popř. trestněsprávní odpovědnost. Z hlediska právní regulace bychom tedy mohli ochranu autorského práva rozdělit na:

1. ústavní (má v systému práva zvláštní postavení zejména z důvodu jejího nadzákonného charakteru – více kapitola 2.3; tato ochrana však nebude předmětem komparace),
2. soukromoprávní (na základě podání soukromoprávní žaloby je nejdůležitějším nástrojem k uplatňování svých práv; bude hlavním předmětem zkoumání) a
3. veřejnoprávní (ochraně vyplývající z oblasti správního a trestního práva se budu věnovat jen okrajově).

Český autorský zákon koncepčně navazuje ochranou autorského práva, která je umístěna do první hlavy šestého dílu (§§ 40-45), na část o volném užití a zákonných licencích. Jiná ochrana než soukromoprávní je ustanovena z menší části v § 105 (tzv. souběh ochrany) a §§ 105a-105c (správní delikty). Jak se dále dozvíme, ochrana poskytovaná německým autorskoprávním předpisem je mnohem komplexnější, neboť obsahuje i ustanovení správněprávní, k tomu i ustanovení čistě trestněprávní, dále se věnuje určitým výjimkám v procesním postupu při vymáhání práv, a konečně obsahově jsou ustanovení mnohem podrobněji zpracována. Zkoumaný institut je v UrhG zařazen až do společných ustanovení pro všechna autorská práva (Část 4), a sice do §§ 97-111c, kdy zákon oproti AZ výslovně ochranu člení na soukromoprávní, trestněprávní, správněprávní a vyčleňuje zvláštní

oddíl pro tzv. ochranu doplňkovou (viz. kapitola 5.4), jenž koresponduje se zvláštní skutkovou podstatou tzv. nepřímé ochrany pomocí technických prostředků ochrany práv (§ 43 AZ). Za povšimnutí pak stojí i samotný název uvozujících částí o ochraně, neboť AZ koncepčně pojednává o „ochraně“, kdežto UrhG se zabývá „porušováním práv“ (Rechtsverletzungen).

Přes výše nastíněná fakta však již mohu předeslat, že obě úpravy ve větší míře obsahují sobě odpovídající instituty ochrany autorských práv a zásadním způsobem se od sebe neliší.

5.2 Soukromoprávní prostředky ochrany

Pokud budeme hovořit o tomto druhu ochrany, nemůžeme opominout důležitý dokument, který se promítnul do obou právních řádů. Jde o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví vycházející na mezinárodněprávní úrovni z Dohody TRIPS. Uvedená směrnice se dotýká celé oblasti práv duševního vlastnictví, tedy i předmětů průmyslového vlastnictví, harmonizuje jak hmotněprávní tak procesněprávní normy v oblasti soukromého práva⁹¹ a zakotvuje instituty jako např. právo na informace (čl. 8), zveřejnění soudního rozhodnutí (čl. 15) nebo postup při stanovování výše náhrady škody (čl. 13). Oba zkoumané přepisy tak autorovi, poskytují mnoho možností, jak se dovolávat svých nároků vyplývajících z neoprávněných zásahů do svých práv. V tomto ohledu předpisy chrání jednak práva, do kterých již bylo zasaženo, kterým neoprávněný zásah teprve hrozí, a z pohledu obsahu autorského práva pak chrání jak výlučná osobnostní práva tak výlučná majetková práva (s ohledem na doktrinální pojetí).

Platný AZ oproti dřívější úpravě podstatně rozšířil a upřesnil autorovy hmotněprávní nároky, které pro něj vyplývají ze zákona. Pokud nahlédneme do textu zákona, pak zjistíme, že autor má vedle určovacího nároku též nárok negatorní, restituční i nárok satisfakční spočívající v omluvě nebo nepeněžitém zadostiučinění. Zákon dále umožňuje soudu přiznat autorovi právo na uveřejnění rozsudku (to platí v obou případech i pro UrhG). Jak jsem již poukázal ve 2. kapitole, pokud jde o právo na náhradu škody a o právo na vydání bezdůvodného obohacení, využívá se zde mnohem více občanský zákoník (s výjimkou u stanovení výše bezdůvodného obohacení – viz dále).

Roztříštěnost konstatuje i Telec, který uvádí: „Vzhledem k širokému rozsahu statků chráněných právem duševního vlastnictví a jejich vzájemné povahové různorodosti, je soukromoprávní úprava ochrany těchto statků v ČR poněkud roztříštěná. Neexistuje

⁹¹ Více např. ČERNÝ, Michal. Směrnice o vynutitelnosti práv k duševnímu vlastnictví. *Právní obzor*, 2005, č. 2-3, s. 187-192.

kodifikace této právní oblasti jako celku, a ani jeho jednotlivých částí.⁹² Ústřední úprava ochrany je obsažena v § 40 odst. 1, který je svou povahou ustanovením podávající demonstrativní výčet. Kromě tohoto základního ustanovení o ohrožení nebo porušení práva stanoví AZ v §§ 43-45 stanoví tři zvláštní skutkové podstaty soukromoprávního deliktu.

Urheberrechtsgesetz k prosazení autorových práv nabízí zejména tyto prostředky: nárok na zdržení se a náhradu škody (§ 97), nárok na zničení, stažení a postoupení (§ 98), ručení vlastníka podniku (§ 99), náhrada škody (§ 100), právo na informace (§ 101) a zveřejnění rozsudku (§ 103). Tato ustanovení jsou však ještě doplněna paragrafy, do nichž zákonodárce vložil informace o promlčení, příslušnosti soudů nebo postupu při zajištění nároků na náhradu škody aj. Domnívám se, že cílem bylo poskytnutí komplexního přehledu autorových nároků, ale i postihnutí nejdůležitějších hmotně-právních i procesněprávních specifik, která plynou ze samotné povahy autorského práva.

Na tomto místě se již budu věnovat vybraným institucím soukromoprávní ochrany:

Nárok na určení autorství

Zatímco nárok na určení autorství je v AZ prvním v pořadí (§ 40 odst 1 písm. a)) a je v podstatě procesním promítnutím autorova osobnostního práva, které vyplývá z § 11 odst. 2 AZ, německý autorskoprávní předpis odpovídající nárok začleňuje do úvodní části o osobnostních právech (§ 13 UrhG). Oba předpisy, i když na jiném místě, shodně normují, že autorovi náleží právo osobovat si autorství k dílu. Německá judikatura to vyjadřuje tak, že autor je zásadně uveden při každém užití jeho díla (tzv. Namensnennungsrecht⁹³).

V českém právu je však nutné zmiňovaný nárok odlišit od žaloby určovací dle § 80 písm. c) OSŘ, neboť jde o zvláštní druh žaloby, kde není třeba prokázat navíc naléhavý právní zájem na určení. Předpokládám, že takovéto odlišení je projevem zvláštní povahy, a tedy i potřeby zvláštního způsobu ochrany, institutu autorství jako takového. V případě použití určovací žaloby podle zmiňovaného ustanovení OSŘ by se jednalo o nárok, jenž nevychází z AZ, což se mimo jiné projeví ve věcné příslušnosti soudu, který by věc projednával.

Negatorní nárok (Unterlassungsanspruch)

Tento typ nároku, jinak označovaný také jako zdržovací nebo zápůrčí, je nejběžnějším typem nároku z porušení autorských práv. Je to dáno tím, že se ho může dovolávat každý, do

⁹² TELEČ, Ivo - TŮMA, Pavel. Přehled práva duševního vlastnictví a jeho právní ochrany v České republice. *Právní rádce*, Praha : Economia, 2004, roč. 12, č. 2, s. VII.

⁹³ Rozhodnutí BGH z 16. června 1994, sp. zn. I ZR 3/92.

jehož práva bylo neoprávněně zasaženo, nebo mu takový neoprávněný zásah hrozí. Pravděpodobně z hlediska své nejjobecnější povahy a nejčastějšího užití institutu byl tento do UrhG vložen na nejpřednější místo (§ 97 odst. 1) a stanoví, že kdo svým protiprávním jednáním porušuje práva vyplývající z UrhG, může se domáhat zdržení se takového jednání. Zdržovací nárok je zachován i v případě, kdy toto protiprávní jednání teprve hrozí, a nezáleží, zda jde o porušení práv osobnostního nebo majetkového charakteru⁹⁴, přičemž možnost postihu pouhého ohrožení by mohlo být konkretizováním obecné právní zásady prevence.

Autorský zákon v § 40 odst. 1 písm. b) navíc podává demonstrativní výčet různých forem negatorního nároku, kam mimo jiné patří např. neoprávněná výroba, neoprávněný obchodní odbyt, neoprávněný dovoz či vývoz originálu, rozmnoženiny či napodobeniny díla, neoprávněné sdělování díla veřejnosti aj. Potenciálnímu žalobci je tak svým způsobem poskytnuto určité vodítko a přesné formulování žalobního petitu.

Jak můžeme z logiky věci dovodit, nárok nebude moci být uplatněn, pokud zásah do práva již netrvá a nehrozí jeho opakování. V konečném důsledku však nikomu nemůže být odepřeno právo chránit své zájmy, a proto se na místo probíraného nároku uplatní nárok na odstranění případných následků, na satisfakci, náhradu škody nebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Stejně tak pro oba právní předpisy platí, že na rozdíl od odpovědnosti za škodu je negatorní nárok postaven na objektivní odpovědnosti, kdy se jinými slovy k odpovědnosti nevyžaduje zavinění.

Právo na informace (der Anspruch auf Auskunft)

Jak lze již ze samotného nadpisu odvodit, jde o informační nárok, jenž spočívá v povinnosti poskytnout zákonem (v § 40 odst. 1 písm. c) AZ a § 101 UrhG) požadované údaje. Na tomto místě připomínám souvislost se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES stanovící v čl. 8 okruh osob, jichž se dotýká informační povinnost, a obsah poskytnuté informace. Cílem směrnice bylo mimo jiné poskytnutí nástrojů k jednoduššímu vymáhání práv k duševnímu vlastnictví, tedy i práv autorských, v rámci EU tím, že zakotví minimální požadavky, které musí členské státy ve svých právních předpisech obsahovat.

V návaznosti na směrnici se oba předpisy snaží umožnit autorovi získat informace potřebné k efektivnímu vymáhání svých práv a vyhnout se tak případné důkazní nouzi. Ponechám stranou, které taxativně stanovené informace a které demonstrativně vymezené osoby (nejedná se pouze o porušitele práv, ale i o některé třetí osoby) předpisy uvádí, neboť

⁹⁴ LETTL, Tobias. *Urheberrecht*. München : C.H.Beck, 2008, S. 257.

předmětný institut vychází ze stejného základu. V této fázi bych chtěl spíše poukázat na velkou podrobnost německého ustanovení (§ 101) a na úzkou spojitost s ustanovením § 101a.

K první skutečnosti bych uvedl tolik, že UrhG uvádí nejen výše zmíněné informace a povinné osoby, ale i povinnosti těchto osob mezi něž patří např. uvedení jména a adresy vydavatele, dodavatele aj., uvedení množství vydaných, dodaných, popř. objednaných rozmnoženin aj. (§ 101 odst. 3) nebo potom povinnost nahradit škodu vzniklou uvedením nesprávných údajů a informací. Věnuje se i otázce použitelnosti takto získaných informací v trestním řízení, které je vedeno proti povinnému (lze použít pouze s jeho souhlasem).

Konstatovanou podobnost ve smyslu zajištění relevantních informací s § 101 vykazují i nároky na předložení listiny a ohledání věci (podobně čl. 6 a 7 směrnice 2004/48/ES). Jedná se o ustanovení s dopadem do procesního práva, neboť soud může v průběhu řízení na návrh oprávněné strany nařídit, aby protistrana předložila důkazy, které má u sebe. Této možnosti lze navíc využít již v předprocesním stádiu. Pokud by se mělo jednat o řízení s „obchodním rozměrem“ (in gewerblichem Ausmaß), pak soud může nařídit, aby protistrana předložila materiály bankovního, finančního nebo obchodního rázu.⁹⁵

Odstraňovací nárok (Beseitigungsanspruch)

Dle UrhG přísluší oprávněnému bez ohledu na zavinění právo uplatňovat nárok na odstranění stále trvající újmy. Stejně tak AZ poskytuje nárok na odstranění, v literatuře označovaného též jako reparační nárok, který směřuje k odstranění následků porušení práva, které neoprávněný zásah přivodil. Tento nárok ale nelze chápat jako opatření vycházející z trestního práva, je jiného charakteru. Jde navíc o případy, kdy k porušení práva již došlo, a proto ustanovení nelze použít u pouhého ohrožení. Jak česká i německá odborná literatura zdůrazňuje, podmínkou je trvání (noch fortbestehender) protiprávního stavu, i když samotné jednání již pominulo.

Autorský zákon obsahuje nárok v § 40 odst. 1 písm. d), v němž podává demonstrativní výčet možného odstranění následků. Obsahem je z povahy věci zejména povinnost stažení a zničení (např. výrobku, rozmnoženiny díla, součástek aj.). Zkoumaný nárok vychází spolu s negatorním nárokem z § 97 odst. 1 UrhG, avšak jeho konkretizace je obsažena až v § 98 pod názvem „nárok na zničení, stažení a přenechání“. Zvláštní důraz je přiřčen nároku na zničení rozmnoženin. Na základě § 98 odst. 1 UrhG může oprávněný požadovat, aby všechny neoprávněně vydané či jinak rozšířené kopie držené nebo vlastněné škůdcem byly

⁹⁵ FROMM, Friedrich Karl – NORDEMANN, Wilhelm. *Urheberrecht : Kommentar zum Urheber-rechtsgesetz und zum Urheberrechtswahrnehmungsgesetz ; mit den Texten der Urheberrechtsgesetze Österreichs und der Schweiz*. 9., überarb. und erb. Aufl. Stuttgart; Berlin; Köln : Kohlhammer, 1998, S. 676-677.

zničeny. Zvláštní ustanovení se věnuje i speciálnímu případu, kdy zaměstnanec má stejný nárok i vůči vlastníkovu podniku. Jednalo by se zejména o zničení forem, kamenů, matric, negativů aj., tedy o nejrůznější materiál, který bezprostředně slouží k protiprávní výrobě rozmnoženin.

Podobné pravidlo platí i v případě stažení vydaných nebo jinak rozšířených kopií. Oproti české úpravě je poškozenému v § 98 odst. 3 UrhG výslovně dána možnost, aby mu ten, který vlastní neoprávněné rozmnoženiny, tyto ponechal za přiměřenou náhradu. Podmínkou však je, že tato náhrada nesmí překročit výši nákladů na jejich vydání a nárok je možné uplatnit výhradně vůči vlastníkovu, nikoli držiteli, jak je tomu např. u zničení.

Nárok na přiměřené zadostiučinění

Ustanovení § 40 odst. 1 písm. e) AZ specifikuje obsah náhrady nemajetkové újmy. Jde o tzv. satisfakci poskytující autorovi možnost dožadovat se primárně omluvy a přiměřeného zadostiučinění v penězích (pokud by se přiznání jiného zadostiučinění nejevilo postačujícím). Z dikce zákona vyplývá, že tyto dvě formy nároku jsou zmíněny jen v rámci demonstrativního výčtu, a že navíc mají odlišný charakter – morální a materiální. Zákon zároveň popisuje postup soudu při určování výše peněžitého zadostiučinění, neboť ten má přihlídnout zejména k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k zásahu do práva došlo.

Německé soukromé právo podobně rozlišuje nárok na náhradu materiální a imateriální újmy, avšak v samotném UrhG nenalezneme institut morálního zadostiučinění. Omluva, jako pravděpodobně nejzástupnější forma morálního nároku, je však v našich poměrech sama o sobě málo využívaným institutem ochrany autorského práva. Na tomto místě bych mohl poznamenat, že jak AZ tak UrhG v rámci autorskoprávní ochrany institut zveřejnění rozsudku, který bychom dozajista rovněž mohli přiřadit do kategorie morálního zadostiučinění, nicméně se domnívám, že bychom ho pro svou specifičnost mohli vyčlenit, tak jako to ostatně učinily oba předpisy, jako zvláštní druh ochrany. Z tohoto důvodu hovořím o tom, že jiný druh morálního zadostiučinění UrhG nezná⁹⁶.

Co se týče nároku na náhradu imateriální újmy, AZ ani UrhG pojem blíže nespecifikuje. Německý předpis alespoň v § 97 odst. 2 UrhG zmiňuje, že autor může, pokud je škůdci přičten úmysl nebo nedbalost, požadovat odškodnění v penězích za způsobenou škodu, která

⁹⁶ Pokud bychom se však zamysleli nad tím, zda je nutné vyčleňovat omluvu jako zvláštní druh zadostiučinění, domnívám se, že bychom mohli dojít k názoru, že stanovení přiměřeného odškodnění v penězích zahrnuje určitou tacitní omluvu. V některých méně závažných případech bychom pak za satisfakci morálního charakteru mohli považovat i úspěšné projednání věci před soudem.

není majetkové povahy. Hertin upozorňuje na § 253 BGB, neboť předložené ustanovení je zákonem daná výjimka možnosti peněžitého zadostiučinění v případě imateriální újmy.⁹⁷

Nárok na zveřejnění rozsudku

Dále oba autorské zákony upravují nárok strany, která ve sporu z autorského práva uspěla, na zveřejnění rozsudku na náklady protistrany. Zatímco AZ se s tímto typem nároku vypořádává v § 40 odst. 3 jedinou větou, UrhG je o trochu sdílnější. Právo na zveřejnění rozsudku svědčí výhradně autorovi, jehož návrhu bylo vyhověno (akcesorický vztah), a kterému může soud v rozsudku přiznat právo na zveřejnění tohoto rozsudku na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl. V rozsudku by měl být taktéž určen rozsah, forma a způsob uveřejnění.

Do této chvíle byla dikce zákona téměř totožná a dále institut rozvíjí jen UrhG, neboť ten udává i způsob zániku předmětného oprávnění. K tomu dojde, pokud nárok není uplatněn do tří měsíců od právní moci rozsudku. Tento nárok je svou povahou, jak bylo výše naznačeno, nárokem satisfakčním a lze jej dohledat např. i v § 55 odst. 2 ObchZ. U zveřejnění rozsudku jsou kladeny velké nároky na soudní uvážení v otázkách přiměřenosti rozsahu, formy nebo způsobu uveřejnění.

Nárok na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení

Jde o poslední typy nároků vycházejících z § 40 AZ, avšak i tak jsou oprávněné osoby, jak již bylo několikrát uvedeno, odkázány na zvláštní předpisy, a to podle druhu vzniklého vztahu buď na ObčZ nebo na ObchZ. Výjimkou je pouze zvláštní autorskoprávní úprava výše bezdůvodného obohacení na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s dílem (tedy aniž by měl příslušnou licenci). Jedná se o dvojnásobek odměny, která by byla obvyklá za získání smluvní licence v době neoprávněného nakládání s dílem. Z logiky věci má tato zvláštní úprava přednost, pokud jde o vydávanou výši, před obecnou úpravou institutu bezdůvodného obohacení podle ObčZ, v němž jsou generálně upraveny jednotlivé skutkové podstaty.

V reakci na předešlý odstavec je nárok na vydání bezdůvodného obohacení upraven v § 451 ObčZ a je jím majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů. Uplatnit náhradu škody pak bude nezbytné dle § 420 ObčZ. Tato odpovědnost vznikne na základě zaviněného chování subjektu, jež je v rozporu s ustanoveními AZ.

⁹⁷ HERTIN, Paul W. *Urheberrecht : Praxis des Gewerblichen Rechtsschutzes und Urheberrechts*. München : C.H.Beck, 2004, S. 138.

Nárok na náhradu škody je v Německu uplatňován nikoli pouze v režimu obecného občanského práva, ale i v režimu UrhG, který v § 97 odst. 2 obsahuje svou vlastní úpravu tohoto nároku, a proto se BGB použije pouze podpůrně (více také kapitola 2.2). Nutně se ale musí použít zejména při zkoumání definičních znaků, které musí být naplněny, aby mohla být náhrada škody přiznána (protiprávní jednání, vznik škody, kauzální nexus, zavinění a rozpor s účelem porušené normy). Naopak německý občanský zákoník se použije zcela v případech nároků na vydání bezdůvodného obohacení podle § 812 a násl., neboť UrhG o tomto institutu zcela mlčí.

Skutková podstata náhrady škody podle § 97 odst. 1 UrhG stanoví povinnost tomu, kdo úmyslně nebo z nedbalosti způsobil škodu, aby poškozenému nahradil tomu odpovídající újmu. Při vyměření výše náhrady se přihlédne k prospěchu, který škůdce získal z porušení autorského práva, přičemž vodítkem k výpočtu výše náhrady může být částka, kterou musel zaplatit škůdce jako přiměřenou odměnu za povolení k užití porušeného práva. Dále opravňuje autora, fotografa, výkonného umělce požadovat náhradu v penězích, pokud nebyla způsobena majetková škoda, a lze-li to spravedlivě požadovat. Nárok se v obou případech vztahuje jak na skutečně vzniklou škodu tak i na ušlý zisk (entgangener Gewinn).

Je zřejmé, že AZ žádné podobné ustanovení neobsahuje a je zcela odkázán na ObčZ.

5.3 Trestněprávní a správněprávní ochrana

Trestní právo je v České republice nově kodifikováno z. č. 40/2009 Sb., trestní zákon (dále jen TZ), jehož účelem je mimo jiné chránit i před protiprávními zásahy do duševního vlastnictví. Na základě subsidiarity trestní represe však může být poskytována ochrana trestním zákonem až tehdy, pokud nepostačí instituty práva občanského ani správního, a to na základě zásady nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege. Z tohoto pohledu je tak TZ hlavním právním předpisem, který stanoví znaky trestných činů, a AZ – oproti UrhG – do oblasti trestního práva nikterak nezasahuje.

Jednotlivá nebezpečná jednání nalezneme ve zvláštní části TZ. Skutkové podstaty týkající se práv duševního vlastnictví, resp. práva autorského spadají pod trestné činy hospodářské (hlava šestá), konkrétně pod trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu (díl čtvrtý). Uvedený díl v §§ 268-271 vymezuje čtyři skutkové podstaty k porušení práv duševního vlastnictví a z toho dvě se týkají výlučně práva autorského⁹⁸:

⁹⁸ Mimo autorskoprávní trestné činy je to § 268 TZ – porušení práv k ochranné známce a jiným označením a § 269 TZ – porušení chráněných průmyslových práv.

- a) § 270 TZ - porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (byl obsažen i v předešlém znění z. č. 140/1961 Sb., trestní zákon) a
- b) § 271 TZ - padělání a napodobení díla výtvarného umění (nová skutková podstata).

V prvním případě se dopustí trestného činu ten, kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi. V druhém případě se zákonodárce rozhodl postihnout specifickou oblast výtvarného umění a trestného činu se dopustí ten, kdo padělá výtvarné autorské dílo nebo napodobí výtvarný projev jiného autora v úmyslu, aby nové dílo bylo považováno za původní dílo takového autora. Trestem za spáchání takových činů je samozřejmě trest odnětí svobody a dále lze uložit zákaz činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Ochranu autorského práva trestněprávního charakteru vymezuje UrhG spolu s trestněsprávním postihem přímo ve svém textu. Zabývá se jí druhý pododdíl v §§ 106-111 UrhG, kde nalezneme kromě skutkových podstat i ustanovení procesněprávního charakteru. Jde o § 109, jež se zabývá návrhem na zahájení trestního stíhání. Ten je možný podat pouze na návrh a za předpokladu, že státní zastupitelství bude vyzváno ke stíhání ve zvláštním veřejném zájmu. Německý autorský zákon zná tyto trestné činy:

- a) § 106 - nedovolené užití autorskoprávně chráněného díla – trestný čin spáchá ten, kdo jinak než zákonem dovoleným způsobem bez souhlasu oprávněného dílo rozmnožuje, šíří nebo veřejně reprodukuje;
- b) § 107 - nedovolené umístění autorského označení – trestný čin spáchá ten, kdo na originál díla výtvarného umění umístí bez souhlasu autorskou značku nebo tímto způsobem označené dílo šíří;
- c) § 108 - nedovolené zásahy do práv příbuzných s právem autorským (zní podobně jako § 106 s tím rozdílem, že se vztahuje pouze na práva související);
- d) § 108a - nedovolené komerční užití;
- e) § 108b - nedovolené zásahy do opatření technické povahy;

Jako sankce může být uložen trest odnětí svobody nebo peněžitý trest. Mimo jednotlivá ustanovení trestněprávního charakteru je však v § 110 upravena možnost zabavení předmětů, které se týkaly trestné činnosti podle §§ 106-108b. Zde je zřejmá podobnost s možností propadnutí věci podle AZ. Německý předpis také zvlášť stanoví, že je trestná i příprava uvedených trestných činů.⁹⁹

⁹⁹ REHBINDER, Manfred. *Urheberrecht*. 14. Aufl. München : C.H.Beck, 2006, S. 317-319.

Ustanovení o přestupcích a jiných správních deliktech je tentokrátě předmětem obou právních předpisů, i když v tomto případě je konkrétnější AZ oproti UrhG. Trestněsprávní ochrana se v AZ vyskytuje v §§ 105a-105c a v UrhG pouze v § 111a. Ochranu autorského práva však můžeme nalézt i ve zvláštních správních předpisech. V České republice jde konkrétně o z. č. 200/1990 Sb., o přestupcích (§ 32 tohoto zákona - přestupek na úseku kultury). V obou předpisech je upravena i výše pokut za nedovolené užití a jiné zásahy do autorských práv.

5.4 Doplnující ustanovení o ochraně

Velké nebezpečí neoprávněného užití autorsky chráněných děl existuje i v oblasti digitálních a síťových zařízení. Proto se často autoři a oprávněné osoby pokouší za pomoci nejrůznějších technických prostředků kontrolovat přístup nebo způsob užití jejich děl. Ustanovení tohoto oddílu (§§ 95a-96 UrhG) jsou pak směřována k právní ochraně takovýchto zajišťovacích mechanismů (Schutz technischer Maßnahmen). V českém právu se takový způsob ochrany označuje jako nepřímá ochrana autorského práva a nachází se v §§ 43 a 44 AZ.

Na tomto místě již jen uvedu, že definice pojmu „technický prostředek“ je v předmětných normách téměř totožná a vychází ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. Účinnými technickými prostředky se rozumí jakákoli technologie, zařízení nebo součástka, která je při své obvyklé funkci určena k tomu, aby zabraňovala nebo omezovala takové úkony ve vztahu k dílům, ke kterým autor neudělil oprávnění, jestliže užití díla může autor kontrolovat uplatněním kontroly přístupu nebo ochranného procesu jako je šifrování, kódování nebo jiná úprava díla nebo uplatněním kontrolního mechanismu rozmnožování.

KAPITOLA 6

Kolektivní správa práv

Již několikrát jsem v různých souvislostech poznamenal, že kolektivní správa práv by mohla být předmětem samostatné práce. Tuto oblast autorského práva jsem se nicméně v minimálním rozsahu rozhodl do své diplomové práce zahrnout. Důvodem je jednak to, že oproti AZ je ve Spolkové republice Německo upravena samostatným zákonem z 9. září 1965, o správě autorských práv a práv souvisejících s autorským právem (zkráceně Urheberrechtswahrnehmungsgesetz), a jednak pro svou odlišnost ve svobodném zakládání kolektivních správců v porovnání s českým monopolním postavením. Cílem této kapitoly nebude rozsáhlé zkoumání odlišností institutu, neboť díky svému širokému spektru problémů a s nimi vznikajících otázek by je nebylo možné do práce vměstnat. Chtěl bych tedy na tomto místě zachytit a srovnat základní rozdílnost zkoumaného institutu, který spadá do oblasti autorských práv. Jak se ale následně ukáže, v konečném důsledku půjde v případě německé kolektivní správy o faktický monopol.

6.1 Vývoj a současný stav

Potřeba kolektivní správy práv se projevila již v 18. století, kdy zejména v oblasti hudby docházelo k rozsáhlému užívání děl. Proto např. byla ve Francii založena již v roce 1877 společnost Société des Auteurs et Compositeurs Dramatiques (SACD), po níž později následovaly další společnosti a sdružení ke kolektivnímu hájení autorských práv. V Německu kolektivní správci úspěšně hájí práva autorů již více než sto let, neboť vytváření kolektivních správců zde začíná v roce 1903 založením společnosti Gesellschaft Deutscher Tonsetzer a institutu Anstalt für musikalische Aufführungsrechte (AFMA). Mnohem důležitější úlohu však hrál rozvoj dodnes fungujícího správce Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte (GEMA), který začal v roce 1915¹⁰⁰.

Na území Česka je jedním z nejstarších a dodnes nejvýznamnějších kolektivních správců Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním (OSA), jež zastupuje autory a vydavatele hudebních děl. Jeho fungování se datuje do roku 1919. Pokud bychom však brali vývoj České republiky v širších historických souvislostech, lze hovořit již o prvním rakousko-uherském kolektivním správci založeném v roce 1897. Byl jím Staatlich genehmigte Gesellschaft für Autoren, Komponisten und Musikverleger (AKM), který je ještě dnes

¹⁰⁰ RIESENHUBER, Karl. *Die Auslegung und Kontrolle des Wahrnehmungsvertrags*. 1. Aufl. Berlin : De Gruyter Rechtswissenschaften Verlags, 2004, S. 65.

největším správcem na ochranu autorských práv v Rakousku.¹⁰¹ Paralelně s těmito a mnoha dalšími společnostmi – kolektivními správci – se vyvíjely mezinárodní zastřešující organizace kolektivních správců a také evropská a mezinárodní sdružení k hájení práv zahraničních autorů. Příkladem zmíněné mezinárodní organizace by mohla být v roce 1926 v Paříži vzniknuvší Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs (tzv. CISAC) nebo European Visual Artists.¹⁰²

Na tomto místě se nabízí otázka, proč vlastně existuje institut kolektivního správce? Jednou z odpovědí by mohla být úvaha, že autor jako tvůrce duševního díla je závislý na stupni úspěchu vnímání jeho díla bez ohledu na to, zda se jedná o píseň, film, knihu nebo fotografii. Domnívám se totiž, že bez možnosti tvůrčí duševní výtvar vnímat, mít možnost ho jakýmkoli způsobem „rozpoznat“, by autorova tvůrčí snaha neměla moc velký význam a postrádala by smysl. A jak nejlépe své dílo zpřístupnit, poskytnout jiným k vnímání? Tento proces je obvykle spojen s častým užitím díla na veřejně přístupných místech – na diskotékách, v restauracích, v rozhlasu a televizi, v knihovnách a na mnoha dalších místech. Pro majitele práv v těchto případech ale není realizovatelná kontrola takovýchto četných možností užití každého jednotlivého díla, a proto, soudím, je účelné, když jsou práva hájena kolektivně.

Kolektivní správa práv je v Česku zakotvena v první části hlavy čtvrté AZ (§§ 95-104). Institut se stal součástí AZ až nabytím platnosti nového, zkoumaného zákona, neboť dříve měl samostatnou legální úpravu (z. č. 237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv a práv autorskému právu příbuzných a o změně a doplnění některých zákonů). V oblasti kolektivní správy se AZ již dočkal novely, a sice zákonem č. 81/2005 Sb., účinným ke dni 23.2. 2005, který měl reagovat na některé negativní zkušenosti s činností kolektivních správců.

Ke kolektivním správcům v Česku patří zejména Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním (OSA) určený autorům a vydavatelům hudebních děl a Díla¹⁰³, divadelní literární, audiovizuální agentura, občanské sdružení pro divadlo, literaturu a obrazově zvukové záznamy. Mezi tyto dále patří Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukověobrazových záznamů (INTERGRAM¹⁰⁴) jako správce pro výkonné umělce a výrobu zvukových a zvukověobrazových záznamů, Ochranná organizace autorská (OOA-S¹⁰⁵) jako kolektivní správce pro autory uměleckých děl, architektury a viditelných

¹⁰¹ TELEEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 763.

¹⁰² HARTMANOVÁ, Dagmar. *Kolektivní správa autorských práv a práv souvisejících s právem autorským: historicko-teoretická studie, výklad platné právní úpravy včetně porovnání s právní úpravou vybraných evropských zemí, srovnání právní aspekty kolektivní správy*. Praha : Linde Praha, a.s., 2000, s. 49.

¹⁰³ www.osa.cz, www.dilia.cz [cit. 6. ledna 2011]

¹⁰⁴ www.intergram.cz [cit. 6. ledna 2011]

¹⁰⁵ www.oas.cz [cit. 6. ledna 2011]

součástí zvukověobrazových děl, Občanské sdružení Gestor – ochranný svaz autorský (GESTOR¹⁰⁶) pro licence a příjmy z prodeje a dalšího prodeje originálních uměleckých děl a nejmladší občanské sdružení Ochranná asociace zvukařů – autorů (OAZA¹⁰⁷) pro výrobce zvukových záznamů (tzv. mistrů zvuku), které dostalo povolení od Ministerstva kultury teprve 15. listopadu 2006. Jak je z textu zřejmé, zákonodárci zvolili formu občanského sdružení. V jiných zemích však existují různé právní formy kolektivního správce od zmiňovaných občanských sdružení, přes státní organizace až po osoby soukromého práva.

Zákonným podkladem pro kolektivní správce se v Německu stal zákon o správě (lze také přeložit jako „o hájení“) autorských práv a práv souvisejících s právem autorským, Gesetz über die Wahrnehmung von Urheberrechten und verwandten Schutzrechten (Urheberrechtswahrnehmungsgesetz – dále jen UrhWG) ze dne 9.11. 1965. Předpis je oproti českému zákonu mnohem obsáhlejší a ve čtyřech částech čítá celkem 38 ustanovení. Zákon byl v roce 2007 z poměrně velké části novelizován (s účinností od 1.1.2008).

V Německu existuje v současné době dvanáct¹⁰⁸ kolektivních správců (die Verwertungsgesellschaft), kteří hájí práva různých kategorií děl. Největším a nejvýznamnějším správcem je společnost GEMA¹⁰⁹, která zastupuje veškerý světový repertoár autorsky chráněné hudby. Německý patentový a známkový úřad jako orgán státního dozoru (Deutschen Patent- und Markenamt) uvádí tyto společnosti:

GEMA	Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte
GVL	Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten mbH
VG-Wort	Verwertungsgesellschaft Wort - Rechtsfähiger Verein kraft Verleihung
VG Bild - Kunst	Verwertungsgesellschaft Bild - Kunst
VG Musikedition	Verwertungsgesellschaft - Rechtsfähiger Verein kraft Verleihung
GÜFA	Gesellschaft zur Übernahme und Wahrnehmung von Filmaufführungsrechten mbH
VFF	Verwertungsgesellschaft der Film- und Fernsehproduzenten mbH
VGF	Verwertungsgesellschaft für Nutzungsrechte an Filmwerken mbH
GWFF	Gesellschaft zur Wahrnehmung von Film- und Fernsehrechten mbH
AGICOA	Urheberrechtsschutz Gesellschaft mbH
VG Media	Gesellschaft zur Verwertung der Urheber- und Leistungsschutzrechte von Medienunternehmen mbH
VG TWF	Verwertungsgesellschaft Treuhandgesellschaft Werbefilm GmbH

¹⁰⁶ www.gestor.cz [cit. 6. ledna 2011]

¹⁰⁷ www.oaza.eu [cit. 6. ledna 2011]

¹⁰⁸ <http://www.deutsches-patentamt.de/amt/aufgaben/urheberrecht/aufsichtueberverwertungsgesellschaften/liste-derverwertungsgesellschaften/index.html> [cit. 15. ledna 2011]

¹⁰⁹ www.gema.de [cit. 6. ledna 2011]

6.2 Základní pojmy

Podle § 97 AZ je kolektivním správcem ten, kdo získal oprávnění k výkonu kolektivní správy. Kolektivní správa je vykonávána soustavně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Dále zákon stanoví, že kolektivní správa, jak by se mohlo zdát, není podnikáním (§ 97 odst. 3 AZ). Z tohoto pohledu se pravděpodobně jevila jako nejlepší forma právnické osoby forma občanského sdružení, založeného dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Kolektivní správu vykonává kolektivní správce na základě oprávnění, jež mu uděluje Ministerstvo kultury České republiky jako hlavní předmět činnosti. Tento ale může pověřit zastupováním při výkonu jím kolektivně spravovaných práv jinou osobu (při splnění podmínek). Kolektivním správcem může být výhradně právnická osoba se sídlem v ČR, která sdružuje zastupované nositele práv.

Postavení německého kolektivního správce je v UrhWG zasazena do § 1 odst. 4, který uvádí, že vykonává-li právnická osoba nebo občanská společnost činnost dle § 1 odst. 1 (obdobně jako v AZ kolektivní uplatňování a ochrana autorských majetkových práv a práv souvisejících), rozumí se jí podle tohoto zákona kolektivní správce. Ti správu opět vykonávají vlastním jménem a na vlastní odpovědnost.

6.3 Monopolní postavení vs. systém volného zakládání

V členských státech Evropské unie nyní existují v podstatě dva systémy kolektivní správy práv. Jednak jde o tzv. zákonný monopol a jednak o systém spočívající na svobodném zakládání kolektivních správců. Český zákonodárce zakotvil v AZ princip monopolu, kdy podle § 98 odst. 6 písm. c) AZ udělí Ministerstvo kultury ČR žadateli povolení jen tehdy, jestliže pro výkon téhož práva ve vztahu k témuž předmětu ochrany, a pokud jde o díla, pro výkon téhož práva k témuž druhu díla, nemá oprávnění již jiná osoba. Ministerstvo tak může udělit oprávnění k vybírání odměn pro všechny autory anebo pro všechny nositele práv souvisejících s právem autorským podle § 25 a § 37 odst. 2 AZ jen jednomu žadateli a v takovém případě oprávnění jiného kolektivního správce zahrnuje jen rozdělování takto vybraných odměn autorům anebo nositelům práv souvisejících s právem autorským jím zastupovaným.

Dle německého modelu neexistuje zákonné zakotvení monopolního postavení a platí zde výše zmíněný model svobodného zakládání kolektivních správců. Tuto skutečnost dokládají §§ 1 a násl. UrhWG, jež upravují povolovací povinnost, a to speciálně § 3 obsahující taxativní

výčet důvodů pro odmítnutí¹¹⁰. V těchto (i ostatních) ustanoveních absentuje podmínka obsažená v § 98 odst. 6 písm. c) AZ, tedy skutečnost, že je-li již některý kolektivní správce činný v nějaké určité oblasti, nemůže být uděleno povolení správci dalšímu. Z toho vyplývá, že oba právní předpisy požadují pro udělení povolení kolektivnímu správci naplnění zákonem daných hmotněprávních i procesněprávních podmínek. Dle Telce mu tímto de facto vzniká na udělení povolení právní nárok, čímž ale není vyloučena možnost správního uvážení ohledně způsobilosti žadatele k řádnému a účelnému výkonu kolektivní správy.¹¹¹

Zahraníční odborná literatura však upozorňuje na fakt, že v Německu nicméně existuje tzv. přirozený monopol, který se vytvořil na základě zvláštních potřeb trhu, kdy uživatelé autorských děl dávali a dávají přednost uzavření smlouvy se správcem, který mu může zajistit co nejlepší nabídku a nejučinnější ochranu. „Vzhledem k velké poptávce a s tím spojenými šancemi na vyšší odměnu pro majitele práv jsou i tito silně přitahováni ke kolektivnímu správci. Tato cirkulace způsobí takovou velikost správce, že je schopen ignorovat trh a vytvořit přirozený monopol“¹¹². V obou případech, nehledě na postavení kolektivního správce, je však požadováno fungování určitých regulačních mechanismů, jejichž obsahem by měla být zejména povinnost hájit majitele práv, kontraktační povinnost ve vztahu k těmto majitelům nebo např. fungující státní dohled.

6.4 Udělování povolení a základní povinnosti kolektivních správců

Problematiku úpravy podmínek k udělování povolení a důvodů k jeho odmítnutí, popř. zrušení obsahují zejména §§ 1-5 německého UrhWG. Podle § 1 je k hájení užívacích práv, schvalovacích práv nebo nároků na odměnu, které vyplývají z autorského zákona¹¹³, zapotřebí povolení, jinak by nemohla být uplatňována příslušná práva a nároky. Kolektivním správcem mohou být právnické osoby nebo společenství osob (§ 1 odst. 4 UrhWG), a to platí i v případě jedné fyzické osoby.

Naproti tomu v české úpravě je ustanoveno, že dle § 97 odst. 2 AZ povolení k provozování kolektivního správce obdrží pouze právnická osoba (před novelou tato osoba musela nutně mít sídlo v ČR, ale z důvodu rozporu s evropským soutěžním právem byla tato dikce nakonec upravena), ve které se přímo nebo prostřednictvím třetí osoby sdružují nebo

¹¹⁰ Mezi nimi např.: „Povolení může být odmítnuto pouze v případě, že stanovy kolektivního správce jsou v rozporu s ustanoveními tohoto zákona nebo že by od kolektivního správce nebylo možné očekávat účelnou správu takto svěřených práv.“

¹¹¹ TELEEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 772.

¹¹² HARTMANOVÁ, Dagmar. *Kolektivní správa autorských práv a práv souvisejících s právem autorským: historicko-teoretická studie, výklad platné právní úpravy včetně porovnání s právní úpravou vybraných evropských zemí, soutěžně právní aspekty kolektivní správy*. Praha : Linde Praha, a.s., 2000, s. 51.

¹¹³ Jedná se zejména o §§ 31 a násl. německého Urheberrechtsgesetz (UrhG).

účastní nositelé práv, jež při kolektivní správě zastupuje. Pokud jde o udělení samotného povolení, může být uděleno pouze na základě podání písemné žádosti a při splnění podmínek uvedených v předpisech. V Česku jsou to podmínky stanovené v § 98 odst. 6 písm. a)-d). Formální stránka zahrnuje kromě údajů o oprávněných osobách (název, sídlo, statutární orgán atd.) také určení konkrétní kategorie chráněných práv, vzorový návrh smlouvy, předpisy o rozdělování, jmenovitý seznam zainteresovaných majitelů práv a členů a nebo např. hospodářskou „prognózu“ správce.

Dle německého UrhWG je k udělení povolení třeba doložit stanovy budoucího kolektivního správce, údaje k řídicím orgánům a prohlášení o počtu osob, které žadatel pověřil správou práv. Z tohoto pohledu klade německý předpis menší nároky na obsah písemné žádosti. Zároveň nesmí existovat žádné důvody uvedené v § 3 UrhWG, ke kterým patří nezákonné stanovy kolektivního správce, nedostatečná důvěryhodnost žadatele nebo negativní hospodářská prognóza¹¹⁴. O žádosti navíc nerozhoduje ústřední správní orgán typu ministerstva kultury, ale po vyjádření se Spolkového ministerstva spravedlnosti tak učiní Patentový a známkový úřad, který udělí povolení k obchodní činnosti. Stejný úřad je i oprávněn udělené povolení odejmout. Dohled nad kolektivními správci v ČR a Německu slouží k jejich kontrole a zabraňování zneužití monopolního postavení na trhu. V Německu se tak děje na základě § 18 UrhWG a v Česku je státní dohled svěřen podle §§ 103 a 98 odst. 1 do rukou přímo Ministerstvu kultury.

Následující ustanovení UrhWG i AZ vymezují široký seznam správcových povinností a práv jak vůči jejich majitelům, tak také jejich uživatelům. Za ústřední považují povinnost zastupovat a hájit práva a nároky majitelů práv, které spadají do jejich okruhu činnosti (§ 6 UrhWG a § 100 odst. 1 písm. a)-d) AZ). Tato se týká majitelů práv bydlících trvale na území EU nebo těch, jež jsou státním příslušníkem některého z členských států EU. Další povinností vyplývající ze zákona je např. povinnost kontraktační a povinnost rozdělit příjmy, informační povinnost o spravovaných užívacích právech nebo např. povinnost vypracovat a zveřejnit tarify aj.

Výše popsany stav je v podstatě odrazem situace ve většině evropských členských států, kdy soustava kolektivních správců, ač je založena na systému volného zakládání, zpravidla vyúsťuje do faktického monopolního právního postavení¹¹⁵ pro příslušného kolektivního správce, činného v určité kategorii děl. V některých zemích, a to i v České republice, je pak monopolní právní postavení stanoveno přímo zákonem.

¹¹⁴ RIESENHUBER, Karl. *Die Auslegung und Kontrolle des Wahrnehmungsvertrags*. 1. Aufl. Berlin : De Gruyter Rechtswissenschaften Verlags, 2004, S. 89.

¹¹⁵ DREIER, Thomas - SCHULZE, Gernot : *Urheberrechtsgesetz. Urheberrechtswahrnehmungsgesetz. Kunsturhebergesetz : Kommentar*. 3. Auflage. München : C.H. Beck, 2008, S. 38.

ZÁVĚR

Vznik autorského práva s jeho institucemi jako záruky ochrany autorských projevů, bylo způsobeno praktickými důvody, mezi kterými vystupuje do popředí jednak snaha člověka označovat výsledky svého tvůrčího úsilí jako jedinečného projevu svého bytí tak, aby je bylo možno identifikovat a zařadit do určitého období nebo ztotožnit s určitou skupinou, a jednak z důvodů nějakého profitu. České a německé autorské právo ve své relevantní podobě se začalo vyvíjet shodně na počátku 19. století, aby se pak tento vývoj v důsledku rozdílných historicko politických událostí ubíral rozdílnými cestami a nakonec se k sobě zase navzájem přiblížil jak díky mezinárodněprávním snahám (zejména díky Bernské úmluvě), tak i nezádržitelnému „bujení“ komunitárního práva.

V této závěrečné části diplomové práce je poskytnut prostor ke zhodnocení výsledků, ke kterým jsem jako její autor došel. Při vyhodnocování postupuji následujícím způsobem: nejdříve se věnuji autorským zákonům jako celku a následně jejich jednotlivým autorskoprávním institutům, které jsem rozdělil z hlediska podobnosti, resp. odlišnosti do tří skupin.

Pokud se budu věnovat hodnocení předpisů ve svém souhrnu, můžeme si povšimnout mnohých podobností, počínaje společnou příslušností obou autorských práv ke kontinentálnímu systému autorského práva, přes obdobnou strukturu obou autorských zákonů až po začlenění převážné části autorskoprávní problematiky do jediného předpisu. V posledním případě je nutné zmínit výjimku v podobě kolektivní správy práv, která je v německém právu oproti právu českému upravena samostatným zákonem. Stejně tak bychom mohli hovořit např. o absenci trestněprávních ustanovení nebo přímo použitelných ustanoveních o náhradě škody v českém AZ. Z tohoto pohledu by však bylo nutné stanovit hranici, jež by určovala, co lze považovat za součást autorského práva a co již jen za okrajovou materii autorské právo doplňující. Domnívám se však, že takováto hranice nemůže být vytyčena, resp. nemůže být určena jednoznačně, a proto bychom tu mohli hovořit spíše o komplexnosti či roztržitosti zákonné úpravy.

V tomto smyslu považuji oblast kolektivní správy autorskému právu bližší než vymezení skutkových podstat trestných činů s ním související, nicméně soudím, že by bylo vhodnější dát přednost komplexnosti před roztržitostí (např. v oblasti české autorskoprávní ochrany). Z takto nastaveného posuzování bychom museli konstatovat, že ani jeden předpis není úplný, a bylo by nutné do AZ doplnit zejména institut trestněprávní ochrany, náhrady škody a některá procesněprávní ustanovení, která jsou obsahem UrhG, a naopak do posledně jmenovaného vložit část o kolektivní správě. Jde však pouze o koncepční úvahy, které nemají

vliv na skutečné „fungování“ autorského práva. Co do rozsahu je UrhG – kvůli svému širšímu záběru – o 143 paragrafech předpisem obsáhlejším.

Při zkoumání předmětných zákonů jako celku nelze nezmínit odlišnost, která spočívá v doktrinálním pojetí autorského práva. Jde v podstatě o teoretickou koncepci, na níž jsou oba autorskoprávní předpisy „vystavěny“. Ačkoliv je AZ založen na kvazidualistickém přístupu a UrhG naproti tomu na tradičním přístupu monistickém, můžeme konstatovat, že ani jeden z nich nebrání praktickému použití. Domnívám se však, že z hlediska určité transparentnosti a jasného rozlišení jednotlivých složek autorského práva je dualistické, resp. kvazidualistické pojetí právněteoreticky i prakticky vhodnější. Svou teoretickou koncepcí navíc UrhG sám nepřímou narušuje tím, že obsah autorského práva v textu člení zvláště na práva osobnostní a majetková. V obou případech tak vynikne osobnostněprávní složka, na kterou je kladen důraz v mezinárodním měřítku. Výše zmíněnou odlišnost můžeme pozorovat zejména ve struktuře právního předpisu a jeho přehlednosti, neboť obě složky jsou jednoznačně odděleny, což přispívá k snadnější orientaci v předpisu.

Jak jsem již výše naznačil, při srovnávání jsem došel ke třem možnostem, jak posuzovat zkoumanou látku. V prvním případě jde o situaci, kdy zkoumané instituty jsou zcela totožné, a to ve smyslu obsahovém, nikoli v jejich doslovném znění. V druhém případě je význam ustanovení podobný, je i podobně formulovaný, nalezneme zde však některé odchylky a doplnění, která více či méně od sebe zkoumané instituty odlišují. Kolektivní správa práv, trestněprávní ochrana nebo samotné doktrinální pojetí autorského práva patří do poslední skupiny. Jde o případy, v nichž jsou zkoumané instituty obsahově odlišné, anebo jsou dokonce založeny na jiných principech. To však nutně neznamená, jak dále uvedu, že tato rozdílnost fakticky přetrvává.

Do první skupiny spadají zejména ustanovení o trvání majetkových práv, která podle obou předpisů trvají shodně i 70 let po smrti autora, v případě spoluautorů 70 let po smrti posledního ze spoluautorů nebo stejnou dobu i u díla anonymního a pseudonymního po jeho zveřejnění. Shodné je i určení počátku běhu doby trvání majetkových práv. Do této kategorie lze zařadit i institut autorství, resp. spoluautorství, počítačový program vytvořený jako zaměstnanecké dílo, kdy zaměstnavateli ze zákona svědčí neomezené užívací právo, nebylo-li mezi stranami sjednáno jinak, nebo také pojem díla.

U posledně jmenovaného bych se pozastavil, neboť institut díla bychom mohli spatřovat na pomezí prvních dvou vymezených kategorií. Přesto bych ho začlenil do skupiny první, protože v obou předpisech a praxi plní shodnou funkci, což je, soudím, hledisko nejdůležitější. Urheberrechtsgesetz také oproti AZ dílo souhrnně nedefinuje a jeho jednotlivé znaky

jsou roztroušeny v několika ustanoveních. V německém předpise navíc chybí vyjádření podmínky objektivní vnímatelnosti díla, kdy tento nedostatek je zhojen výkladem, a věnuje se spíše rozsáhlému pozitivně formulovanému demonstrativnímu výčtu možných druhů děl. Je nutno zmínit, že přes uvedené odlišnosti je význam institutu díla shodný.

Ve druhé skupině, jež je založena na určité obsahové odchylce, bych uvedl institut zaměstnaneckého díla, který, přestože je v UrhG zcela nedostatečně definován, vychází obdobně z potřeby zvlášť upravit poměry mezi autorem-zaměstnancem a zaměstnavatelem, jenž se určitou měrou podílí na vytvoření díla v pracovním nebo obdobném poměru. Ona odchylka z pozice německého autorského práva spočívá jednak ve smluvním opatření si uživacích práv k dílu, neboť ze zákona zaměstnavateli (oproti ČR) žádná oprávnění nevznikají, a jednak ve stanovení rozsahu, v jakém je zaměstnavatel oprávněn dílo užít. Z toho plyne, že zatímco česká zákonná licence mu umožňuje výkon veškerých majetkových autorských práv, německé autorské právo stranám umožňuje rozsah oprávnění smluvně dohodnout plně v souladu s principem smluvní svobody.

Skupina poslední je zastoupena kolektivní správou nebo samotným doktrinálním pojetím autorského práva, kterému jsem se věnoval již výše. Institut kolektivní správy je založen na odlišných principech z hlediska způsobu založení a následného postavení. Zatímco je v ČR oprávnění uděleno Ministerstvem kultury pouze jednomu kolektivnímu správci, v Německu takové omezení pro Patentový a známkový úřad (nejedná se o ústřední správní úřad) neplatí a hovoří se tak o systému volného zakládání. Jak však praxe časem ukázala, vlivem nejrůznějších faktorů došlo k silnému postavení některých správců v jedné oblasti, tedy k jejich faktickému monopolnímu postavení.

Na závěr již uvedu jen dva postřehy, které se vztahují k předpisům obecně. Zmínil jsem skutečnost, že UrhG je zákonem obsáhlejším a tam, kde v AZ postačí jediný paragraf s pouhým výčtem nároků, UrhG daný institut rozepisuje do několika často rozsáhlých ustanovení s velice detailním popisem nároků a způsobem jejich uplatnění. To se pak týká např. soukromoprávní ochrany (včetně náhrady škody), trestněprávního postihu nebo ochrany technických prostředků. I přes tento fakt zde nalezneme často materii, kterou německý předpis upravuje stroze nebo příliš obecně a pak je dán prostor pro sjednocování výkladu zejména prostřednictvím Bundesgerichtshof (BGH) – Spolkového soudního dvora, jenž je nejvyšším článkem německého soudnictví. V této souvislosti je nutné poukázat na bohatost německé autorskoprávní judikatury oproti poskrovné judikatuře tuzemské. Důvodem je především nepoměrná délka kontinuálního trvání jednotlivých předpisů.

SHRNUTÍ

V diplomové práci se autor věnuje srovnání hlavních institucí českého a německého autorského zákona. Za nosnou metodu byla zvolena metoda komparatistická. Srovnávanými instituty se staly tyto: dílo, autorství, ochrana autorského práva a kolektivní správa práv. Do práce autor zařadil rovněž srovnání systematiky obou platných zákonů, vymezení jejich vztahu k obecným předpisům soukromého práva, pohled na rozdílné doktrinální pojetí a také ústavní zakotvení autorského práva. V první kapitole se pak věnuje historickému vývoji a vlivu evropského práva na zkoumanou oblast práva. Cílem práce by mělo být poskytnutí uceleného přehledu o vybraných institutech autorských zákonů a do jaké míry jsou si navzájem podobné nebo odlišné.

Při srovnávání autor dochází ke třem možnostem, jak posuzovat zkoumané instituty. V prvním případě jde o situaci, kdy zkoumané instituty jsou zcela totožné, a to ve smyslu obsahovém nikoli v jejich doslovném znění. Jako příklad lze uvést institut autorství, resp. spoluautorství. V druhém případě je smysl ustanovení podobný, je i podobně formulovaný, nalezneme zde však některé odchylky a doplnění, která více či méně od sebe zkoumané instituty odlišují. Rozdíly jsou obsaženy např. v oblasti soukromoprávní ochrany autorského práva. Kolektivní správa práv, trestněprávní ochrana nebo samotné doktrinální pojetí autorského práva patří do poslední skupiny. Jde o případy, v nichž jsou zkoumané instituty obsahově odlišné a nebo jsou dokonce založeny na jiných principech.

V konečném důsledku však můžeme konstatovat, že většina srovnávané látky si je podobná, což autor přisuzuje jednak vlivu komunitárního práva a zejména společným kontinentálním kořenům autorského práva, ze kterých oba státy a předpisy vychází. Při komparaci je použito jednak autorských zákonů, komentářů různých autorů a také judikatury.

SUMMARY

The autor in his graduation theses deals with comparison of main intitutes of Czech and German Copyright Act. As a main method was choosen the comparative method. In this work are compared following institutes: Work, Autorship, Protection of copyright and institute of Collective administration of authors' rights. This work contains also systematic comparison of both valid acts, delimitation theirs connection with general regulation of private law, view of different doctrinal conception and conctitutional fundamentals of copyright. In first chapter autor discourses also about historical evolution and influence of european law on the surveyed

area of law. The aim of this work should be presentation of summary of selected institutes and measure of their similarity or dissimilarity.

From author's graduation theses result three ways, how to look on surveyed institutes. In the first case are some institutes completely identical namely in the sense their content, not literal transcription. It is possible to give an example of institute of authorship or co-authorship. In the second case is the sense of the provisions similar, they are also similarly formulated, but we can find here some divergences, which differ institutes from one another. These divergences are involved for example in the area of civil copyright protection. Collective administration, criminal protection or doctrinal conception of copyright belong to the last group. These institutes are based on other principles.

Finally author's work shows, that most of discussed topic is in main parts similar to each other. This fact is attributed to influence of *aquis communautaire* and especially common continental roots of copyright, on which are based both of the countries and also their acts. Author applies primarily Copyright Acts, commentary of these acts and of course judicature.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

Literatura

ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, Adéla – SMEJKAL, Vladimír. *Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích*. Praha : Linde Praha, 2009. 146 s. ISBN 978-80-7201-744-7

DIETZ, Adolf. Nové německé autorské zmluvné právo. Přeložil Návrat, M. *Právní obzor*, 2005, č. 2 – 3, S. 283 – 294.

DREIER, Thomas - SCHULZE, Gernot : *Urheberrechtsgesetz. Urheberrechtswahrnehmungsgesetz. Kunsturhebergesetz : Kommentar*. 3. Auflage. München : C.H. Beck, 2008. ISBN 978-34-0657-758-1.

FROMM, Friedrich Karl – NORDEMANN, Wilhelm. *Urheberrecht : Kommentar zum Urheberrechtsgesetz und zum Urheberrechtswahrnehmungsgesetz ; mit den Texten der Urheberrechtsgesetze Österreichs und der Schweiz*. 9., überarb. und erb. Aufl. Stuttgart; Berlin; Köln : Kohlhammer, 1998. ISBN 3-17-015018-9.

HARTMANOVÁ, Dagmar. *Kolektivní správa autorských práv a práv souvisejících s právem autorským : historicko-teoretická studie, výklad platné právní úpravy včetně porovnání s právní úpravou vybraných evropských zemí, soutěžně právní aspekty kolektivní správy*. Praha : Linde Praha, a.s., 2000. 143 s. ISBN 80-7201-218-5.

HERTIN, Paul W. *Urheberrecht : Praxis des Gewerblichen Rechtsschutzes und Urheberrechts*. München : C.H.Beck, 2004. 212 S. ISBN 3-406-51320-4.

CHALOUPKOVÁ, Helena - HOLÝ, Petr. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související : komentář*. 3. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007. 640 s. ISBN 978-80-7179-586-5.

KNAP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do komparatistiky)*. Praha : C.H.Beck, 1996.

KŘÍŽ, Jan, a kol. *Aktuální otázky práva autorského. Present problems of copyright*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. 83 s. ISBN: 978-80-246-1528-8.

KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon. Komentář a předpisy související*. 2. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2005. s. 792. ISBN 80-72301-546-X

LETTL, Tobias. *Urheberrecht*. München : C.H.Beck, 2008. 392 s. ISBN 978-3-406-56777-3

PAVELKA, Jiří. *Der Urheberrechtliche Lizenzvertrag nach tschechischem Recht. Eine rechtsvergleichende Analyse zum deutschen Recht*. Hamburg : Verlag Dr. Kovač. 2005. 445 S. ISBN 3-8300-1907-6

PÜSCHEL, Heinz. *Urheberrecht : eine Einführung in das Urheberrecht mit dem TRISPS-Abkommen über handelsbezogene Aspekte der Rechte des geistigen Eigentums*. Berlin : Haufe 1997. 253 s. ISBN 3-448-03596-3.

REHBINDER, Manfred. *Urheberrecht*. 14. Aufl. München : C.H.Beck, 2006. 352 S. ISBN 3-406-54226-3.

RIESENHUBER, Karl. *Die Auslegung und Kontrolle des Wahrnehmungsvertrags*. 1. Aufl. Berlin : De Gruyter Rechtswissenschaften Verlags, 2004, 190 S. ISBN 3-89949-183-1

SCHRICKER, Gerhard. *Urheberrecht : Kommentar*. 2. neubearb. Aufl. München : C.H.Beck, 1999. ISBN 3-406-37004-7

ŠVESTKA, Jiří - KNAPOVÁ, Marta, a kol. *Občanské právo hmotné 3. 4.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha : ASPI 2007. 343 s. ISBN 978-80-7357-231-0.

TELEC, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví. 1. 2. upravené vydání*. Brno : Doplněk, 2007. 199 s. ISBN 978-80-7239-206-3.

TELEC, Ivo. Některé základní a obecné otázky nového českého autorského práva. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 3. s. 40-50.

TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví. 2. 1. vydání*. Brno : Doplněk, 2006. 114 s. ISBN 80-7239-198-4.

TELEC, I. *Autorský zákon. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 1997, s. 464-470.

TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2007. 971 s. ISBN 978-80-7179-608-4.

TELEC, Ivo. Lidská práva a duševní vlastnictví. *Právní rozhledy : časopis pro všechna právní odvětví*, 2002, roč. 10, č. 3. s. 120-126.

TELEC, Ivo - TŮMA, Pavel. Přehled práva duševního vlastnictví a jeho právní ochrany v České republice. *Právní rádce*, Praha : Economia, 2004, roč. 12, č. 2, s. I-XIV. ISSN 1210-4817.

TŮMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007. 167 s. ISBN: 978-80-7179-573-5.

Prameny

- směrnice Rady 91/250/EHS z 14. 5. 1991, o právní ochraně počítačových programů.
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících.
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví
- zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Urheberrechtswahrnehmungsgesetz
- Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz)

Judikatura

Rozhodnutí BVerfG z 23. ledna 1990, sp. zn. 1 BvR 308/86
Rozhodnutí BVerfG z 3. října 1989, sp. zn. 1 BvR 775/86
Rozhodnutí NS ČSR, sp. zn. Zm I 413/29
Rozhodnutí Spolkového soudního dvora, sp. zn. I ZR 52/83
Rozhodnutí BGH z 15. listopadu 1957, sp. zn. BGH - I ZR 83/56
Rozhodnutí BGH z 20. listopadu 1986, sp. zn. I ZR 160/84
Rozhodnutí BGH z 2. července 1987, sp. zn. I ZR 232/85
Rozhodnutí BGH z 9. května 1985, sp. zn. I ZR 52/83
Rozhodnutí BGH z 10. listopadu 1983, sp. zn. I ZR 158/81
Rozhodnutí BGH 10. května 1984, sp. zn. I ZR 85/82
Rozhodnutí BGH z 6. října 1951, sp. zn. I ZR 93/51
Rozhodnutí BGH z 27. září 1990, sp. zn. I ZR 244/88
Rozhodnutí BGH ze 14. července 1993, sp. zn. I ZR 47/91
Rozhodnutí BGH z 16. června 1994, sp. zn. I ZR 3/92

Jiné zdroje

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon); vydán pod č. 121/2000 Sb. v částce 36/2000 Sb. dne 12.5.2000.

GEHRING, R.A. Geschichte des Urheberrechts. [cit. 3. března 2012] Dostupné na
<http://www1.bpb.de/themen/Z1SGXH,0,0,Geschichte_des_Urheberrechts.html>

http://www.senat.cz/zajimavosti/tisky/4vo/tisky/T0118_00.htm [cit. 2. dubna 2010]
www.gema.de, www.osa.cz, www.dilia.cz, www.intergram.cz, www.ooas.cz, www.gestor.cz,
<http://www.dpma.de/>, www.oaza.eu [cit. 6. ledna 2011]
<http://www.dpma.de/amt/aufgaben/index.html> [cit. 12. ledna 2011]
<http://www.deutsches-patentamt.de/amt/aufgaben/urheberrecht/aufsichtueberverwertungs-gesellschaften/liste-derverwertungsgesellschaften/index.html> [cit. 15. ledna 2011]

KLÍČOVÁ SLOVA

Komparace, srovnání, Česká republika, Spolková republika Německo, autorské právo, autorský zákon, dílo, autorství, spoluautorství, ochrana autorského práva, kolektivní správa práv, historický vývoj, doktrinní pojetí autorského práva, systematika.

KEYWORDS

Comparison, Czech Republic, Germany, Copyright, Copyright Act, Work, Authorship, Co-authorship, Protection of copyright, Collective administration of authors' rights, Historical evolution, Doctrinal conception of copyright, Systematics.